

# Individ- och familjeomsorg

Lägesrapport 2025

Denna publikation skyddas av upphovsrättslagen. Vid citat ska källan uppges. För att återge bilder, fotografier och illustrationer krävs upphovspersonens tillstånd.

Publikationen finns som pdf på Socialstyrelsens webbplats. På begäran kan vi ta fram publikationen i ett alternativt format för personer med funktionsnedsättning. Skicka frågor om alternativa format till [alternativaformat@socialstyrelsen.se](mailto:alternativaformat@socialstyrelsen.se).

Artikelnummer: 2025-3-9498

Publicerad: [www.socialstyrelsen.se](http://www.socialstyrelsen.se), mars 2025

## Förord

Socialstyrelsen har i uppdrag att årligen lämna lägesrapporter för olika områden inom hälso- och sjukvård och socialtjänst. I denna lägesrapport presenterar Socialstyrelsen tillståndet och utvecklingen inom socialtjänstens individ- och familjeomsorg. Resultatet baseras framför allt på rapporter och sammanställningar som Socialstyrelsen och andra myndigheter publicerade under 2024. Rapporten riktar sig främst till beslutsfattare på nationell nivå, men även till andra aktörer såsom politiker och tjänstemän i kommuner.

Rapporten har sammanställts av Hanna Trönnadal. Flera medarbetare har skrivit och tagit fram underlag till rapporten. Stina Hovmöller har varit ansvarig enhetschef.

# Innehåll

<b>Förord .....</b>	<b>3</b>
<b>Sammanfattning .....</b>	<b>6</b>
Fler barn och unga får öppenvårdsinsatser och färre placeras.....	6
Antalet personer med ekonomiskt bistånd fortsätter att minska, men fler har svårt att få ekonomin att gå ihop .....	7
Fler våldsutövare ringer den nationella stödlinjen <i>Välj att sluta</i> .....	8
Riskbruk av alkohol minskar bland unga .....	9
Avhysningar av barnfamiljer ökar .....	10
Flera upplevda utmaningar inom kompetensförsörjningen .....	11
Kostnaderna för IFO ökade under 2023 i fasta priser .....	11
<b>Inledning .....</b>	<b>12</b>
Agenda 2030 .....	12
Datakällor .....	13
Ny socialtjänstlag 2025.....	13
<b>Social barn- och ungdomsvård.....</b>	<b>15</b>
Fler barn och unga fick en öppenvårdsinsats.....	16
Barn och unga placerade i samhällsvård .....	17
Färre än hälften av alla placerade barn och unga har gymnasiebehörighet .....	21
Ryktesspridning och desinformation om socialtjänsten .....	23
Skolsociala team.....	26
<b>Ekonomiskt bistånd .....</b>	<b>27</b>
Sammanfattande iakttagelser.....	27
Utvecklingen av ekonomiskt bistånd under 2023 .....	28
Fremsta skälen till att människor behövde ekonomiskt bistånd 2023 ....	33
Liten ökning av kommuner med en automatiserad process inom ekonomiskt bistånd .....	36
Statistiken om ekonomiskt bistånd ger ingen heltäckande bild av hushållens ekonomi.....	36
<b>Våld och förtryck.....</b>	<b>39</b>
Sammanfattande iakttagelser .....	39
Socialtjänstens arbete inom området våld i nära relationer .....	41
Kommunernas förutsättningar för arbetet mot mäns våld mot kvinnor	43
Sexuell utsatthet och våld .....	44

Våld i ungas parrelationer .....	48
Skyddade boenden för våldsutsatta.....	48
Socialtjänstens arbete med våldsutövare .....	49
Nationell tillsyn påvisar brister i kommuners arbete mot våld.....	50
Kommunernas brottsofferstöd kan bli bättre och mer likvärdigt i hela landet .....	51
Fler kommuner beviljas statliga medel för arbetet med avhoppare .....	53
<b>Vård och stöd vid skadligt bruk eller beroende.....</b>	<b>55</b>
Sammanfattande iakttagelser .....	55
Användning, riskbruk, skadligt bruk eller beroende .....	56
Socialtjänstens ansvar för skadligt bruk eller beroende.....	58
Förebyggande arbete och tidiga insatser .....	59
Tillgången till vård och stöd inom socialtjänsten.....	62
Analys av vård och stöd för flickor och kvinnor med skadligt bruk eller beroende .....	66
Stödprogram för vuxna anhöriga.....	67
Låg andel av kommunerna har brukarinflytande inom socialtjänsten....	68
<b>Hemlöshet och utestängning från bostadsmarknaden .....</b>	<b>69</b>
Sammanfattande iakttagelser .....	69
Hemlöshet och utestängning från bostadsmarknaden .....	70
Hemlöshet och socialtjänstens åtgärder.....	73
<b>Kompetensförsörjning inom individ- och familjeomsorg .....</b>	<b>78</b>
Sammanfattande iakttagelser .....	78
Tillgång och efterfrågan på socionomer .....	79
Yrkesresan – introduktion och kompetensutveckling för socialtjänstens medarbetare .....	81
<b>Kostnader inom individ- och familjeomsorg .....</b>	<b>82</b>
Sammanfattande iakttagelser .....	82
Kommunernas kostnader för individ- och familjeomsorgen ökar igen ..	83
Samlad utveckling för kommungrupper – insatser för barn och unga ökar medan ekonomiskt bistånd minskar .....	86
Ekonomisk utblick: kostnader för IFO framåt kan både öka och minska	90
<b>Referenser.....</b>	<b>92</b>
<b>Bilaga 1. Kompletterande kostnadstabeller .....</b>	<b>96</b>
<b>Bilaga 2: Definition av kommungruppsindelning 2023 .....</b>	<b>98</b>

# Sammanfattning

## Fler barn och unga får öppenvårdsinsatser och färre placeras

Barn och unga som behöver vård utanför det egna hemmet kan tas emot i familjehem, jourhem, stödboende eller HVB-hem (hem för vård eller boende). Placeringar utanför det egna hemmet kan vara frivilliga med stöd av socialtjänstlagen (2001:453), SoL, eller under tvång med stöd av lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU. För placering med stöd av LVU krävs att förutsättningarna för vård enligt lagen är uppfyllda och att samtycke till behövlig vård saknas.<sup>1</sup>

Inom social barn- och ungdomsvård har antalet barn och unga som får öppenvårdsinsatser ökat, medan placeringar har minskat kraftigt, från cirka 39 000 under 2018 till 25 800 under 2023. Minskningen beror främst på färre asylsökande barn, som tidigare utgjort en stor grupp av de placerade barn och unga.

Vårdnadsöverflyttningar till familjehemsföräldrar har blivit vanligare och ökat med 71 procent sedan 2019. Endast 47 procent av de placerade unga var behöriga till gymnasiet vid 17 års ålder, jämfört med 84 procent bland jämnåriga som inte varit placerade. Statistiken visar inga förbättringar över tid, vilket understryker behovet av riktade insatser för att stärka placerade barns skolgång.

Förtroendet för socialtjänsten påverkas fortfarande av tidigare desinformationskampanjer, vilket gör det svårare att nå vissa grupper. Statistiken visar dock att barn med utlandsfödda föräldrar, tvärtemot vad som påstås i kampanjen, har lägre sannolikhet att placeras än barn till Sverigefödda föräldrar – när barnen i övrigt har jämförbara socioekonomiska förhållanden.

---

<sup>1</sup> Se 1, 2 och 3 §§ LVU.

## Antalet personer med ekonomiskt bistånd fortsätter att minska, men fler har svårt att få ekonomin att gå ihop

Socialtjänstens ekonomiska bistånd är välfärdssystemets yttersta skyddsnet och har i första hand till uppgift att träda in tillfälligtvis vid försörjningsproblem som inte kan tillgodoses på annat sätt.<sup>2</sup> Socialstyrelsens statistik om ekonomiskt bistånd visar att omkring 146 000 hushåll fick ekonomiskt bistånd någon gång under 2023, vilket motsvarar ungefär 3 procent av det totala antalet hushåll i Sverige. 2023 var åttonde året i följd som antalet biståndshushåll minskade. Även antalet personer som fick ekonomiskt bistånd minskade, från omkring 300 000 personer 2022 till närmare 262 300 personer 2023. Omkring 44 procent av de vuxna biståndshushållen har tagit emot långvarigt bistånd.

Det vanligaste biståndshushållet 2023 var ensamstående män utan barn och det näst vanligaste var ensamstående kvinnor utan barn, men om hänsyn tas till hushållstyp i befolkningen, så är ekonomiskt bistånd vanligast förekommande bland ensamstående kvinnor med barn. Omkring 11 procent av samtliga ensamstående kvinnor med barn fick ekonomiskt bistånd under 2023. Det kan jämföras med att 6 procent av samtliga ensamstående män utan barn fick ekonomiskt bistånd.

Antal barn i biståndshushåll uppgick till knappt 85 200 under 2023, vilket är en minskning med nästan 17 procent jämfört med föregående år. Bland hushåll med långvarigt ekonomiskt bistånd minskade antalet barn med nästan 6 200, till strax över 37 300 barn.

Arbetslöshet har sedan 2010, då data började samlas in, varit den främsta orsaken till att de som fått ekonomiskt bistånd saknar en egen försörjning. År 2023 var nästan hälften av samtliga försörjningshinder arbetslöshetsrelaterade. Försörjningshinder av sociala skäl var näst vanligast och stod för omkring 19 procent av samtliga försörjningshinder.

Det finns vissa könsskillnader i försörjningshinder. När det gäller ekonomiskt bistånd på grund av arbetslöshet var fördelningen mellan könen relativt jämn, 51 procent bland män jämfört med 49 procent bland kvinnor. För försörjningshindret ”arbetshinder, sociala skäl”, var fördelningen 60 procent bland män och 40 procent bland kvinnor. För ekonomiskt bistånd på

---

<sup>2</sup> Se proposition 1996/97:124 Ändring i socialtjänstlagen s. 80 f. och proposition 2000/01:80 Ny socialtjänstlag m.m s. 93 f.

grund av sjukskrivning med läkarintyg, var fördelningen 56 procent bland kvinnor och 44 procent bland män.

Ekonomiskt bistånd är en del av det ekonomiska skyddsnät som finns för enskilda och statistiken om ekonomiskt bistånd ger inte en heltäckande bild av hushållens ekonomi. Det går inte att dra några långtgående slutsatser om befolkningens inkomstandard nationellt utifrån den. Samtidigt som antalet personer som får ekonomiskt bistånd minskar visar undersökningar att allt fler tycker att det är svårt eller mycket svårt att få hushållets ekonomi att gå ihop. Det tyckte 9 procent av befolkningen (16 år och äldre) 2023, jämfört med 7 procent 2022. I åldersgruppen 30–49 år är det 13 procent som har svårt eller mycket svårt att få ekonomin att gå ihop, vilket är en högre andel jämfört med övriga åldersgrupper. När det gäller hushållstyp och födelseland är det ensamstående med barn (25 procent) och personer födda utanför Sverige (22 procent) som uppvisar relativt höga andelar, i jämförelse med (9 procent) bland sammanboende med barn och (5 procent) bland inrikes födda.

## Fler våldsutövare ringer den nationella stödlinjen *Välj att sluta*

I snitt var det 25,1 vuxna per 10 000 invånare som aktualiserades i individ- och familjeomsorgen på grund av utsatthet för våld i nära relation eller hedersrelaterat våld under 2023. Det är en ökning från föregående år med 4 vuxna per 10 000 invånare.

Våld i nära relationer är ett mångsidigt problem och Socialstyrelsens öppna jämförelser visar att fler kommuner har en aktuell överenskommelse om samverkan med externa aktörer. Trots ökningen från föregående år är det en större andel kommuner som inte har en aktuell överenskommelse om samverkan. Det är något fler kommuner än föregående år som har en skriftlig och på ledningsnivå beslutad rutin för hur handläggare ska säkra skolgången för barn i skyddat boende.

Knappt 4 procent av befolkningen uppgav att de utsatts för sexualbrott under 2023, visar den nationella trygghetsundersökningen. Det är betydligt vanligare att kvinnor utsätts för sexualbrott jämfört med män. Andelen kvinnor som uppgav att de varit utsatta var högre än andelen bland män (6,3 procent jämfört med 1,0 procent 2023). Unga kvinnor mellan 20 och 24 år är fortsatt den åldersgrupp där högst andel uppger att de har utsatts för sexualbrott.

Det är svårt att uppskatta omfattningen av prostitution, människohandel och sexuell exploatering i Sverige. Under 2023 fick regionkoordinatorerna kännedom om totalt 414 personer, som misstänktes vara utsatta för människohandel, vilket är på ungefär samma nivå som tidigare år, då antal identifierade individer varierat mellan cirka 300 och 500 årligen. I 237



ärenden bedömdes det finnas misstanke om människohandel och i 177 ärenden misstänktes människoexploatering.

Antalet skyddade boenden i Sverige har minskat från 282 till 257 samtidigt som antalet platser har ökat, visar Socialstyrelsens kartläggning av skyddade boenden. Kartläggningen visar också att andelen skyddade boenden som är privat drivna har ökat, medan andelen ideellt drivna har minskat. Totalt 47 procent av skyddade boenden bedrivs i privat regi, vilket är en ökning jämfört med 2019 då samma siffra var 37 procent.

Socialtjänsten erbjuder stöd till våldsutövare men något färre kommuner än 2023 erbjuder stödsamtal med biståndsbeslut till vuxna våldsutövare i syfte att våldsutövandet ska upphöra. Totalt 84 procent av kommunerna erbjuder det till våldsutövande kvinnor och 84 procent till våldsutövande män.

Fler våldsutövare ringer till den nationella stödlinjen *Välj att sluta*. Under 2024 tog stödlinjen emot 465 samtal, vilket kan jämföras med 2021 då det var 217 samtal. Av de 465 samtalen från våldsutövare hade 320 inte sökt hjälp tidigare. Stödlinjen har som syfte att få personer som utövar eller riskerar att utöva våld i nära relationer att söka och genomgå behandling som ett resultat av att ha fått stöd och rådgivning per telefon.

I en omfattande tillsyn som IVO genomförde under åren 2021–2023 framgick det att det förekom flera brister i kommuner och regioners arbete mot våld. Identifierade orsaker till bristerna var avsaknad av rutiner och vägledning samt otillräcklig samverkan mellan huvudmän

## Riskbruk av alkohol minskar bland unga

Riskbruk av alkohol minskar bland unga, men ökar bland äldre. För elever i grundskolans årskurs 9 och i gymnasiets årskurs 2 var den genomsnittliga årskonsumtionen av alkohol historiskt låg även 2024.

För barn och unga har användningen av narkotika legat på ungefär liknande nivåer under hela 2000-talet. 2024 var det 5 procent av pojkarna och 6 procent av flickorna i årskurs 9 samt 16 procent av pojkarna och 14 procent flickorna i gymnasiets årskurs 2 som någon gång använt narkotika.

Inte heller andel med problemspelande har förändrats, däremot är det fler unga som spelar om pengar.

Antal utskrivningar 2023 från LVM-hem ökade marginellt jämfört med föregående år. I det längre perspektivet har medianåldern bland LVM-placerade sjunkit.

Det var en marginellt högre andel kommuner som 2024, i jämförelse med 2023, använder screeningverktygen Audit och Dudit för att identifiera

skadligt bruk eller beroende av alkohol samt drogrelaterade problem. Fortfarande var det dock låga nivåer generellt sett.

Det finns begränsad tillgång till vård som är särskilt anpassad till de behov som många flickor och kvinnor med skadligt bruk eller beroende har. Omkring 10 procent av de HVB-hem vars målgrupp inkluderar personer med skadligt bruk, beroende eller samsjuklighet tar emot enbart kvinnor. Vidare visar en kartläggning att endast 22 procent av skyddande boenden kan ta emot våldsutsatta personer med beroendeproblematik. Beroendeproblematik är också det område där lägst andel skyddade boenden anser att de har tillräcklig kompetens.

Mycket få kommuner genomför brukarstyrd brukarrevision, men de som genomför dem använder dem i sin verksamhetsutveckling. Det är även få kommuner som har en aktuell rutin om att erbjuda enskilda att ta med en stödperson till möten med socialtjänsten.

## Avhysningar av barnfamiljer ökar

Fler kommuner har balans på bostadsmarknaden. I början av 2024 uppgav 51 procent av kommunerna att de råder underskott på bostäder, andelen har sjunkit sedan toppen 2017 då 88 procent av kommunerna hade bostadsbrist. Många invånare berörs dock av bostadsbristen, 70 procent av landets befolkning bor i de kommuner där det råder underskott på bostäder.

Avhysningar av barnfamiljer fortsätter att öka. Under 2024 genomfördes 381 avhysningar av familjer där sammanlagt 711 barn berördes, det är det högsta antalet barn sedan 2008. Året innan avhystes 373 familjer och 674 barn berördes.

Personers skulder hos Kronofogden ökar i hög takt. Jämfört med för två år sedan har den totala skuldsumman ökat med 36 procent och var nästan 138 miljarder kronor i slutet av 2024. På 10 år har skuldberget nästan fördubblats.

Fler kommuner erbjuder insatsen Bostad först till personer i hemlöshet med skadligt bruk eller beroende och/eller med psykisk ohälsa. Andelen kommuner som har Bostad först har ökat från 19 procent 2016 till 35 procent 2024. Intresset för statsbidraget som kan sökas för arbete med modellen är fortsatt högt och i likhet med föregående år har de 135 kommuner som ansökt om bidrag för 2025 sökt för 100 miljoner mer än vad som finns att fördela.

## Flera upplevda utmaningar inom kompetensförsörjningen

Det finns utmaningar med kompetensförsörjningen inom socialtjänstens individ- och familjeomsorg. En majoritet av tillfrågade socialchefer inom individ- och familjeomsorgen uppger att de upplever rekryteringen av socialsekreterare som ganska eller mycket svår under 2023.

Tillgången på handläggare med socionomutbildning och erfarenhet av barnutredningar har under de senaste åren varit relativt stabil. Andelen handläggare med minst ett års erfarenhet har de senaste åren legat på 83 procent, men har sjunkit till 82 procent 2024. Handläggare med minst 3 års erfarenhet har de senaste åren ökat och nådde en topp på cirka 71 procent under 2022, och sjönk till 65 procent 2024. Andelen med socionomutbildning och mer än fem års erfarenhet av barnutredningar minskade med en procentenhet till 46 procent 2024. Tillgången till socionomutbildad personal med erfarenhet av barnutredningar varierar över landet och är störst i kommuner med mellan 70 000 och 200 000 invånare.

Ett sätt att höja kompetensen inom socialtjänsten är Yrkesresan, som är ett koncept för introduktion och kompetensutveckling för socialtjänstens medarbetare. Målet med Yrkesresan är att stärka kompetens och yrkesstolthet för medarbetare och chefer genom att erbjuda bästa tillgängliga kunskap. I dagsläget är cirka 95 procent av alla kommuner anslutna till Yrkesresan. 2024 genomfördes resor i tre steg för nya, vana och erfarna medarbetare. Resorna täcker flera områden, så som barn och unga, funktionshinderomsorg och skadligt bruk eller beroende.

## Kostnaderna för IFO ökade under 2023 i fasta priser

Kommunernas kostnader för IFO uppgick 2023 till 59 miljarder kronor i fasta priser, det vill säga justerat för inflation. Det är en ökning med 0,1 miljarder kronor (0,1 procent) jämfört med året innan (2022). Jämfört med 2019 motsvarar det en ökning på 0,3 procent. Som en andel av total socialtjänst – vilket här definieras som funktionshindersområdet, äldreomsorg och IFO – har kostnaderna för IFO minskat. Som en andel av kommunernas totala kostnader har kostnaderna för IFO ökat lite.

De två största delarna i kostnaderna för IFO är insatser till barn och unga och ekonomiskt bistånd. Insatser för barn och unga kostade 30,5 miljarder kronor 2023. Sett under en femårsperiod har kostnaderna ökat med 13,1 procent. Inom insatser till barn och unga kostar familjehemsvård mest och har under en femårsperiod också ökat snabbast. Kostnaderna för ekonomiskt bistånd har sjunkit i linje med tidigare år.

# Inledning

I denna lägesrapport redovisar Socialstyrelsen tillståndet och utvecklingen inom individ- och familjeomsorgen samt vård och stöd vid skadligt bruk eller beroende inom socialtjänsten. Rapporten innehåller i år följande kapitel:

- Social barn- och ungdomsvård
- Ekonomiskt bistånd
- Våld och förtryck
- Vård och stöd vid skadligt bruk eller beroende
- Hemlöshet och utestängning från bostadsmarknaden
- Kompetensförsörjningen inom individ- och familjeomsorg
- Kostnader för individ- och familjeomsorg

Socialtjänstlagen är grunden för socialtjänstens arbete och utgångspunkten för att beskriva tillståndet och utvecklingen inom socialtjänstens individ- och familjeomsorg (IFO). Insatser inom socialtjänsten ska vara av god kvalitet,<sup>3</sup> och innebörden i det definieras närmare i lagens förarbeten. Kvalitet ses ur den enskildes perspektiv men behöver också bedömas ur ett personal-, lednings- och medborgarperspektiv. För att en verksamhet ska ha god kvalitet krävs bland annat rättssäkerhet, medinflytande för enskilda, lätt tillgänglig vård och service, ett genomtänkt arbetssätt, fungerande arbetsledning och lämplig sammansättning av ett arbetslag. I ett genomtänkt arbetssätt ingår att följa upp och utvärdera olika insatser.<sup>4</sup>

## Agenda 2030

I rapporten eftersträvas ett jämställdhetsperspektiv, och där det är möjligt framgår skillnader mellan kvinnor och män eller flickor och pojkar. Socialstyrelsen eftersträvar även att belysa Agenda 2030 och de globala målen. Rapporten berör framför allt följande mål i Agenda 2030:

- Mål 1: Ingen fattigdom
- Mål 3: God hälsa och välbefinnande. Säkerställa ett hälsosamt liv och välbefinnande i alla åldrar
- Mål 5: Jämställdhet. Uppnå jämställdhet samt alla kvinnors och flickors egenmakt
- Mål 10: Minskad ojämlikhet. Minska ojämlikheten inom och mellan länder

---

<sup>3</sup> 3 kap. 3 § första stycket SoL.

<sup>4</sup> Se proposition 1996/97:124 Ändring i socialtjänstlagen s. 52 och proposition 2024/25:89 En förebyggande socialtjänstlag – för ökade rättigheter, skyldigheter och möjligheter s. 244 f.

- Mål 16: Fredliga och inkluderande samhällen:
  - 16–16.1 Avsevärt minska alla former av våld och dödligt våld överallt
  - 16.2 Eliminera övergrepp, utnyttjande, människohandel och alla former av våld eller tortyr mot barn.

Regeringens mål för individ- och familjeomsorgen är också att:

- stärka förmågan och möjligheten till social delaktighet för människor i ekonomiskt och socialt utsatta situationer
- stärka skyddet för utsatta barn.<sup>5</sup>

## Datakällor

Rapporten innehåller en sammanställning av befintligt material såsom tidigare rapporter, insamlad statistik och registerdata och publicerade rapporter. Rapporten återger senast tillgängliga data, vilket innebär att det både kan återges siffror från 2023 och 2024. Det är en sammanställning av redan befintlig information och i rapportens hänvisningar framgår källorna till materialet.

## Ny socialtjänstlag 2025

I början av 2025 överlämnade regeringen en proposition med förslag på en ny socialtjänstlag till riksdagen.<sup>6</sup> Den nya socialtjänstlagen, som planeras träda i kraft i juli 2025, syftar till att göra socialtjänstens verksamhet mer förebyggande, lätt tillgänglig, jämställd och jämlik samt kunskapsbaserad i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet. Regeringens förslag innebär bland annat att socialnämnden får tillhandahålla vissa insatser för personliga behov utan individuell behovsprövning.

Förändringarna som förväntas genomföras när lagen trätt i kraft kan innebära ett betydande arbete för kommunerna. Omställningen i socialtjänstens verksamhet kommer troligen behöva pågå under en längre period och innebära ett långsiktigt arbete för kommunerna.

## Socialstyrelsen stödjer kommunerna i omställningen

Socialstyrelsen stödjer kommunerna i förberedelserna inför en ny socialtjänstlag. Bland annat har samtliga kommuner kunnat rekvidrera

---

<sup>5</sup> Proposition 2023/24:1 Utgiftsområde 9

<sup>6</sup> Proposition 2024/25:89 En förebyggande socialtjänstlag – för ökade rättigheter, skyldigheter och möjligheter.

650 000 kronor för att göra läges- och behovsanalyser under 2024. Vi ska också stödja kommunerna i dessa analyser samt rapportera en gemensam lägesbild till regeringen. Den samlade lägesbilden kommer att presenteras i september 2025.

Vi ska även inom ramen för omställningen planera och förbereda nationella kompetenshöjande insatser, analysera och bedöma vilken roll regionala eller lokala FoU-enheter (forskning och utveckling) kan spela i utvecklingen av en mer kunskapsbaserad socialtjänst, och uppdatera rättsliga stöd i enlighet med den nya lagstiftningen.

## Omställningen har redan påbörjats

Kommunerna är redan i gång med förberedelserna. Länen har genomfört länsdialoger, där representanter för kommunerna i varje län har diskuterat den kommande lagen och dess innebörd för verksamheterna. Länens regionala samverkans- och stödstrukturer (RSS) har ansvarat för dialogerna och genomfört dem med stöd från Sveriges Kommuner och Regioner (SKR). Upplägget har sett olika ut, men i många fall har både representanter för socialtjänsten och andra relevanta verksamheter inom kommunerna deltagit, liksom politiker och exempelvis regioner och länsstyrelser. Representanter för SKR och Socialstyrelsen har också varit på plats.

# Social barn- och ungdomsvård

## Sammanfattande iakttagelser

- Den 1 november 2023 hade knappt 34 900 barn och unga minst en behovsprövad öppenvårdsinsats, vilket är en ökning med drygt 1 700 individer sedan 2022.
- Av de placerade barnen och ungdomarna 2023 var 52 procent pojkar och 48 procent flickor. Hälften var 15–20 år gamla.
- Antalet placerade har minskat kraftigt, från omkring 39 000 under 2018 till omkring 25 800 år 2023. Minskningen beror på att Sverige har tagit emot färre asylsökande ensamkommande pojkar, en grupp som tidigare utgjort en stor andel av placerade barn och unga.
- Under 2023 hade drygt 1 000 barn och unga en placering på särskilt ungdomshem (Statens institutionsstyrelse), fördelat på 68 procent pojkar och 32 procent flickor. Drygt 10 procent var under 15 år.
- Sedan 2019 har antalet vårdnadsöverflyttningar till familjehemsföräldrar ökat med 71 procent. År 2023 beslutades om nästan 600 sådana vårdnadsöverflyttningar.
- Under 2023 var endast 47 procent av alla placerade barn och unga behöriga till gymnasiet vid 17 års ålder. Detta kan jämföras med 84 procent bland icke-placerade i samma ålder. Andelen behöriga till gymnasiet har inte ökat under de senaste 10 åren i gruppen som var folkbokförda i Sverige vid skolstarten.
- Desinformationskampanjen som under de senaste åren riktats mot socialtjänsten barn- och ungdomsvård har minskat i omfattning. Den påverkar dock fortfarande människors tillit till socialtjänsten, vilket gör det svårt för socialtjänsten att nå ut till vissa föräldrar, barn och unga som känner lägre tillit eller till och med rädsla för socialtjänsten.
- Det är mindre sannolikt att barn med utlandsfödda föräldrar placeras i samhällsvård än de med Sverigefödda föräldrar, i en jämförelse av barn och unga med likartade socioekonomiska uppväxtförhållanden.

### **Social barn- och ungdomsvård**

I detta kapitel beskriver vi social barn- och ungdomsvård, vilket innefattar den del av socialtjänsten som arbetar med barns och ungas behov av stöd och skydd. Arbetet utgår från barnets eller den unges bästa. Det genomförs i samverkan med barn, unga och vårdnadshavare samt med andra verksamheter som möter barn och unga.

I den sociala barn- och ungdomsvården ingår både tidigt förebyggande arbete och mer omfattande insatser för stöd och skydd. En del av verksamheten är myndighetsutövning med utredning och beslut om insatser.

Den sociala barn- och ungdomsvården bygger på bestämmelser i socialtjänstlagen om socialnämndens ansvar för insatser till barn, unga och familjer. Vissa insatser kan genomföras utan samtycke med stöd av lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU.

## Fler barn och unga fick en öppenvårdsinsats

Den 1 november 2023 hade knappt 34 900 barn och unga minst en behovsprövad öppenvårdsinsats, vilket är en ökning med drygt 1700 individer jämfört med 2022. Andelen barn och unga som fått en insats har också ökat i relation till befolkningen.

Socialnämnden ansvarar för att det finns tillgång till öppna insatser för att möta barns och ungdomars behov. Figur 1 visar utvecklingen för hur de tre vanligaste öppenvårdsinsatserna skiljer sig över tid, och det framgår att antalet barn och unga som fått personligt stöd eller strukturerade öppenvårdsprogram har ökat sedan 2005. Det motsatta gäller för insatsen kontaktperson eller kontaktfamilj.<sup>7</sup>

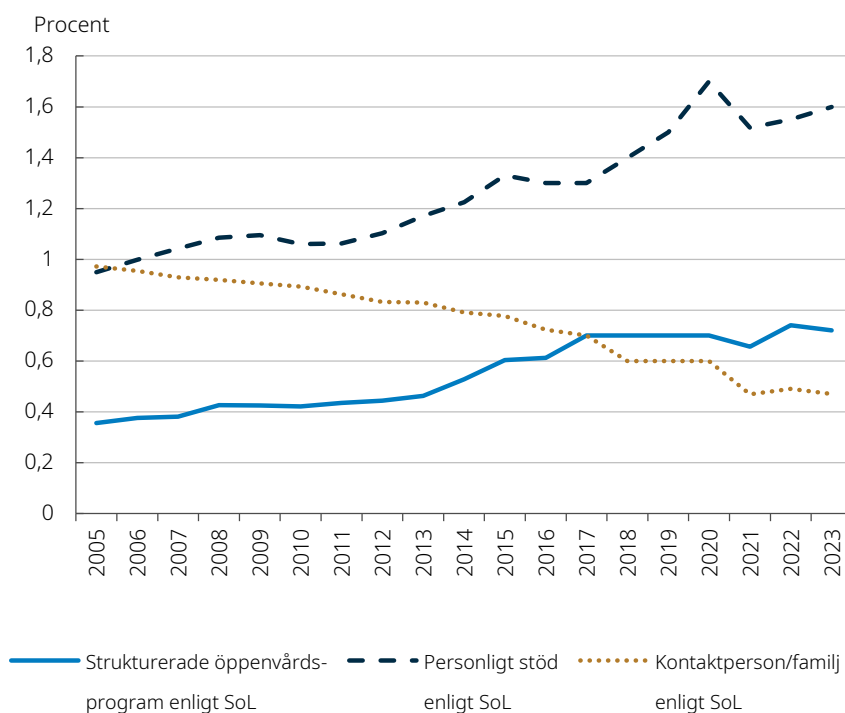
---

<sup>7</sup> En individ kan få flera insatser under ett år, både heldygns- och öppenvårdsinsatser.



**Figur 1. Andel barn och unga i befolkningen med behovsprövade öppenvårdsinsatser enligt SoL någon gång under perioden 2005–2023**

Andel (%) i befolkningen 0–20 år den 31 december, uppdelat efter insats, 2005–2023.



Bortfall: Upplands Väsby, Flen, Mjölby, Aneby, Tranås, Vellinge, Sjöbo, Åstorp, Höganäs, Öckerö, Grästorp, Eda, Lekeberg, Laxå, Askersund, Arjeplog, Kalix, Övertorneå

Kontaktperson/familj enligt 3 kap. 6 b § första stycket SoL. Särskilt kvalificerad kontaktperson enligt 3 kap. 6 b § andra stycket SoL ingår inte. Avser befolkningen i åldern 0–21 år den 31 december respektive år.

Källa: Mängdstatistik Barn och unga, Socialstyrelsen.

## Barn och unga placerade i samhällsvård

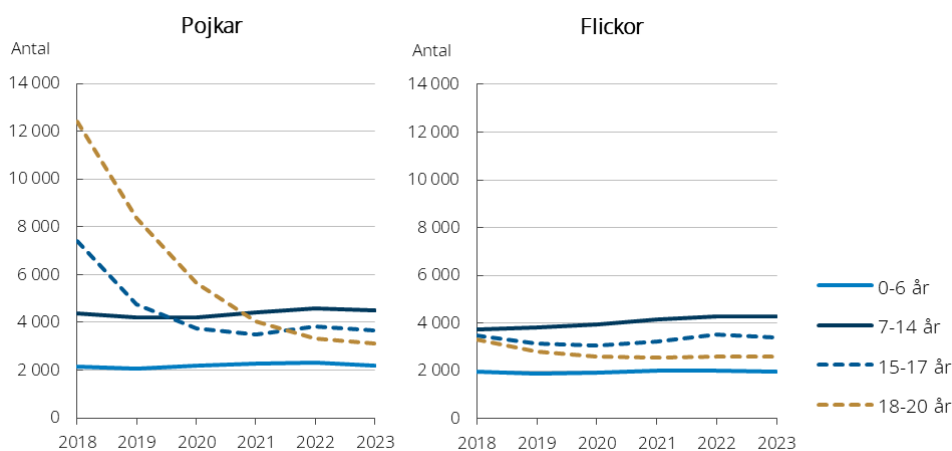
År 2023 var omkring 25 800 barn och unga placerade i samhällsvård någon gång under året. Det var knappt 800 individer färre jämfört med 2022, vilket motsvarar 3 procent. Totalt 52 procent var pojkar och 48 procent flickor, och hälften var i åldern 15–20 år.

Under de senaste fem åren har antalet placerade minskat kraftigt, från omkring 39 000 under 2018. Minskningen gäller främst tonårspojkar och unga män (se figur 2) och beror på att det är färre asylsökande ensamkommande pojkar som kommit till Sverige, en grupp som tidigare år utgjort en stor del av placerade barn och unga.

I den yngsta åldersgruppen (0–6 år) har antalet placerade per år legat stabilt kring drygt 4 000. Bland skolbarn (7–14 år) ökade antalet något 2018 fram till 2022, följt av en svag minskning till 2023.

## Figur 2. Barn och unga med heldygnsplacering 2018–2023

Antal barn och unga 0–20 år uppdelat efter kön och ålder, 2018–2023.



Bortfall 2023: Aneby, Vellinge, Höganäs, Hässleholm, Karlsborg, Ljusnarsberg, Askersund, Surahammar, Arjeplog, Kalix, Gällivare. Bortfall 2022: Boxholm, Perstorp, Höganäs, Öckerö, Sunne, och Degerfors. Bortfall 2021: Heby, Vingåker, Söderköping, Jönköping, Vännäs och Gällivare. Bortfall 2020: Tyresö, Oxelösund, Vellinge, Hällefors och Kalix. Bortfall 2019: Flen, Älmhult, Halmstad, Tibro, Kristinehamn och Örebro. 2018: Nynäshamn, Flen, Mullsjö, Älmhult och Kungälv.

Källa: Registret över insatser till barn och unga, Socialstyrelsen.

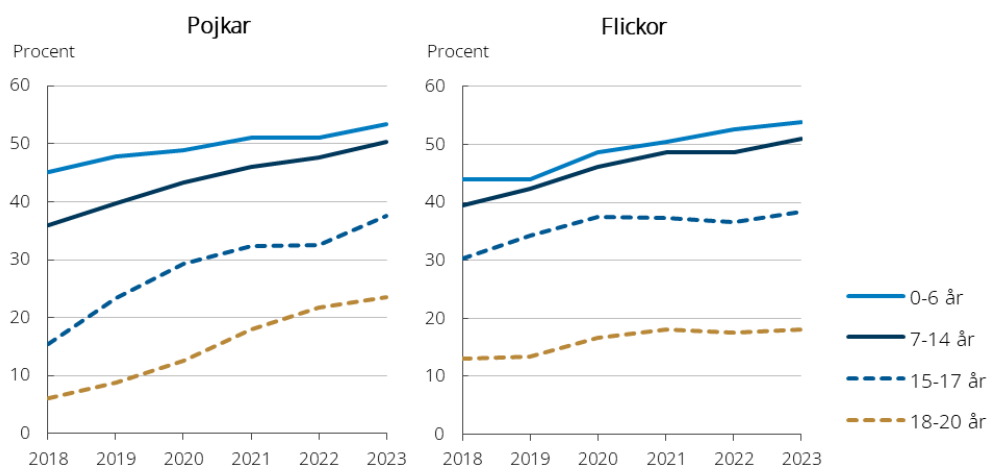
Placeringar utanför det egna hemmet kan vara frivilliga med stöd av SoL men om det saknas samtycke kan ett barn eller en ungdom placeras under tvång med stöd av LVU. En individ kan ha fått heldygnsinsatser med stöd av olika lagrum under samma år, vilket innebär att antalet individer uppdelat på lagrum kan bli fler än det totala antalet individer som varit placerade under året.

År 2023 var två tredjedelar av alla placeringar frivilliga, med stöd av SoL. Tvångsplaceringar med stöd av LVU har dock blivit vanligare på senare år.

Andelen barn och unga som varit placerad enligt LVU varierar med ålder. Under senare år har andelen ökat något vilket delvis beror på att gruppen placerade förändrats eftersom asylsökande ensamkommande barn och unga, som oftast hade frivilliga insatser, blivit färre. Det påverkar särskilt utvecklingen bland pojkar och unga män i övre tonåren, där ökningen av andelen LVU-placeringar också varit som störst. Andelen som är placerade med stöd av LVU har även ökat bland små barn och bland skolbarn. Figur 3 visar andelen av *alla* placerade som hade någon heldygnsinsats enligt LVU under 2018–2023.

### Figur 3. Andel av alla placerade som haft någon heldygnsinsats enligt LVU under året

Andel (%) av alla placerade 0–20 år, fördelat efter ålder och kön 2018–2023.



Källa: Registret över insatser till barn och unga, Socialstyrelsen.

Bland de som varit placerade i heldygnsvård under året är placering enligt LVU vanligast bland de yngre barnen. Sett till hela befolkningen är dock andelen placerade enligt LVU ungefär dubbelt så hög bland tonåringar (13–17 år) som bland yngre barn (0–12 år).

### Familjehem är den vanligaste placeringsformen

Barn och unga som behöver vård utanför det egna hemmet kan, efter beslut av socialnämnden, tas emot i familjehem, jourhem, stödboende eller hem för vård eller boende (HVB). Skyddat boende är en annan form av placering som blev tillståndspliktig den 1 april 2024, och som därför inte ingår i redovisad statistik.

Den vanligaste placeringsformen för barn och unga är familjehem. År 2023 var 73 procent placerade i familjehem inklusive nätverkshem och jourhem, varav drygt var fjärde var placerad i jourhem och knappt var sjätte i nätverkshem.

Placeringsformerna skiljer sig åt mellan olika åldersgrupper. I gruppen 0–12 år var 89 procent placerade i familjehem (inklusive nätverks- och jourhem) någon gång under året jämfört med 73 procent i åldersgruppen 13–17 år och 45 procent i gruppen 18–20 år.

Den näst vanligaste placeringsformen 2023 var HVB, med 21 procent av alla placeringar. Antalet HVB-placeringar har mer än halverats sedan 2018. Minskningen ses i alla köns- och åldersgrupper men var störst bland pojkar 15 år och äldre. Huvudorsaken är att färre ensamkommande barn söker asyl i Sverige, vilket var en grupp som ofta blev placerade på HVB-hem.

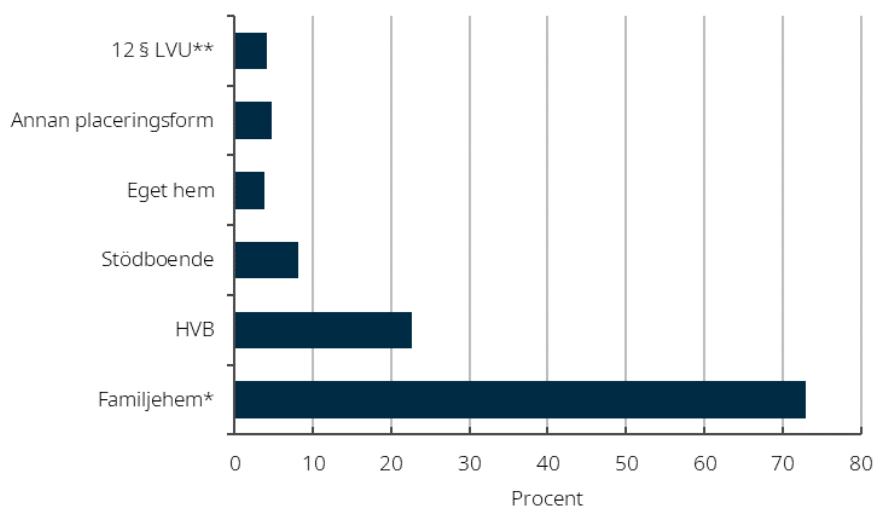
Stödboende var den tredje vanligaste placeringsformen 2023 med 8 procent av alla placerade, varav 52 procent var pojkar och 48 procent flickor. Placeringsformen infördes den 2016 för barn och unga i åldern 16–20 år. Antalet barn och ungdomar i stödboende har minskat sedan 2018, från cirka 5 500 till 2 100 under 2023.

Sammansättningen i gruppen med placeringar i stödboende har också förändrats något. Andelen ensamkommande barn och unga har sjunkit, från 54 procent 2018 till 9 procent 2023, vilket också var 7 procentenheter mindre än 2022. Samtidigt har andelen flickor och kvinnor ökat från 14 procent till 48 procent under samma period.

Under 2023 hade drygt 1 000 barn och unga en placering på särskilt ungdomshem i Statens institutionsstyrelses (SiS) regi, vilket var en minskning med 6 procent jämfört med föregående år. Bland dessa var 68 procent pojkar och 32 procent flickor. Noterbart är att 109 av de placerade på SiS var under 15 år, vilket motsvarar 10 procent.

#### Figur 4. Fördelning av placeringsformer 2023, bland alla placerade 0–20 år

Andel (%) av alla placerade 0–20 år, fördelat över respektive placeringsform, 2023.



Observera: Samma individ kan ha flera olika placeringsperioder och placeringsformer under året, och de sammanslagna andelarna överstiger därför 100 procent. \* Inklusivt nätverkshem och jourhem. \*\* Särskilt ungdomshem enligt 12 § LVU, s.k. SiS-hem.

Källa: Registret över insatser till barn och unga, Socialstyrelsen.

### Fler vårdnadsöverflyttningar för placerade barn

Sedan 2019 har antalet vårdnadsöverflyttningar till familjehemsföräldrar ökat mycket, med totalt 71 procent. År 2023 beslutades om nästan 600 sådana vårdnadsöverflyttningar. Ökningen kan bero på att det under de senaste åren varit extra fokus på behovet av stabilitet för barn som är

placerade under lång tid, och vårdnadsöverflyttning kan i vissa öka stabiliteten. Det har också skett förändringar i lagstiftningen som rör reglerna för bland annat vårdnadsöverflyttning.<sup>8</sup>

**Tabell 1. Vårdnadsöverflyttningar till familjehemsföräldrar 2018–2023**

Antal barn och unga för vilka vårdnaden överflyttats till familjehemsföräldrarna efter avslutad insats.

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
<b>Totalt</b>	353	349	338	450	548	597
<b>Pojkar</b>	205	183	165	214	277	304
<b>Flickor</b>	148	166	173	236	271	293

Källa: Socialstyrelsens nationella register över socialtjänstens insatser för barn och unga.

## Färre än hälften av alla placerade barn och unga har gymnasiebehörighet

Skolgången är en av de viktigaste faktorerna för barns framtida hälsa och livschanser [1]. Skolan har potential att utjämna ojämlikheter som beror på olika livsvillkor, men trots detta finns betydande skillnader i skolresultat mellan placerade och icke-placerade barn och unga.

Under 2023 var endast 47 procent av alla placerade barn och unga i åldern 17 år behöriga till gymnasiet, jämfört med 84 procent av icke-placerade i samma ålder (se figur 5).

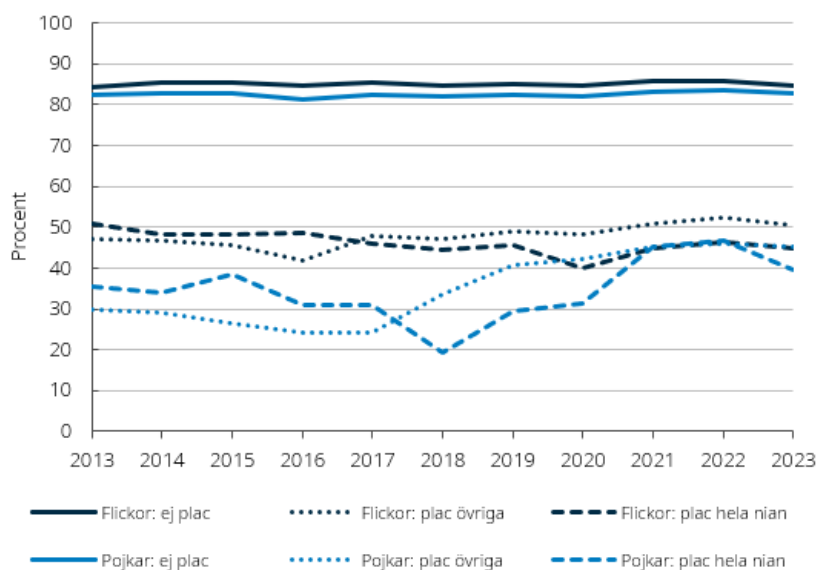
Bland pojkar som var placerade under hela årskurs 9 uppnådde 40 procent gymnasiebehörighet 2023, en minskning med 5 procentenheter sedan 2022. För flickor var andelen oförändrad, 45 procent både 2022 och 2023.

Liknande mönster kan ses när det gäller hur många som har en slutförd gymnasieutbildning vid 20 års ålder. Bland 20-åringar som varit placerade under de föregående 10 åren (under en kortare eller längre period) har endast 44 procent en avslutad gymnasieutbildning. Motsvarande andel är 82 procent bland de som inte varit placerade.

<sup>8</sup> Se bland annat proposition 2020/21:35 Regelbundna överväganden av vårdnadsöverflyttning och särskilda lämplighetskrav för offentliga biträden och proposition 2021/22:178 Barnets bästa när vård enligt LVU upphör – lex lilla hjärtat.

**Figur 5. Behörighet till gymnasieutbildning vid 17 års ålder utifrån placeringshistorik 2013-2023**

Andel (%) flickor och pojkar som är folkbokförda i Sverige vid 17 års ålder med behörighet till gymnasieutbildning, fördelat över placeringshistorik under perioden 2013-2023.



Källa: Registret över grundskolans slutbetyg, SCB/Skolverket och registret över insatser för barn och unga, Socialstyrelsen.

## Skillnader i skolresultat bland både placerade och icke placerade unga förklaras delvis av om de flyttat till Sverige efter skolstart

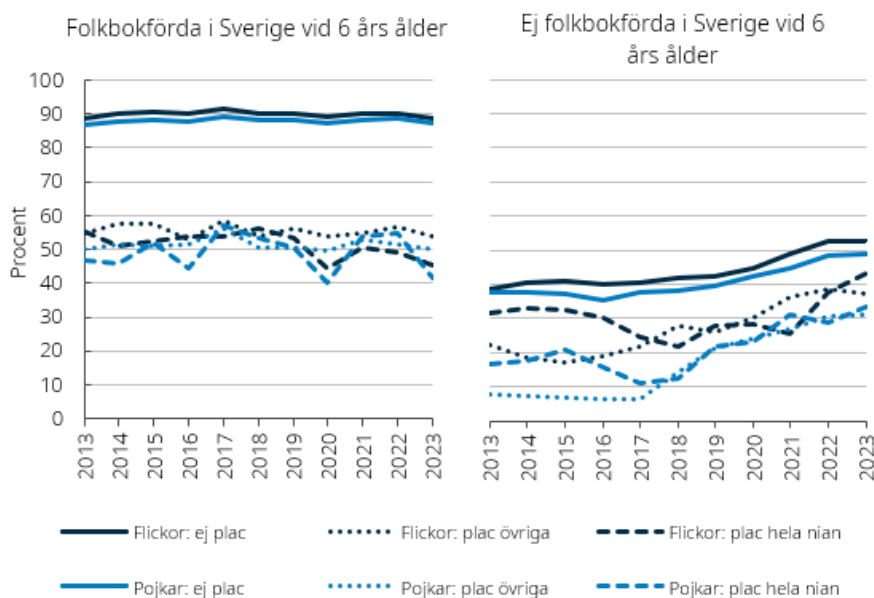
Under de senaste 10 åren har skillnaden i gymnasiebehörighet mellan placerade pojkar och flickor minskat. Detta beror främst på att behörigheten bland placerade pojkar ökat efter 2018. Denna ökning drivs av placerade pojkar som inte var folkbokförda i Sverige vid skolstart (se figur 6). För denna grupp var nivåerna tidigare väldigt låga, inte ens var femte var behörig till gymnasiet för 10 år sedan.

Uppgången förklaras till stor del av att antalet nyanlända minskat kraftigt. Det innebär en mindre andel unga med kort tid i det svenska skolsystemet (och därmed kortare tid på sig att uppnå gymnasiebehörighet), vilket påverkar statistiken. Samma trend syns bland icke placerade barn och unga som flyttat till Sverige efter skolstarten, där 51 procent var behöriga till gymnasiet 2023, jämfört med 88 procent av de som var folkbokförda i Sverige vid skolstart. Förklaringen till dessa skillnader behöver undersökas vidare.

Samma tendens syns även i statistiken över slutförd gymnasieutbildning vid 20 års ålder. Bland de som flyttat till Sverige efter skolstart har hälften eller färre en slutförd gymnasieutbildning, även bland de som inte varit placerade.

**Figur 6. Behörighet till gymnasieutbildning vid 17 års ålder utifrån placeringshistorik och folkbokföring vid skolstart 2013–2023**

Andel (%) flickor och pojkar som är folkbokförda i Sverige vid 17 års ålder med behörighet till gymnasieutbildning, fördelat efter placeringshistorik och folkbokförda i Sverige vid 6 års ålder perioden 2013–2023.



Källa: Register över grundskolan slutbetyg, SCB/Skolverket och registret över insatser för barn och unga, Socialstyrelsen.

## Ryktesspridning och desinformation om socialtjänsten

I början av 2022 kulminerade en omfattande påverkanskampanj som var riktad mot socialtjänstens barn- och ungdomsvård, i dagligt tal kallad LVU-kampanjen. Budskapet var att den svenska socialtjänsten kidnappar barn, framför allt barn med utländskt påbrå och då särskilt muslimska barn. Kampanjen fick stort genomslag både nationellt och internationellt och den pågår fortfarande (2025), dock inte med samma intensitet som tidigare.

Ryktesspridning och desinformation om socialtjänsten har förekommit tidigare, men enligt Myndigheten för psykologiskt försvar är LVU-kampanjen den största påverkanskampanj som Sverige hittills har utsatts för [2].

En konsekvens av LVU-kampanjen är att den sprider rädsla bland föräldrar vilket kan leda till att de inte vågar vända sig till socialtjänsten, och att de och deras barn därmed inte får det stöd och den hjälp som de kan behöva och har rätt till i olika utsatta situationer. Kampanjen har även haft en negativ inverkan på arbetsmiljön inom socialtjänsten och kan i förlängningen skada tilltron till det svenska samhället [3].

## Barn med utlandsfödda föräldrar har lägre sannolikhet att placeras än barn med Sverigefödda föräldrar, vid jämförelser av barn med liknande socioekonomiska förutsättningar

I en desinformationskampanj som kulminerade under 2022 så spreds rykten om att socialtjänsten bland annat systematiskt omhändertar muslimska barn samt barn med utländsk bakgrund, och att barnen aldrig återförenas med sina familjer. 2024 publicerade Socialstyrelsen en studie över socialtjänstens heldygnsplaceringar enligt SoL och LVU i syfte att ge en korrekt och aktuell bild.<sup>9</sup> Eftersom studien är gjord mot bakgrund av LVU-kampanjen som framför allt bedrivits på arabiska och gjort gällande att muslimska barn särbehandlas inom den sociala barnvården, så har vissa resultat redovisats uppdelat på om föräldrarna är födda i länder i arabvärlden, muslimska länder och övriga länder.

Vid jämförelser utifrån föräldrarnas födelseland, utan hänsyn till andra bakgrundsfaktorer, syns en högre andel placeringar bland barn som är och unga med utlandsfödda föräldrar än bland jämnåriga med föräldrar födda i Sverige (se mått 2 i tabell 2). Andelen placerade är ytterligare något högre bland barn och unga vars föräldrar är födda i länder där majoritetsbefolkningen är muslimer.

Vid en jämförelse mellan barn och unga med likartade socioekonomiska uppväxtförhållanden har dock barn med utlandsfödda föräldrar lägre sannolikhet (0,61 jämfört med 1,0) för att placeras än de med Sverigefödda föräldrar (se mått 4 i tabell 2). Samma förhållande gäller för barn och unga med föräldrar som är födda i länder där majoritetsbefolkningen är muslimer (0,53 jämfört med 1,0). Resultaten är ungefär desamma oavsett om det gäller placeringar enligt både SoL och LVU, eller endast tvångsplaceringar enligt LVU.

Socialstyrelsens studie visar dock att barn till utlandsfödda föräldrar i genomsnitt är placerade under en kortare tid av uppväxten (2,4 år) än barn och unga med Sverigefödda föräldrar (3,6 år). Den genomsnittliga placeringslängden var lägst bland barn och unga med föräldrar födda i länder där majoritetsbefolkningen är muslimer (1,8 år).

---

<sup>9</sup> Studien omfattade 3,8 miljoner individer som utgjordes av personer födda 1991–2020 och som varit folkbokförda i Sverige före 21 års ålder.



**Tabell 2. Jämförelsemått placeringar enligt SoL och/eller LVU respektive tvångsplaceringar enligt LVU bland barn och unga**

Antal och andel (%) individer som varit placerade.

Olika mått	Båda föräldrar födda i Sverige	Båda föräldrar födda utomlands	Båda föräldrar födda i muslimska länder
Födda 1991–2001, folkbokförda i Sverige:			
1. Antal individer som varit placerade någon gång under uppväxten (0–20 år).			
Enligt SoL och/eller LVU	25 762	17 986	10 232
<i>Enligt LVU</i>	<i>9 561</i>	<i>6 309</i>	<i>3 452</i>
2. Andel (%) som varit placerade någon gång under uppväxten (0–20 år).			
Enligt SoL och/eller LVU	3,0	7,3	8,0
<i>Enligt LVU</i>	<i>1,1</i>	<i>2,6</i>	<i>2,7</i>
Födda 1991–2020, folkbokförda i Sverige före 21 års ålder:			
3. Sannolikheten (HR) att placeras utan hänsyn till socioekonomiska faktorer.			
Enligt SoL och/eller LVU	1 (ref.)	2,41	2,54
<i>Enligt LVU</i>	<i>1 (ref.)</i>	<i>2,60</i>	<i>2,72</i>
4. Sannolikheten (HR) att placeras med hänsyn till socioekonomiska faktorer.			
Enligt SoL och/eller LVU	1 (ref.)	0,61	0,47
<i>Enligt LVU</i>	<i>1 (ref.)</i>	<i>0,69</i>	<i>0,53</i>

HR = hazard ratio. Ref. = referensgrupp

Källa: Socialstyrelsens rapport Socialtjänstens placeringar av barn och unga med svensk och utländsk bakgrund och webinarium med samma titel som sändes 17 september 2024.

Resultaten överensstämmer väl med tidigare studier, både överrepresentationen av barn och unga från minoritetsgrupper och sambandet mellan placering och lägre socioekonomisk status samt riskfaktorer.

Studien visar att socialtjänstens placeringar av barn och unga har ett starkt samband med socioekonomiska faktorer. Den sammanfattande slutsatsen är att socialtjänsten tillsammans med andra samhällsaktörer behöver bli ännu bättre på att nå ut med stöd och insatser till barn och unga med utländsk bakgrund [3]. Detta går i linje med den nya socialtjänstlagen som träder i kraft under 2025, och som enligt regeringens förslag innebär att socialtjänsten får ett tydligare uppdrag att arbeta förebyggande [4].

## Skolsociala team

En trygg och fungerande skolgång är avgörande för barns och ungas utveckling och välmående [1]. Skolsociala team är ett samarbete mellan skola och socialtjänst, och de kan spela en viktig roll i att öka elevernas trygghet, höja skolnärvaron och ge tidigt stöd till de som riskerar en ogynnsam utveckling.

Majoriteten av de skolsociala teamen arbetar brett mot alla årskurser i grundskolan, men vissa team inriktar sig på några särskilda, där årskurserna 7–9 är vanligast. Många huvudmän har svårt att bedöma hur många elever som omfattats av de skolsociala teamens insatser. Detta eftersom flera kommuners team fortfarande är under uppbyggnad, samt att vissa team arbetar med generella insatser som omfattar hela årskurser eller skolor, medan andra arbetar med individuella insatser.

Det är vanligast med statsbidragsfinansierade skolsociala team i grundskolor med offentliga huvudmän. Hälften av dessa team startade sitt arbete efter att statsbidraget införts. Överlag utgör skolpersonal 60 procent av personalen i de skolsociala teamen och resterande 40 procent kommer från socialtjänsten. Majoriteten är socionomutbildade, oavsett arbetsgivare. En majoritet av personalen i teamen var även innan statsbidraget anställda hos skolhuvudmannen eller socialtjänsten.

Skolorna som har fått statsbidrag för skolsociala team efterfrågar kunskap om effektiva insatser och stöd till systematisk uppföljning. De uttrycker även ett behov av insatser från andra aktörer, framför allt hälso- och sjukvården. Många påtalade även vikten och behovet av att utbyta erfarenheter mellan olika skolsociala team [5].

# Ekonomiskt bistånd

## Sammanfattande iakttagelser

- Statistiken om ekonomiskt bistånd visar att antalet biståndsmottagare och antalet biståndshushåll fortsatte att minska 2023. Även antalet biståndsmottagare med långvarigt ekonomiskt bistånd har minskat. Preliminära uppgifter för 2024 visar dock att minskandet av antalet biståndsmottagare har mattats av. Istället ser vi en liten ökning av biståndsmottagare i december 2024, jämfört med december 2023.
- Omkring 146 000 hushåll fick ekonomiskt bistånd någon gång under 2023, vilket motsvarar ungefär 3 procent av det totala antalet hushåll i Sverige. Det var åttonde året i följd som antalet biståndshushåll minskade.
- År 2023 betalades 10,4 miljarder kronor ut som ekonomiskt bistånd varav omkring 94 procent i form av försörjningsstöd och 6 procent utgjordes av ekonomiskt bistånd till livsföringen i övrigt.
- Den vanligast förekommande åldersgruppen bland biståndsmottagarna under 2023, var 30–39 åringar. Denna grupp utgjorde mer än en femtedel av alla vuxna biståndsmottagare.
- Ensamstående kvinnor med barn är överrepresenterade bland biståndsmottagarna.
- Antalet barn i biståndshushåll uppgick till knappt 85 200 år 2023, vilket är en minskning med nästan 17 procent jämfört med föregående år.
- Antalet barn i hushåll med *långvarigt* ekonomiskt bistånd minskade med nästan 6 200 till strax över 37 300 barn.
- Arbetslöshet fortsatte vara det främsta skälet till att människor behöver ekonomiskt bistånd.
- Statistiken om ekonomiskt bistånd ger ingen heltäckande bild av hushållens ekonomi. Samtidigt som antalet biståndsmottagare fortsätter att minska så visar andra undersökningar att många hushåll upplever det allt svårare att få ekonomin att gå ihop.

### **Ekonomiskt bistånd**

I detta kapitel beskriver vi utvecklingen av ekonomiskt bistånd under 2023. Ekonomiskt bistånd består av; *försörjningsstöd* och stöd till *livsföringen i övrigt*. Försörjningsstöd ska täcka den löpande försörjningen och avser skäligena kostnader för livsmedel, kläder och skor, lek och fritid, förbrukningsvaror, hälsa och hygien samt dagstidning och telefon (riksnorm), men också kostnader för boende, hushållsel, arbetsresor, hemförsäkring och medlemskap i fackförening och arbetslöshetskassa. I livsföringen i övrigt ingår andra nödvändiga, som exempelvis kostnader för barnomsorg, läkarvård, medicin och tandvård.

För mer information om ekonomiskt bistånd, se:

[www.socialstyrelsen.se/ekonomisktband](http://www.socialstyrelsen.se/ekonomisktband)

## Utvecklingen av ekonomiskt bistånd under 2023

Socialstyrelsen samlar årligen in uppgifter om ekonomiskt bistånd från kommunerna. I detta kapitel redovisas resultaten från 2023. Statistiken om ekonomiskt bistånd 2024 publiceras i juni och oktober 2025 [6].

År 2023 minskade antalet biståndshushåll i Sverige för åttonde året i rad. Totalt 3 procent av alla hushåll i Sverige fick ekonomiskt bistånd någon gång under året. Antalet var 146 000 hushåll, vilket var 9 procent färre än året före, då 161 000 hushåll fick bistånd.

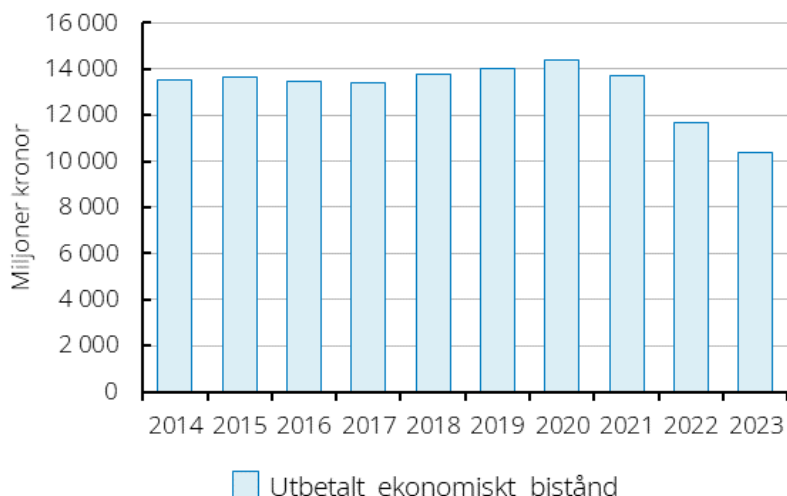
Även antalet personer som fick ekonomiskt bistånd minskade. Av de som fick bistånd 2023 var omkring 86 700 kvinnor och 90 400 män, jämfört med 97 000 kvinnor och 101 000 män 2022. Antalet barn som levde i familjer med bistånd 2023 var 85 200, vilket är en minskning med 16 800 barn.

## Försörjningsstöd stod för nästan allt utbetalt ekonomiskt bistånd

Under 2023 betalade kommunerna ut cirka 10,4 miljarder kronor i ekonomiskt bistånd, varav omkring 94 procent i form av försörjningsstöd. Resterande 6 procent utgjordes av ekonomiskt bistånd till livsföringen i övrigt, och kostnader för hälso- och sjukvård och tandvård var de 2 enskilt största kategorierna. Båda motsvarade nästan en fjärdedel respektive en femtedel av totalsumman. Utbetalningarna minskade med 11 procent i fasta priser jämfört med 2022 (se figur 7). Även det genomsnittliga biståndsbeloppet per hushåll minskade något.

**Figur 7. Utbetalt ekonomiskt bistånd 2014–2023**

Antal utbetalda miljoner kronor i fasta priser, 2014–2023.



Källa: Registret över ekonomiskt bistånd, Socialstyrelsen.

## Behovet av ekonomiskt bistånd varierar mellan åldersgrupper och kommuner

Utbetalningar av ekonomiskt bistånd varierar mellan åldersgrupper. Den största gruppen bland biståndsmottagarna under 2023 var 30–39-åringar. Denna grupp utgjorde mer än en femtedel av rikets alla vuxna biståndsmottagare.

För riket som helhet fick 2,5 procent av invånarna ekonomiskt bistånd, vilket är en minskning från föregående år. Det samlade behovet av ekonomiskt bistånd beror bland annat på befolkningssammansättning, arbetsmarknad och befolkningens utbildningsnivå. Det var inga större skillnader i andelen biståndsmottagare mellan olika typer av kommuner, såsom storstäder, pendlingskommuner, eller landsbygdskommuner. Däremot varierar det mellan enskilda kommuner. I Filipstad och Söderhamn fanns högsta andelen med ekonomiskt bistånd, med cirka 8, respektive 7 procent av befolkningen. I kommunerna Arjeplog, Lidingö, Olofström, Solna, Nacka, Täby, Markaryd och Österåker var andelen under 1 procent 2023.

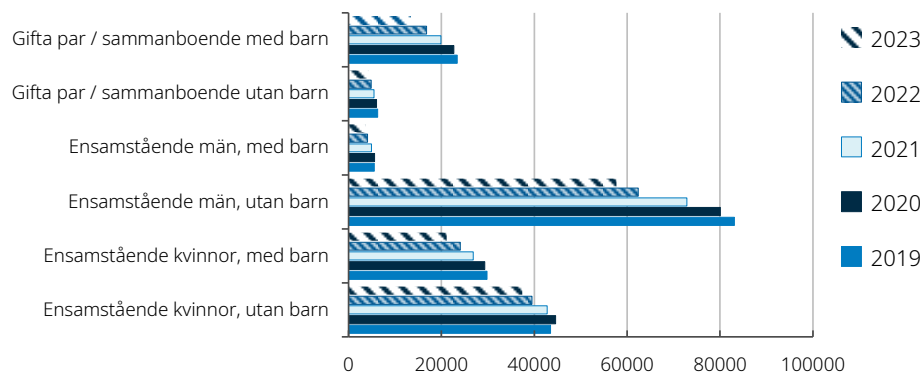
## Ensamstående kvinnor med barn är överrepresenterade bland biståndsmottagarna

Det vanligaste biståndshushållet är ensamstående män utan barn och det näst vanligaste är ensamstående kvinnor utan barn (se figur 8), men om hänsyn tas till hushållstyp i befolkningen, så är ekonomiskt bistånd vanligast förekommande bland ensamstående kvinnor med barn. Omkring 11 procent

av samtliga ensamstående kvinnor med barn fick ekonomiskt bistånd under 2023. Det kan jämföras med att 6 procent av samtliga ensamstående män utan barn fick ekonomiskt bistånd.

### Figur 8. Biståndshushåll fördelade efter hushållstyp 2019–2023

Antal hushåll, 2019-2023.



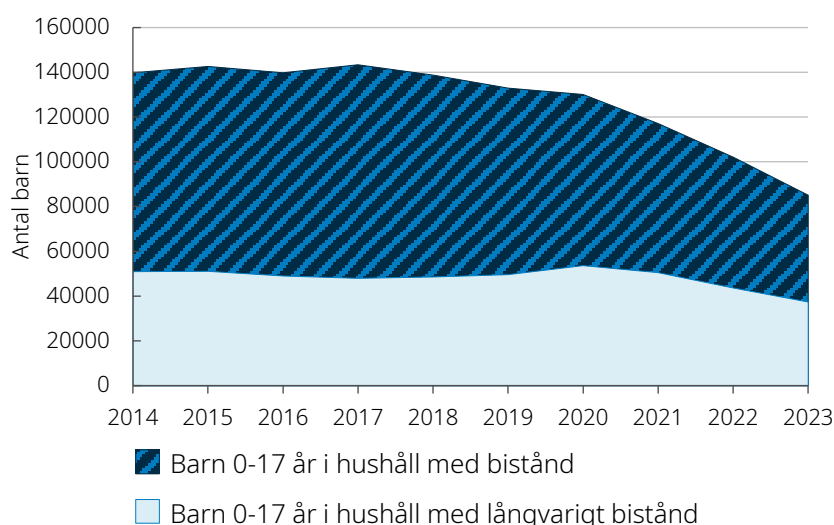
Källa: Registret över ekonomiskt bistånd, Socialstyrelsen.

## Antalet barn i biståndshushåll minskar

2023 uppgick antalet barn i biståndshushåll till knappt 85 200, vilket är en minskning med nästan 17 procent jämfört med föregående år. Bland hushåll med långvarigt ekonomiskt bistånd minskade antalet barn med nästan 6 200 (cirka 14 procent), till strax över 37 300 barn. När det gäller det totala antalet barn i hushåll med långvarigt ekonomiskt bistånd har nivån varit relativt konstant tidigare år, men under 2020 påbörjades en nedgång som sedan fortsatt under de påföljande åren (se figur 9).

### Figur 9. Barn i biståndshushåll, totalt samt i hushåll med långvarigt bistånd 2014–2023

Antal barn, 2014–2023.



Källa: Registret över ekonomiskt bistånd, Socialstyrelsen.

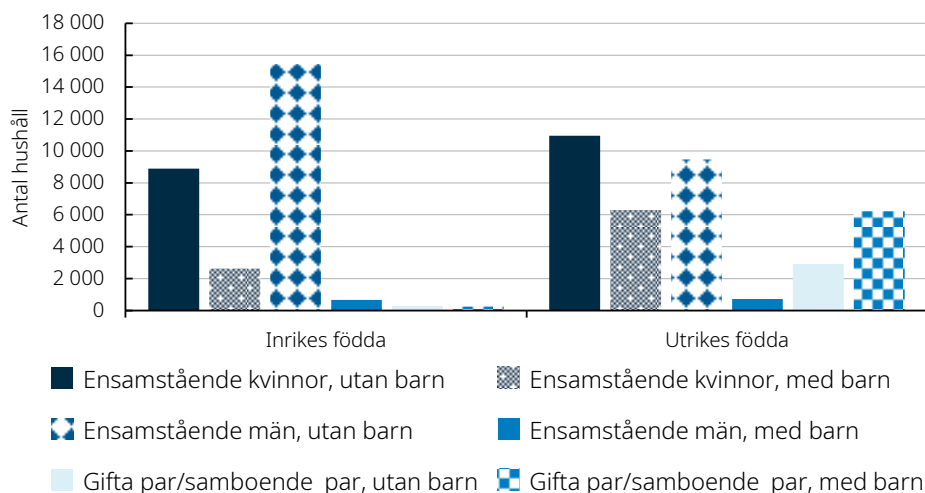
## Antalet vuxna med långvarigt bistånd har minskat

Under 2023 har antalet vuxna biståndsmottagare med långvarigt ekonomiskt bistånd, det vill säga bistånd i 10 månader eller längre, minskat med 8 procent sedan året innan, från 92 510 personer under 2022 till 85 477 personer under 2023. Den största minskningen jämfört med 2022 skedde bland män i åldersgruppen 20–24 år, där mottagandet av bistånd minskade med 20 procent. Andelen långvariga biståndsmottagare i åldersgruppen 65 år och äldre har däremot ökat, från 1 891 till 2 835 personer, vilket sannolikt förklaras av en ökad pensionsålder, från 65 till 66 år.

Omkring 44 procent av de vuxna biståndshushållen har erhållit långvarigt bistånd. Ungefär 57 procent av dessa utgjordes av hushåll där sökande alternativt medsökande var utrikes födda. Bland hushåll med inrikes födda som mottagit långvarigt bistånd, var ensamstående män utan barn den vanligast förekommande hushållstypen. Bland hushåll med utrikes födda sökande var ensamstående kvinnor utan barn den vanligast hushållstypen. Långvarigt bistånd till gifta eller sammanboende hushåll gick i mer än 9 av 10 fall till utrikes födda personer (se figur 10).

**Figur 10. Hushåll med långvarigt bistånd efter hushållstyp och födelse land 2023**

Antal hushåll, 2023.



Källa: Registret över ekonomiskt bistånd, Socialstyrelsen.

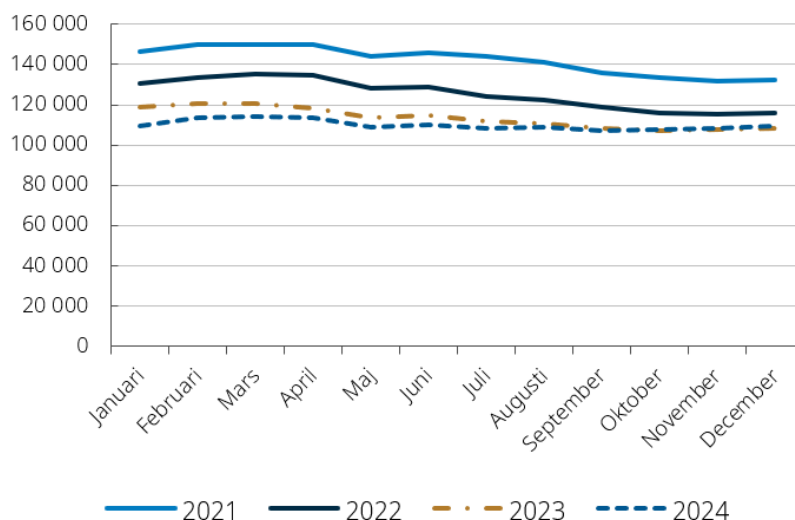
## Preliminära uppgifter visar att minskningen av antalet biståndsmottagare har mattats av

Den preliminära månadsstatistiken för 2024 visar att ekonomiskt bistånd fortsatt ligger på en låg nivå, men att den stora minskning vi sett de senaste åren har mattats av. I slutet av 2024 ser vi för första gången på flera år en liten ökning av antalet biståndsmottagare. I december 2024 var antalet biståndsmottagare 109 761 personer, jämfört med 108 519 personer i december 2023. Det innebär en ökning med 1 242 personer. Ökningen börjar i oktober och håller i sig i november och december.



**Figur 11. Månadsstatistik över biståndsmottagare 18+ år**

Antal biståndsmottagare, efter månad, 2021–2024.



Källa: Registret över ekonomiskt bistånd, Socialstyrelsen.

## Främsta skälen till att människor behövde ekonomiskt bistånd 2023

Skälen till att människor behöver ekonomiskt bistånd, så kallade försörjningshinder, är både strukturella och individuella. Hur stor andel av befolkningen som har svårt att klara sin försörjning på egen hand påverkas av flera samverkande strukturella faktorer som exempelvis tillgången på arbete, hur trygghetssystemen är utformade, flyktingmottagandet samt inkomst- och kostnadsutvecklingen [7].

Individuella faktorer som kan påverka behovet av ekonomiskt bistånd är bland annat ålder, kön, utbildning, vistelsetid i Sverige, fysisk och psykisk ohälsa, skadligt bruk eller beroende av något slag. I det dagliga arbetet med ekonomiskt bistånd ligger fokus i första hand på de individuella faktorerna [8].

## Arbetslöshet är det vanligaste försörjningshindret

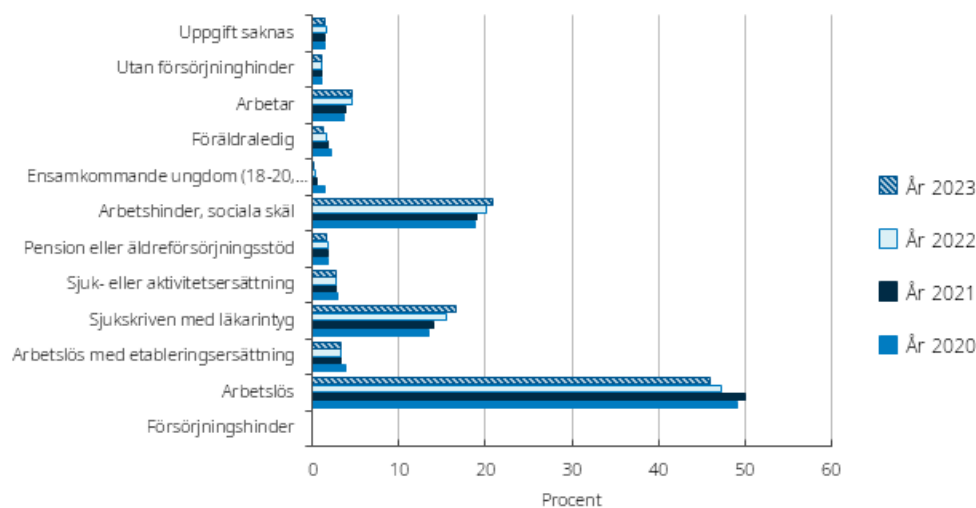
Arbetslöshet har sedan 2010, då data började samlas in, varit den främsta orsaken till att de som fått ekonomiskt bistånd saknar en egen försörjning. År 2023 var nästan hälften av samtliga försörjningshinder arbetslöshetsrelaterade. Försörjningshinder på grund av sociala skäl var näst vanligast och stod för omkring 19 procent av samtliga försörjningshinder. Sociala skäl som försörjningshinder innebär att en person inte omedelbart står till arbetsmarknadens förfogande på grund av att socialtjänsten bedömer

att personen har nedsatt eller ännu inte klarlagd arbetsförmåga. Det kan röra sig om behov av ytterligare utredning av arbetsförmåga, arbetsträning, social eller medicinsk rehabilitering innan ett arbete kan bli aktuellt. Det kan också handla om förhinder att arbeta på grund av familjeskäl eller om en ungdom 18–20 år där socialtjänsten övertagit föräldrarnas försörjningsansvar för att denne ska få möjlighet att avsluta sina gymnasiestudier [9].

Det tredje vanligast förekommande försörjningshindret var sjukskrivning med läkarintyg. Denna kategori omfattade nästan 15 procent av de vuxna biståndsmottagarna.

### Figur 12. Registrerade försörjningshinder för vuxna biståndsmottagare efter grupperade försörjningshinder i procent

Andel (%) registrerade försörjningshinder, 2020–2023.



Källa: Registret över ekonomiskt bistånd, Socialstyrelsen.

Försörjningshindren har över tid fördelat sig på det sättet, att arbetslöshet är vanligast, därefter sociala skäl och sedan sjukskriven med läkarintyg. I takt med att antalet biståndsmottagare går ner, blir andelen som är sjukskrivna eller har sociala skäl högre. Det tyder på att dessa grupper blir kvar längre i ekonomiskt bistånd än gruppen arbetslösa.

## Relativt små könsskillnader i försörjningshinder

Det finns vissa könsskillnader i försörjningshinder (se tabell 3). När det gäller ekonomiskt bistånd på grund av arbetslöshet var fördelningen mellan könen relativt jämn, 51 procent bland män jämfört med 49 procent bland kvinnor. För försörjningshindret ”arbetshinder, sociala skäl”, var fördelningen 60 procent bland män och 40 procent bland kvinnor. För ekonomiskt bistånd på grund av sjukskrivning med läkarintyg, var fördelningen 56 procent bland kvinnor och 44 procent bland män.

**Tabell 3. Biståndsmottagare fördelat på försörjningshinder och kön 2023**

Antal vuxna män, kvinnor och totalt, 2023.

Försörjningshinder	Män	Kvinnor	Totalt
Arbetslös	37 163	36 283	73 446
Arbetslös med etableringsersättning	2 867	3 061	5 928
Sjukskriven med läkarintyg	10 758	13 967	24 725
Sjuk- eller aktivitetsersättning	2 256	2 495	4 751
Pension eller äldreförsörjningsstöd	2 419	799	3 218
Arbetshinder, sociala skäl	18 390	12 492	30 883
Ensamkommande ungdom (18–20, gymnasiestuderande)	245	61	306
Föräldraledig	159	2 592	2 751
Arbetar deltid, ofrivilligt	2 215	3 340	5 555
Arbetar heltid	2 814	1 768	4 582
Utan försörjningshinder	2 949	2 489	5 438
Uppgift saknas	880	856	1 737
Samtliga vuxna biståndsmottagare	83 115	80 203	163 320

Källa: Registret över ekonomiskt bistånd, Socialstyrelsen.

Ofrivilligt deltidsarbete var ett annat försörjningshinder som var något vanligare bland kvinnor än bland män, där kvinnor stod för 60 procent och män för 40 procent. Förhållandet var det motsatta bland de som uppgivit heltidsarbete som försörjningshinder (otillräcklig inkomst vid heltidsarbete), där omkring 61 procent var män och 39 procent var kvinnor. Den största skillnaden mellan könen märks dock när det gäller föräldraledighet som försörjningshinder (otillräcklig, väntar föräldrapenning eller saknar barnomsorg), där omkring 94 procent var kvinnor och resterande 6 procent var män.

## Överrepresentation av utrikes födda – har ofta inte kvalificerat sig till andra trygghetssystem

År 2023 var 58 procent av samtliga vuxna biståndsmottagare utrikes födda, samtidigt som andelen utrikes födda motsvarar 20 procent av landets totala befolkning. Överrepresentationen beror delvis på att dessa, i större utsträckning än inrikes födda, inte kvalificerat sig för ersättning från andra trygghetssystem som till exempel a-kassa, sjukförsäkring eller att de väntar på etableringsersättning. Både bland inrikes- och utrikes födda vuxna biståndsmottagare var det vanligast att vara arbetslös utan ersättning. Bland inrikes födda var det vanligare med försörjningshindret ”arbetshinder,

sociala skäl”, vilket motsvarade 28 procent av samtliga inrikes födda vuxna biståndsmottagare, jämfört med 12 procent av samtliga utrikes födda vuxna biståndsmottagare.

## Vanligaste skälet till att behovet av det ekonomiska biståndet har upphört är arbete

Att en person fått ett arbete var det vanligaste skälet till att bistånd inrapporterats som avslutat under 2023. Det hänger till stor del samman med att arbetslöshet utgör den vanligaste orsaken till försörjningshinder. Efter arbete följer orsakerna ”annan ersättning/bidrag”, ”ändrad familjesituation”, ”flyttat” samt ”studier” i nämnd storleksordning. Uppgifterna om avslutsorsaker har dock vissa kvalitetsbrister, främst i form av svarsbortfall. Mer än en tredjedel av de svar som erhållits fördelas på svarsalternativen ”ej avhörd” samt ”annan orsak”, vilket påverkar möjligheterna att dra några tydliga slutsatser utifrån statistiken.

## Liten ökning av kommuner med en automatiserad process inom ekonomiskt bistånd

Ekonomiskt bistånd är det klart vanligaste området inom socialtjänsten där kommuner väljer att digitalisera eller automatisera processer. 2022 svarade 40 procent av kommunerna att de har en automatiserad process inom verksamheten för ekonomiskt bistånd. Siffran ökade till 42 procent 2024. Av dessa har 28 procent automatiserat en handlägningsprocess och 25 procent automatiserat en administrativ process, några har gjort både och [10].

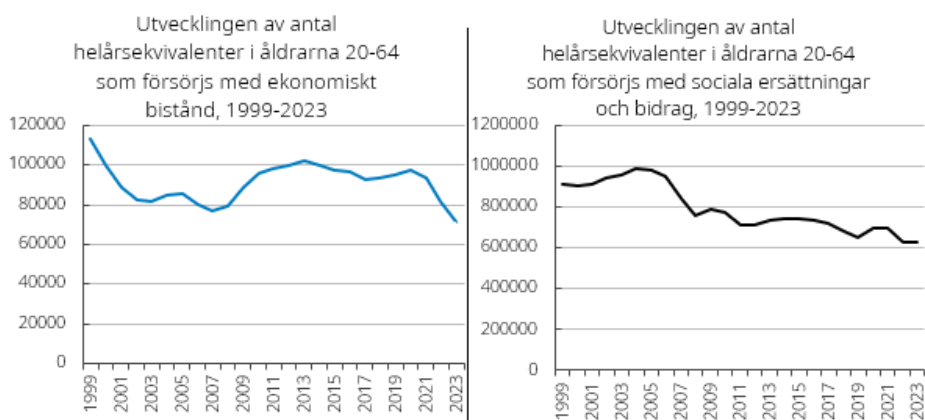
## Statistiken om ekonomiskt bistånd ger ingen heltäckande bild av hushållens ekonomi

Ekonomiskt bistånd är en del av det ekonomiska skyddsnät som finns för enskilda och statistiken om ekonomiskt bistånd ger inte en heltäckande bild av hushållens ekonomi. Det går inte att dra några långtgående slutsatser om befolkningens inkomstandard nationellt utifrån denna statistik. Antalet som får bistånd minskar och har gjort så i många år. Även andelen personer i Sverige som har offentlig försörjning, mätt i helårsekvivalenter har minskat och låg 2023 på 11,8 procent av befolkningen i arbetsför ålder. Det är en minskning med 1,2 procent från året innan [11]. Mottagandet av

ekonomiskt bistånd respektive andra sociala ersättningar<sup>10</sup> har över tid ofta skiljt sig åt (se figur 13). Runt 2003 låg ekonomiskt bistånd lågt och andra sociala ersättningar högt. Under 2015 var det tvärtom, då ekonomiskt bistånd låg högt och övriga ersättningar lågt. Senaste siffrorna, från 2023, visar dock att både mottagandet av ekonomiskt bistånd och mottagandet av andra sociala ersättningar låg på de lägsta nivåerna som uppmätts under perioden 1999–2023.

**Figur 13. Utvecklingen av ekonomiskt bistånd jämfört med utvecklingen av andra sociala ersättningar och bidrag\***

Antal, 1999–2023.



Källa: SCB

\*Värt att notera att skalorna skiljer sig eftersom det är många fler som har alla övriga sociala ersättningar och bidrag jämfört med de som har ekonomiskt bistånd.

Samtidigt rapporterar flera aktörer om ett mer tufft ekonomiskt läge för ekonomiskt utsatta grupper. I en Sifo-undersökning på uppdrag av Hyresgästföreningen, Majblomman, Röda Korset och Rädda Barnen framgår det att inflation, hyreshöjningar, höga räntor och stigande matpriser innebär en ökad press på grupper med små eller inga ekonomiska marginaler [12]. Även i en SCB undersökning framgår det att allt fler tycker att det är svårt eller mycket svårt att få hushållets ekonomi att gå ihop. Det tyckte 9 procent av befolkningen (16 år och äldre) 2023, jämfört med 7 procent 2022. I åldersgruppen 30 till 49 år var det 13 procent som uppgav att de hade svårt eller mycket svårt att få ekonomin att gå ihop, vilket är en högre andel än övriga åldersgrupper. När det gäller hushållstyp och födelse land var det ensamstående med barn (25 procent) och personer födda utanför Sverige (22 procent) som uppvisade relativt höga andelar, i jämförelse med sammanboende med barn (9 procent) och inrikes födda (5 procent) [13]. Anledningen till att mottagandet av ekonomiskt bistånd fortsatt att minska trots hushållens svårigheter att få ekonomin att gå ihop är ännu inte helt

<sup>10</sup> Sjukpenning, sjukersättning, A-kassa, arbetsmarknadsåtgärder, introduktionsersättning och etableringsersättning.

klarlagd. Stockholms universitet har beviljats forskningsmedel för att titta på detta och representanter från Socialstyrelsen kommer följa och delta i projektet. Forskningsprojektet beräknas vara klart sista december 2027.

# Våld och förtryck

## Sammanfattande iakttagelser

- Fler kommuner har en aktuell överenskommelse om samverkan i enskilda ärenden med primärvård, vuxenpsykiatri, akutmottagningar, ungdomsmottagningar, polisen och kvinnojourer 2024. Trots ökningen från föregående år är det fortfarande en större andel kommuner som inte har en aktuell överenskommelse om samverkan.
- Något fler kommuner har en aktuell, skriftlig och på ledningsnivå beslutad rutin för hur handläggare ska säkra skolgången för barn i skyddat boende jämfört med föregående år. År 2024 har andelen ökat med 6 procentenheter till 34 procent av kommunerna.
- 3 av 4 kommuner har en funktion med strategiskt eller samordnande ansvar för arbetet mot mäns våld mot kvinnor. Av de kommuner som har en sådan funktion uppger majoriteten att rollen är en del av en tjänst.
- Det är betydligt vanligare att kvinnor utsätts för sexualbrott jämfört med män. Andelen kvinnor som uppgav att de varit utsatta var högre än andelen bland män (6,3 procent jämfört med 1,0 procent 2023). Unga kvinnor mellan 20 och 24 år är fortsatt den åldersgrupp där högst andel uppger att de har utsatts för sexualbrott.
- Det totala antalet personer som utsätts för människohandel i Sverige varje år är okänt och mörkertalet är stort. Majoriteten av de kvinnor som utsätts för människohandel exploateras för sexuella ändamål, medan män utnyttjas som arbetskraft, enligt en kartläggning. Sexuell exploatering av kvinnor äger främst rum i lägenheter, hotell och massagesalonger.
- 14 procent av flickorna, 8 procent av pojkarna och 7 procent av icke-binära uppgav att de varit med om att deras intima bilder lagts upp på ett så kallat expose-konto.
- Antalet skyddade boenden har minskat något men antalet platser har ökat sedan 2019. 47 procent bedrevs i år i privat regi, 2019 var siffran 37 procent. Andelen ideellt drivna boenden har minskat från 54 procent 2019 till 46 procent i årets mätning.
- Totalt har 844 samtal tagits emot av den nationella stödlinjen *Välj att sluta*, vilket är ungefär samma mängd som 2023. Sedan 2021 har antalet samtal med våldsutövare ökat till 465.
- I en omfattande tillsyn genomförd av IVO under åren 2021–2023 framgår det att det förekommer flera brister i kommuner och regioners arbete mot våld. Identifierade orsaker till bristerna var avsaknad av rutiner och vägledning samt otillräcklig samverkan mellan huvudmän.

- Det finns stora skillnader mellan kommuner, och det brottsofferstöd som ges är inte likvärdigt i hela landet. Mindre kommuner ger generellt sett inte lika mycket riktat stöd till brottsoffer som större kommuner.
- Det finns fortfarande få kvinno- och tjejjourer vars verksamheter riktar sig till äldre kvinnor, kvinnor med funktionsnedsättning eller kvinnor med omfattande skadligt bruk eller beroende.
- Antalet individärenden samt antalet kommuner eller stadsdelar som fått statliga medel för påbörjad eller genomförd avhopparsinsats fortsätter att öka.



### **Våld och förtryck**

I följande kapitel beskriver vi socialtjänstens arbete med våld och förtryck samt arbetet med att förhindra återfall i brott. Alla har rätt till ett liv utan våld. Socialtjänstens olika verksamheter har en viktig roll för att upptäcka och uppmärksamma våld och verka för att våldsutsatta och våldsutövare erbjuds stöd och hjälp. Våldsutsatta, barn som bevittnat våld och våldsutövare kan ofta behöva insatser från både socialtjänsten och hälso- och sjukvården. Det finns inte alltid en tydlig gräns mellan vilka behov som ligger inom socialtjänstens ansvarsområde respektive inom hälso- och sjukvårdens. Det är därför viktigt att socialtjänsten och hälso- och sjukvården utvecklar samverkan kring personer som behöver insatser från båda huvudmännen.

För mer information om våld i nära relationer, se:

<https://www.socialstyrelsen.se/kunskapsstod-och-regler/omraden/vald-och-brott/vald-i-nara-relationer/>

## **Socialtjänstens arbete inom området våld i nära relationer**

Socialtjänsten har en viktig roll i att erbjuda hjälp och stöd till våldsutsatta (se 5 kap. 11 § andra stycket SoL). För att kunna genomföra utredningar av god kvalitet är det viktigt att handläggare har kunskap om våld i nära relationer, till exempel om olika former av våld och våldets konsekvenser. Det är också viktigt att de har kompetensen att göra riskbedömningar i syfte att skydda och stödja våldsutsatta samt förebygga återfall i våldsutövande.

## **Ökning av ärenden om våld i nära relationer i kommunerna**

Sveriges Kommuner och Regioners (SKR) nyckeltal som mäter antalet ärenden inom våld i nära relationer visar att det i snitt är 25,1 vuxna per 10 000 invånare som aktualiseras i individ- och familjeomsorgen på grund av utsatthet för våld i nära relation eller hedersrelaterat våld under 2023. Det är en ökning från föregående år med 4 vuxna per 10 000 invånare. Aktualisering innebär inte nödvändigtvis att man får en insats, 16 vuxna per 10 000 invånare får minst en insats av socialtjänsten kopplat till utsatthet.

Av de som fått en insats var det cirka 8,8 vuxna per 10 000 invånare som avslutat ärendet när övergripande mål är uppnått. För 2023 var det 140

kommuner och stadsdelar som har lämnat uppgifter, vilket är en ökning från föregående år då 122 kommuner och stadsdelar deltog [14].<sup>11</sup>

## Något fler kommuner har överenskommelser för samverkan jämfört med föregående år

Våld i nära relationer är ett mångsidigt problem och kräver att många samverkar.<sup>12</sup> 2024 har fler kommuner en aktuell överenskommelse om samverkan i enskilda ärenden med primärvård, vuxenpsykiatri, akutmottagningar, ungdomsmottagningar, polisen och kvinnojourer.<sup>13</sup> Trots ökningen från föregående år är det en större andel kommuner som inte har en aktuell överenskommelse om samverkan [15].

### Tabell 4. Kommuner med aktuell överenskommelse om samverkan i enskilda ärenden

Andel (%) kommuner, 2022-2024, riket.

Indikator	2022	2023	2024
Aktuell överenskommelse om samverkan med kvinnojourer	26	34	37
Aktuell överenskommelse om samverkan med polisen	21	26	28
Aktuell överenskommelse om samverkan med ungdomsmottagningar	17	19	23
Aktuell överenskommelse om samverkan med primärvård	13	17	19
Aktuell överenskommelse om samverkan med vuxenpsykiatri	15	16	18
Aktuell överenskommelse om samverkan med akutmottagningar	11	13	14

Källa: Enkät Öppna jämförelser Socialtjänst, kommunundersökning, Socialstyrelsen 2024.

<sup>11</sup> Resultatet kan påverkas av hur kommunerna är organiserade och vilka insatser som ges med eller utan biståndsbeslut. Det kan även påverkas av vilka kommuner som har lämnat uppgifter för innevarande år. För mer information om utvecklingsnyckeltalen vänligen besök: <https://skr.se/skr/integrationsocialomsorg/socialomsorg/valdinararelationhedersvald/uppfoljningkolada/75801.html>

<sup>12</sup> Samverkan kan vara nödvändig för att dels komma i kontakt med våldsutsatta vuxna och barn, barn som bevittnat våld och vuxna och barn som utövar våld, dels ge dem det stöd, skydd och den hjälp de behöver.

<sup>13</sup> För att indikatorn ska vara uppfylld behöver överenskommelsen ha följts upp de senaste 24 månaderna vilket är en ändring jämfört med föregående år då det var 12 månaders uppföljningstid. Ändringen kan påverka jämförbarheten med resultatet från föregående år.

## Fler kommuner har rutiner för att säkra skolgång för barn i skyddat boende

Det har skett en ökning i antalet kommuner som har en aktuell, skriftlig och på ledningsnivå beslutad rutin för hur handläggare ska säkra skolgången för barn i skyddat boende. I öppna jämförelser under 2024 var andelen 34 procent av kommunerna, vilket är en ökning med 6 procentenheter från föregående år, och med 18 procentenheter sedan 2016 [15].

**Tabell 5. Kommuner som har en aktuell rutin för att säkra skolgång för barn i skyddat boende**

Andel (%) kommuner, 2019–2024, riket.

Indikator	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Aktuell rutin för att säkra skolgång för barn i skyddat boende	22	21	24	28	28	34

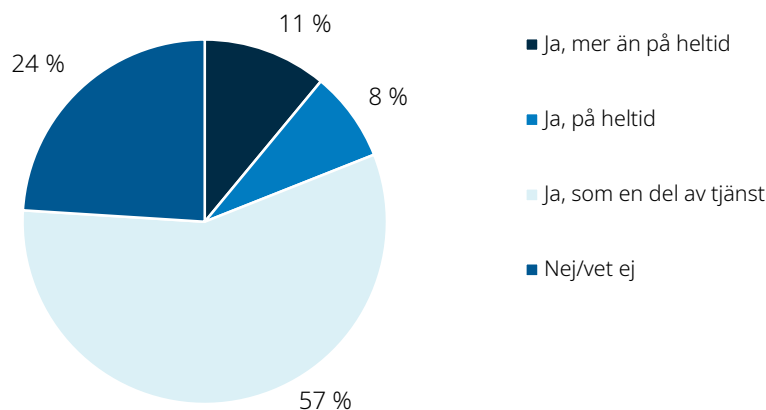
Källa: Enkät Öppna Jämförelser Socialtjänst, kommunundersökning, Socialstyrelsen 2024.

## Kommunernas förutsättningar för arbetet mot mäns våld mot kvinnor

Jämställdhetsmyndigheten har under 2024 publicerat en rapport om fördjupad uppföljning av det jämställdhetspolitiska delmålet att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Rapporten bygger på en enkät som har besvarats av 219 av Sveriges 290 kommuner. Resultaten visar att 3 av 4 kommuner har en funktion med strategiskt eller samordnande ansvar för arbetet mot mäns våld mot kvinnor. Av de kommuner som har en sådan funktion uppgger majoriteten att rollen är en del av en tjänst.

**Figur 14. Kommuner som har samordnare eller strateg för arbetet mot mäns våld mot kvinnor**

Andel (%) kommuner, 2023, riket.



Källa: Jämställdhetsmyndighetens kommunenkät om mäns våld mot kvinnor.

Av de 219 kommuner som besvarade enkäten uppgav lite mindre än 3 av 4 att kommunen har ett eller flera politiskt beslutade styrdokument för arbetet med att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Vilka delar av mäns våld mot kvinnor som omfattas i styrdokumentet varierar mellan kommunerna. 9 av 10 styrdokument inkluderar arbete med våldsutsatta och 8 av 10 inkluderar arbete med våldsutövare. Ungefär 3 av 5 styrdokument omfattar universellt våldsförebyggande arbete och knappt 3 av 5 omfattar arbete med riskgrupper [16].

## Sexuell utsatthet och våld

Knappt 4 procent (3,8 procent) av befolkningen uppgav att de utsatts för sexualbrott<sup>14</sup> under 2023, visar den nationella trygghetsundersökningen. Andelen kvinnor som uppgav att de varit utsatta var högre än andelen män, (6,3 procent jämfört med 1,0 procent 2023). Unga kvinnor mellan 20 och 24 år är den åldersgrupp där högst andel uppger att de har utsatts för sexualbrott. Gärningspersonen är oftast en man. Utsattheten för sexualbrott har minskat jämfört med föregående år och det är en fortsättning på en nedåtgående trend sen 2018 [17].

## Prostitution och människohandel

Det är svårt att uppskatta omfattningen av prostitution, människohandel och sexuell exploatering. Få brott kommer till myndigheternas kännedom bland annat eftersom de som utnyttjas i människohandel är migranter och ofta har låg tillit till myndigheter. De som utsätts nås inte heller av befolkningsundersökningar. En informationskälla är statistik som bygger på siffror och iakttagelser hos landets regionkoordinatorer [18].<sup>15</sup> En annan informationskälla är uppgifter från Plattformen civila Sverige mot människohandel som består av ett flertal ideella organisationer som erbjuder stöd och skydd till personer utsatta för människohandel [19].

## Det finns flera fall av misstänkt människohandel i Sverige

Under 2023 fick regionkoordinatorerna kännedom om totalt 414 personer, som misstänktes vara utsatta för människohandel, vilket är på ungefär

---

<sup>14</sup> Frågan om utsatthet för sexualbrott i Nationella trygghetsundersökningen (NTU) innehåller en stor bredd av brott, från kränkande sexuella kommentarer till våldtäkt.

<sup>15</sup> Regionkoordinatorerna finns i 7 regioner och är anställda hos socialtjänsten och bistår myndigheter med stöd vid människohandelsärenden. De fungerar som en regional aktör med spetskompetens gällande prostitution och människohandel. Ett ärende registreras i statistiken om regionkoordinatorerna gör bedömningen att det finns anledning att anta att personen utsatts för människohandel eller människoexploatering. Personerna kommer ofta till regionkoordinatorernas kännedom genom andra myndigheter eller civilsamhället, men även genom regionkoordinatorernas egna operativa arbete.

samma nivå som tidigare år, då antal identifierade individer varierat mellan cirka 300 och 500 årligen.

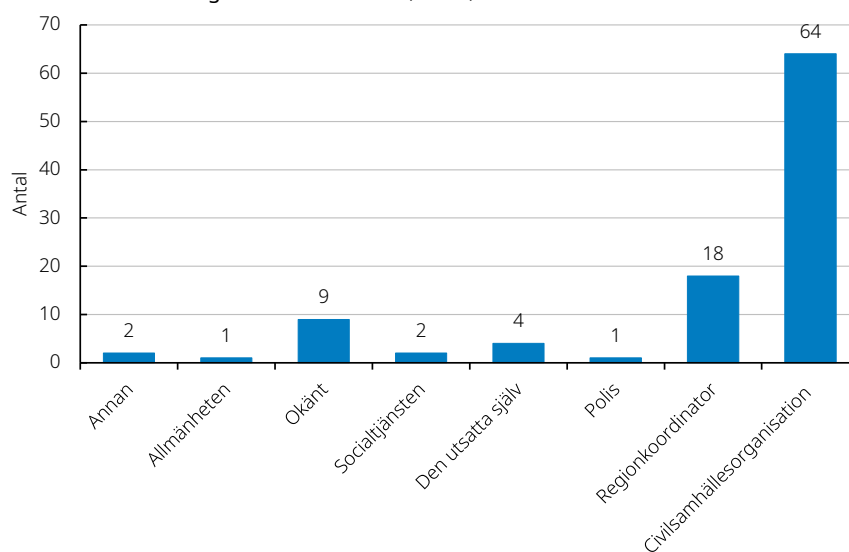
Av de som misstänktes vara utsatta var 374 personer vuxna och 35 minderåriga. 5 personer var av okänd ålder. Det fanns misstanke om människohandel i 237 ärenden och misstanke om människoexploatering i 177 ärenden [18].

## Socialtjänsten har svårt att upptäcka människohandel

Majoriteten, 64 procent, av personer som utsätts för människohandel upptäcks av en civilsamhällsorganisation och endast 2 procent identifierades av socialtjänsten. Plattformen civila Sverige mot människohandel uppger att 30 procent av de personer som de mött som var direkt eller indirekt utsatta för människohandel hade haft kontakt med socialtjänsten. Av dessa hade 24 procent erbjudits försörjningsstöd och 20 procent hade fått akut boende eller skyddat boende [20].

### Figur 15. Identifiering och första kontakt i fall av människohandel 2023

Antal fall av identifiering och första kontakt, 2023, riket.



Källa: Regionkoordinatorernas statistik om människohandel och människoexploatering 2023. Nationella samordningen mot prostitution och människohandel vid Jämställdhetsmyndigheten 2024.

## Få ansökningar om uppehållstillstånd för betänketid

Om socialtjänsten misstänker att en person har blivit utsatt för människohandel eller människoexploatering, och personen saknar uppehållstillstånd, kan socialnämnden sedan den 1 augusti 2022 ansöka om uppehållstillstånd för betänketid.<sup>16</sup> Under 2024 inkom 95 ansökningar om uppehållstillstånd till Migrationsverket, vilket är mer än fyra gånger så

<sup>16</sup> 5 kap. 15 § fjärde stycket utlänningslagen (2005:716)

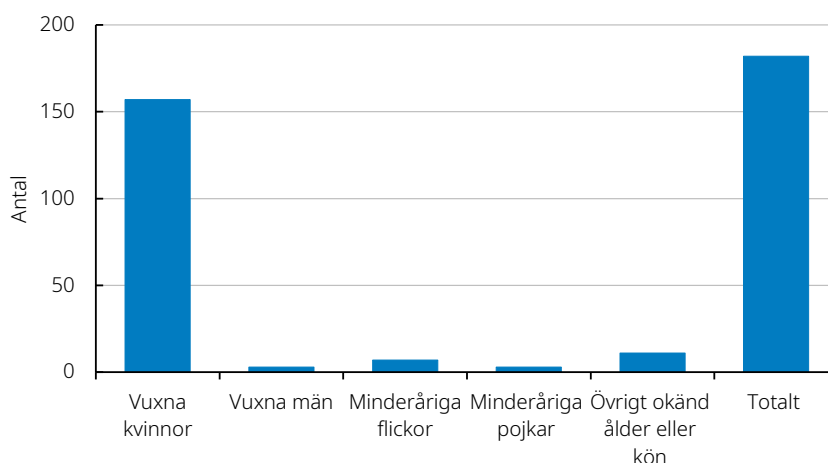
mycket jämfört med 2023. Totalt beviljades 79 ansökningar, 17 av ansökningarna kom från socialnämnden, vilket är en ökning med 7 beviljade ansökningar jämfört med föregående år. Trots att antalet ansökningar har gått upp något är detta en relativt låg siffra med tanke på antalet personer som misstänks vara utsatta för människohandel varje år [18]. Det kan bero på att socialtjänsten bara kommer i kontakt med en liten andel av de som utsätts för människohandel i Sverige samt att kunskapen om problemet inom socialtjänsten är relativt begränsad, vilket i sin tur leder till att det kan vara svårt att upptäcka utsatta personer.

## Vanligast att kvinnor exploateras för sexuella ändamål

Liksom tidigare år exploaterades majoriteten av de kvinnor som utsätts för sexuella ändamål, medan majoriteten av männen utnyttjades som arbetskraft. År 2023 identifierade regionkoordinatorerna totalt 182 personer som misstänktes vara utsatta för människohandel för sexuella ändamål varav 169 var flickor eller kvinnor [18].

### Figur 16. Misstänkta fall av människohandel för sexuella ändamål 2023

Antal misstänkta fall, 2023, riket.



Källa: Regionkoordinatorernas statistik om människohandel och människoexploatering 2023. Nationella samordningen mot prostitution och människohandel vid Jämställdhetsmyndigheten 2024.

## Prostitution sker på flera arenor

Sexuell exploatering förekommer på närmare 80 procent av thaimassagesalonger över hela landet enligt Polismyndighetens bedömning [21]. Detta är den näst vanligaste arenan efter webbplatser som explicit marknadsför sexuella tjänster. Prostitution förekommer också i lägenheter och på hotell. I Jämställdhetsmyndighetens omfattningskartläggning avseende 2020 identifierades drygt 12 000 unika annonser på 32 olika webbplatser. Antalet sidor har ökat sedan 2014, då endast 10 webbplatser identifierades [22]. Under 2023 misstänktes även att 19 vuxna och 4 barn

från Sverige hade blivit utsatta för människohandel. 13 av dessa utsatts för sexuella ändamål och övriga för arbetskraft eller kriminalitet [18].

## Flickor i gängkriminella miljöer utsätts för sexuell exploatering

Yrkesverksamma i Västra Götaland har uppmärksammat att flickor som befinner sig i gängkriminella miljöer har blivit utsatta för sexuell exploatering. Personer i gängkriminella miljöer säljer kvinnor och unga tjejer till varandra för sexuella tjänster som betalningsmedel eller för att betala tillbaka en skuld. Detta fenomen har även uppmärksamrats i England [23]. I en rapport från Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa, (OSSE)<sup>17</sup> beskrivs att flickor och kvinnor som utnyttjas rekryteras genom att de luras in i sexuell exploatering, genom det så kallade lover-boy-syndromet. Det innebär att män inleder en kärleksrelation till kvinnor i syfte att binda dem till sig känslomässigt för att sedan utsätta dem för våld och påtryckningar för att slutligen exploatera dem sexuellt [24].

## Många flickor med NPF-diagnoser blir kränkta på expose-konton

Barn kan utsättas för kränkningar på sociala medier och flera barn uppger att de 2023 varit med om att deras intima bilder lagts ut på så kallade expose-konton. Ett expose-konto<sup>18</sup> är ett konto på sociala medier, till exempel Snapchat eller Tiktok som skapats för att sprida rykten och bilder på de som utsätts. I en nätbaserad undersökning som ECPAT genomfört uppgav 14 procent av flickorna, 8 procent av pojkarna och 7 procent av icke-binära att de varit med om att deras intima bilder lagts upp på ett sådant konto. Det var ännu vanligare att fejkade bilder lades upp och kopplades till barnet utan att bilderna föreställer dem.

Att bli utsatt för denna typ av kränkningar var betydligt vanligare bland flickor med en neuropsykiatrisk diagnos (NPF). 33 procent av flickorna med NPF uppgav att de blivit utsatta jämfört med 14 procent av flickorna utan NPF-diagnos. Bland killar var skillnaden inte lika stor; 7 procent bland killar utan diagnos och 9 procent bland de med NPF-diagnos. Flera barn som har blivit uthängda berättar att de skickat bilderna eller filmerna i förtroende men när något har ändrats i relationen har personen de skickat bilderna till spridit dem.

---

<sup>17</sup> Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) har som syfte att bland annat förebygga krig mellan de europeiska staterna, främja ekonomiskt samarbete samt slå vakt om de mänskliga rättigheterna.

<sup>18</sup> Innehållet kan vara nakenbilder, elaka kommentarer om en person, filmer eller bilder på slagsmål och våldtäkter. Ofta läggs namn, ålder och ibland skola upp på kontot.

Drygt hälften av barnen, oavsett könsidentitet, känner någon som har blivit ”exposad” vilket visar att även barn som själva inte har blivit utgångna är väl medvetna om kontonas närvaro och att de för många utgör ett potentiellt och ständigt närvarande hot. Många av barnen som deltog i undersökningen var dock mycket kritiska till denna typ av konton. För den som drabbas och hängs ut kan konsekvenserna bli allvarliga. Det kan leda till att barnet inte klarar av skolan, att det utsätts för brott (trakasserier, hot, sexuella övergrepp), isolerats socialt, drabbas av psykisk ohälsa, självskadebeteende eller suicidförsök [25].

## Våld i ungas parrelationer

En vetenskaplig svensk studie visar att 60 procent av ungdomar 15 till 19 år upplevt våld i parrelationer. Den vanligaste formen var psykiskt våld (50 procent), följt av psykiskt våld på nätet (40 procent), sexuellt våld (29 procent) och fysiskt våld (17 procent). Det var vanligt med överlappningar mellan de olika våldsförhållandena. I samma studie framkom att det var vanligare att unga som utsatts för mobbning eller upplevt våld i hemmet också utsatts för våld i sin egen parrelation [22]. Våld i ungas parrelationer kan få särskilt allvarliga konsekvenser och riskerar dessutom att sätta destruktiva mönster för kommande relationer, med ökat risk för utsatthet eller utövande av våld. Forskning och praktik har i huvudsak utgått från partnervåld i vuxna parrelationer, vilket kan innebära att nationella strategier och riktlinjer inte är anpassade efter våld som den yngre populationen utsätts för, samt att gängse riskbedömningsinstrument och stöd- och skyddsåtgärder inte är lika effektiva eller lämpade för våld i ungas parrelationer [23].

## Skyddade boenden för våldsutsatta

Socialstyrelsen har under 2024 kartlagt skyddade boenden för våldsutsatta personer och gjort en uppföljning av kvaliteten på dessa boenden. Syftet med kartläggningen är att ge en lägesbeskrivning av skyddade boenden i Sverige och följa upp kvaliteten i de skyddade boendena med hjälp av Socialstyrelsens kvalitetsindikatorer för skyddat boende. Kartläggningen har genomförts innan den nya reformen om stärkta rättigheter för barn och vuxna på skyddat boende trädde i kraft 1 april 2024 [24].

## Antalet skyddade boenden har minskat men antalet platser har ökat

Antalet skyddade boenden har minskat från 282 till 257 i 2024 års kartläggning. På dessa skyddade boenden uppgavs det totalt finnas 2 219 platser för vuxna och 2 516 för medföljande barn. Motsvarande siffror för 2019 var 1 653 platser för vuxna och 2 385 platser för barn. Det innebär en



ökning av antalet platser sedan 2019, vilket troligen kan förklaras med att boendena har blivit större sedan dess.

Det var 6 977 vuxna respektive 4 091 barn som bodde minst en natt på skyddat boende under 2023. Det är en minskning av antalet medföljande barn sedan förra kartläggningen och en viss ökning av antalet vuxna.

Även om antalet platser för vuxna har ökat, så är det många skyddade boenden som under den undersökta tidsperioden har avvisat skyddsökande av olika orsaker. Grupper som har avvisats är främst några av de särskilt utsatta grupperna: personer i aktivt skadligt bruk, personer med psykisk sjukdom, personer med funktionsnedsättning samt personer med hotbild eller kopplingar till den kriminella miljön [24].

## Andelen skyddade boenden som är privat drivna har ökat, ideellt drivna har minskat

I årets kartläggning framgår det att totalt 47 procent av samtliga skyddade boenden bedrivs i privat regi. År 2012 var det endast 8 procent av det totala antalet skyddade boendena bedrivna i privat regi och 2019 var siffran 37 procent. Andelen ideellt drivna boenden har minskat från 54 procent 2019 till 46 procent i årets mätning [24].

## Förbättrat utfall på många områden

Socialstyrelsen ser förbättringar inom flera områden och kvalitetsindikatorer. Det är exempelvis en högre andel skyddade boenden 2024 jämfört med 2019 års undersökning som gör en säkerhetsplanering med vuxna och barn i samband med inflyttning och utflyttning. Fler boenden upprättar även genomförandeplaner för de boende och som har skriftliga rutiner för hur de ska dokumentera insatser. Utöver detta genomför fler skyddade boenden uppföljningar av de boendes uppfattningar, samt tillåter medföljandes husdjur.

## Socialtjänstens arbete med våldsutövare

### Något färre kommuner erbjuder stödsamtal med biståndsbeslut till vuxna som utövar våld

Något färre kommuner erbjuder stödsamtal med biståndsbeslut till vuxna våldsutövare i syfte att våldsutövandet ska upphöra, under 2024 jämför med 2023. Totalt 84 procent av kommunerna erbjuder det till våldsutövande kvinnor och 84 procent till våldsutövande män. Det är en minskning med 1

procentenhet från föregående år. Däremot har en liten ökning skett av kommuner som erbjuder stödsamtal utan biståndsbeslut till kvinnor som utövar våld. Totalt är det 65 procent, jämfört med 63 procent 2023. Motsvarande resultat för våldsutövande män ligger kvar på 64 procent, precis som föregående år [12].

## Fler samtal till nationell stödlinje för våldsutövare och yrkesverksamma

Under 2024 har ungefär lika många personer kontaktat stödlinjen Välj att sluta som under 2023. Stödlinjen har som syfte att ge stöd och rådgivning till personer som utövar eller riskerar att utöva våld i nära relationer, samt hänvisa dem vidare att söka och genomgå behandling. Stödlinjen tog emot 844 samtal under 2024, vilket är ungefär i nivå med 2023, då 858 samtal togs emot [25]. Däremot har samtalen från våldsutövare ökat till 465 samtal, vilket kan jämföras med 2021 då det var 217 samtal. Av de 465 samtal från våldsutövare hade 320 inte sökt hjälp tidigare. Detta visar att stödlinjen fyller en relevant funktion i det förebyggande arbetet med att nå fler våldsutövare som är i behov av stödjande insatser för att bryta ett våldsamt beteende.

Socialstyrelsens ser ett fortsatt behov av arbetet med att stödlinjen når ut till fler. Som ett led i att nå en yngre målgrupp implementerades under 2024 en chattfunktion, vilket var ett uppdrag i regleringsbrevet (S2023/03257 (delvis)). Ytterligare insatser som genomförts under året och som även nått yrkesverksamma har inneburit att delta i spridningskonferenser, distribution av informationskort och planerade annonskampanjer. Stödlinjen har även erbjudit kostnadsfri och digital handledning till yrkesverksamma i arbetet med våldsutövare. Handledningen riktades primärt till mindre kommuner och kommer fortsatt att erbjudas kontinuerligt.

## Nationell tillsyn påvisar brister i kommuners arbete mot våld

I en omfattande tillsyn som Inspektionen för vård och omsorg (IVO) genomförde under 2021–2023 framgår det att det förekommer flera brister i kommuner och regioners arbete mot våld. Den största delen av de ärenden som tillsynen omfattade rör verksamheter där kommunernas socialnämnd är huvudansvarig. IVO konstaterar att det förekommer allvarliga brister i regelefterlevnad och handläggning i de granskade verksamheterna, vilket försvårar upptäckten av våld och kan få allvarliga konsekvenser för de våldsutsatta. I tre ärenden som IVO granskat hade de våldsutsatta dött till följd av våldet som de var utsatta för.

Identifierade orsaker till de brister som den nationella tillsynen identifierat i kommuners och regioners arbete mot våld inkluderar avsaknad av rutiner och vägledning samt av en närvarande ledning för att verksamheter ska drivas av god kvalitet. Därtill lyfter IVO att samverkan inom och mellan huvudmän är otillräcklig, att utredningar brister i kvalitet, att våldsutsatta inte får rätt åtgärder och insatser samt att huvudmännen inte genomför ett systematiskt kvalitetsarbete i verksamheterna. De identifierade bristerna försvårar att våld upptäcks och ger allvarliga konsekvenser för barn och vuxna som utsätts för våld och barn som bevittnar våld [26].

## Kommunernas brottsofferstöd kan bli bättre och mer likvärdigt i hela landet

Kommunerna har ett ansvar att ge stöd och hjälp till brottsoffer, enligt 5 kap. 11 § första stycket SoL. I en kartläggning som genomförts av Brottsoffermyndigheten framgår det att det finns stora skillnader mellan kommuner och att det brottsofferstöd som ges inte är likvärdigt i hela landet. Mindre kommuner ger generellt sett inte lika mycket riktat stöd till brottsoffer som större kommuner. De ger heller inte lika mycket specialiserat stöd som större kommuner och de utbildar inte sin personal inom området i samma utsträckning. Konsekvenserna för den enskilde blir att den som utsätts för brott i en mindre kommun, inte har tillgång till samma sorts stöd som den som blir utsatt i en större kommun.

Även tillgången till andra brottsofferstödande verksamheter skiljer sig även mellan kommuner. Det finns exempelvis inte brottsofferjourer i hela landet och 15 procent av landets kommuner saknar ett samverkansavtal med ett Barnahus.<sup>19</sup> Utmaningarna är särskilt stora i glesbygd [27].

## Kommunerna arbetar med att hjälpa våldsutsatta att ordna stadigvarande boende

Kommunerna tog under 2023 del av totalt 21 miljoner kronor i statsbidrag från Socialstyrelsen i syfte att hjälpa våldsutsatta att ordna stadigvarande boende. I uppföljningen av kommunernas statsbidragsanvändning blir det tydligt att kommunerna i huvudsak har ägnat sig åt samverkan. Flest kommuner har samverkat antingen externt med andra kommuner eller med hyresvärdar och bostadsbolag, eller internt inom kommunens förvaltning. Flera har också använt sig av andra metoder och insatser, exempelvis förtur

---

<sup>19</sup> På Barnahus samarbetar exempelvis socialtjänsten, polisen, åklagare, barnläkare och barn- och ungdomspsykiatri. De tar emot barn och unga under 18 år som misstänks ha blivit utsatta för brott, så som misshandel, sexuella övergrepp eller barnfridsbrott.

till bostad och sociala kontrakt. Merparten av kommunerna, drygt 80 procent, bedömer att statsbidraget i ganska hög eller hög utsträckning har bidragit till att långsiktigt stärka och utveckla arbetet med att erbjuda våldsutsatta personer hjälp med att ordna stadigvarande boende. För bidragsåret 2023 svarade ungefär 50 procent av kommunerna att de inte hade genomfört aktiviteterna utan statsbidraget [28].

## Kvinno- och tjejjourer ger stöd till våldsutsatta flickor samt till våldsutsatta kvinnor och deras barn

Kvinno- och tjejjourer tog under 2023 del av totalt 140 miljoner kronor i statsbidrag för arbetet med våldsutsatta. Kommunerna har ett lagstadgat ansvar att erbjuda stöd och skydd till våldsutsatta, samtidigt som kvinno- och tjejjourerna också arbetar med att ge stöd och skydd. Bidraget har gått till organisationer vars verksamhet riktar sig till våldsutsatta flickor och till våldsutsatta kvinnor samt deras barn. De vanligaste insatserna är, likt föregående år, samtalsstöd och rådgivning till våldsutsatta kvinnor och flickor. De arbetar även våldsförebyggande genom information till relevanta verksamheter.

Jourerna har riktat sig till kvinnor och flickor i allmänhet men även till särskilda riskgrupper. Sammanlagt rapporterar 64 organisationer (46 procent) att de har bedrivit riktad verksamhet till våldsutsatta kvinnor eller flickor i särskilt utsatta situationer. Det gäller framför allt kvinnor och flickor med utländsk bakgrund och kvinnor och flickor som utsatts för hedersvåld. Det är fortfarande få organisationer som har bedrivit riktad verksamhet till våldsutsatta kvinnor och flickor med beroendeproblematik eller funktionsnedsättning. Även äldre kvinnor är en målgrupp som få organisationer fokuserar på [29].

## Brottsutsatta ges stöd i form av samtal och rådgivning

Kvinno- och tjejjourer och vissa andra ideella organisationer inom brottsofferområdet tog del av 63,5 miljoner kronor i statsbidrag för att arbeta med brottsofferstöd under 2023.

Den primära målgruppen för majoriteten av mottagarna är de som fallit offer för olika typer av våldsbrott i nära relationer. 7 organisationer vänder sig även till våldsutövarna med våldspreventiva insatser. Insatser som riktas mot brottsutsatta eller våldsutövare utgör organisationernas kärnverksamhet. Organisationerna har framför allt använt bidraget för lönekostnader. Flest organisationer har ägnat sig åt att stötta brottsutsatta i samtalsstöd. Många har även ägnat sig åt att stötta via rådgivning [30].

## Ideella organisationer stärker kompetensen på skyddade boenden

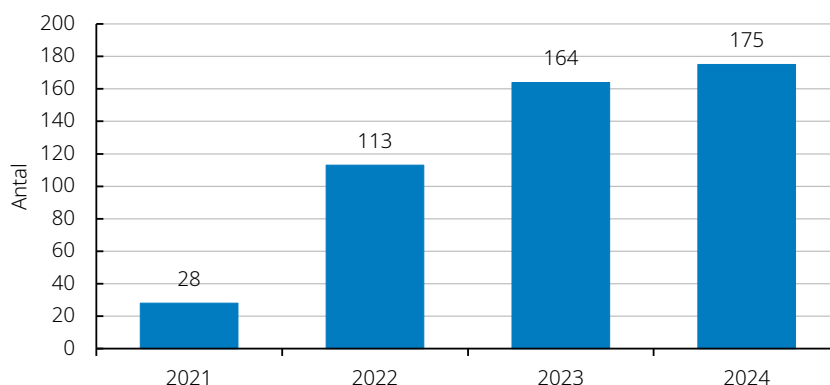
Under 2023 har ideella organisationer tagit del av cirka 33 miljoner kronor för att kvalitetshöjande åtgärder på skyddade boenden. Organisationerna har framför allt använt statsbidraget till att stärka kompetensen hos personalen i det skyddade boendet, tagit fram eller reviderat processer och rutiner för att utveckla verksamhetens ledningssystem, förbättrat säkerhetsåtgärder i lokalerna samt anpassat verksamheten för medföljande barn. I en jämförelse med 2022 års bidragsomgång har färre organisationer ansökt om detta bidrag 2023, men de som ansökt har beviljats ett sammanlagt större belopp [30].

## Fler kommuner beviljas statliga medel för arbetet med avhoppare

Antalet individärenden samt antalet kommuner eller stadsdelar som fått statliga medel för påbörjad eller genomförd avhopparsats fortsätter att öka. Polismyndigheten har sedan 2021 i uppdrag att fördela medel till stödsatser för avhoppare. Under 2021 var det 28 individärenden i 16 kommuner som beviljades medel [31]. Under 2024 är det 175 individärenden fördelat på 52 kommuner eller stadsdelar. I Polismyndighetens årsredovisning uppges ökningen delvis bero på att fler kommuner söker och använder statsbidragen för att starta upp avhopparverksamheter. De uppges även att antalet individer som vill lämna sina kriminella liv har ökat [32].

### Figur 17. Individärenden som beviljats statliga medel för påbörjad eller genomförd avhopparsats

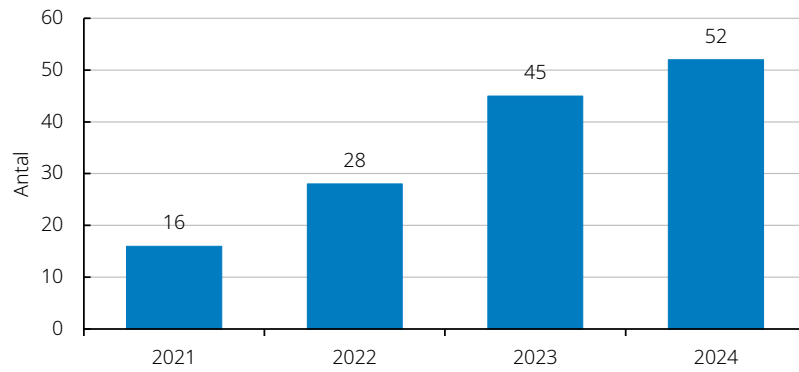
Antal individärenden, 2021–2024, riket.



Källa: Polismyndighetens rapport Redovisning av statliga medel till avhopparverksamhet (dnr A077.218/2023) och Polismyndighetens årsredovisning 2024.

**Figur 18. Kommuner som har beviljats statliga medel för påbörjad eller genomförd avhopparsinsats**

Antal kommuner, 2021–2024, riket.



Källa: Polismyndighetens rapport Redovisning av statliga medel till avhopparsverksamhet (dnr A077.218/2023) och Polismyndighetens årsredovisning 2024.

# Vård och stöd vid skadligt bruk eller beroende

## Sammanfattande iakttagelser

- Riskbruk av alkohol minskar bland unga, men ökar bland äldre. Användningen av narkotika tycks inte ha ökat enligt enkätundersökningar. Andel med problemspelande har inte heller förändrats, däremot är det fler unga som spelar om pengar.
- Antal utskrivningar från LVM-hem ökade marginellt 2023 jämfört med föregående år. Medianåldern på LVM-hem har sjunkit sedan början av 2000-talet och har de senaste åren legat runt 32 och 35 år.
- Socialtjänstens insatser vid spelproblem ökade 2023 jämfört med året innan, från 699 till 860 personer.
- Den genomsnittliga väntetiden för nybesök inom socialtjänstens verksamhet som erbjuder vård och stöd vid skadligt bruk eller beroende ligger på samma nivå som 2023 enligt Socialstyrelsens öppna jämförelser.
- En marginellt högre andel kommuner använde 2024 screeningverktygen AUDIT och DUDIT för att identifiera skadligt bruk eller beroende av alkohol samt drogrelaterade problem i jämförelse med 2023. Resultatet visar dock på låga nivåer totalt sett och att användningen av instrumenten behöver öka.
- En fortsatt hög andel av kommunerna, 94 procent, uppger att de erbjuder minst en manualbaserad insats. Kognitiv beteendeterapi erbjuds i större omfattning och har ökat med 4 procentenheter jämfört med 2023.
- Omkring 10 procent av de HVB-hem vars målgrupp inkluderar personer med skadligt bruk, beroende eller samsjuklighet tar emot enbart kvinnor, 20 procent enbart män och 70 procent båda könen. Vidare visar en kartläggning av skyddade boenden att endast 22 procent av boendena kan ta emot våldsutsatta personer med beroendeproblematik. Beroendeproblematik är också det område där lägst andel skyddade boenden anser att de har tillräcklig kompetens.
- Samma nivå (66 procent) av kommunerna uppger att de erbjuder minst 1 av 4 rekommenderade stödprogram för vuxna anhöriga, jämfört med 2023.

### **Vård och stöd vid skadligt bruk eller beroende**

I detta kapitel beskriver vi socialtjänstens arbete med vård och stöd vid skadligt bruk eller beroende. Socialtjänsten har ett flertal olika insatser anpassade efter behov och problembild. Insatserna inkluderar både öppna insatser, och heldygnsvård. Heldygnsvården kan vara frivillig eller ske med tvång, enligt lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall, LVM. De öppna insatserna kan bestå av bistånd som avser boende, eller individuellt behovsprövade öppna insatser. Bistånd som avser boende kan till exempel handla om en plats i ett kategoriboende, en försökslägenhet eller ett socialt kontrakt, medan exempel på öppna insatser är motiverande samtal och psykosocial behandling för skadligt bruk eller beroende. Den frivilliga heldygnsvården omfattar både institutionsvård och familjehemsvård.

I proposition 2024/25:89 En förebyggande socialtjänstlag – för ökade rättigheter, skyldigheter och möjligheter föreslår regeringen en förändring där missbruk byts mot skadligt bruk eller beroende. I denna rapport följer vi i allt väsentligt regeringens förslag.

För mer information om vård och stöd vid skadligt bruk och beroendevård, se: <https://www.socialstyrelsen.se/kunskapsstod-och-regler/omraden/missbruk-och-beroende/>

## Användning, riskbruk, skadligt bruk eller beroende

### Riskbruk av alkohol oförändrat på senare år

Förekomsten av riskbruk av alkohol har varit relativt oförändrad under de senaste åren, men andelen män och andelen unga med riskkonsumtion har minskat något. I Folkhälsomyndighetens nationella folkhälsoenkät *Hälsa på lika villkor 2024* uppgav 16 procent av befolkningen 16–84 år att de hade en riskkonsumtion av alkohol, vilket var jämförbart med undersökningen 2022. Andelen var högre bland män än bland kvinnor, och högre bland unga än bland äldre. Däremot har andelen män med riskkonsumtion minskat under perioden 2006–2024, och även i åldersgruppen 16–29 år har trenden varit tydligt minskande under samma period [33]. Enligt en undersökning från Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN) har inte förekomsten av alkoholberoende och alkoholbrukssyndrom<sup>20</sup> förändrats i

<sup>20</sup> Alkoholberoende enligt diagnosmanualen DSM-IV, och alkoholbrukssyndrom (sammanslagning av de tidigare diagnoserna missbruk och beroende) enligt DSM-V.



någon större utsträckning mellan 2017 och 2021. Ett undantag är män i åldersgruppen 30–49 år, där andelen har minskat något mellan de 2 mätstillfällena. År 2021 var det totalt 3,8 procent bland män och kvinnor i åldern 17–84 år som hade ett alkoholberoende, och 11,3 procent som hade ett milt, måttligt eller svårt alkoholbrukssyndrom [34].

För flickor och pojkar i grundskolans årskurs 9 och i gymnasiets årskurs 2 var den genomsnittliga årskonsumtionen av alkohol 2024 fortsatt historiskt låg. Den uppgick då till 0,8 liter i årskurs 9 och 2,2 liter i gymnasiets årskurs 2 [35].

## Användning av narkotika har inte ökat

Det tycks inte ha skett någon direkt ökning av användningen av narkotika under senare år, enligt befolkningsenkäter.<sup>21</sup> I 2024 års undersökning *Hälsa på lika villkor* uppgav 2,5 procent av befolkningen 16–84 år att de använt cannabis under de senaste 12 månaderna. Det var en ökning jämfört med 2006, då motsvarande andel var 1,5 procent. Totalt 1,4 procent uppgav 2024 att de hade använt annan narkotika än cannabis [33]. CAN har undersökt användning av både narkotika och läkemedel i befolkningen 17–84 år. Deras undersökning visar att det var 7,8 procent som uppgav att de använt minst ett narkotikaklassat preparat och/eller läkemedel under de senaste 12 månaderna 2021, jämfört med 8,6 procent 2017. Vanligast var cannabis (3,1 procent), och näst vanligast var icke-förskriven användning av smärtstillande läkemedel (2,8 procent) [34]. CAN har också studerat hur användningen av cannabis fördelar sig i befolkningen, och konstaterar att omkring en tiondel av dem som använder cannabis står för tre fjärdedelar av alla konsumtionstillfällen [36]. Totalt var det knappt 2 procent som 2021 uppfyllde kriterierna för substansbrukssyndrom (för någon form av narkotika eller läkemedel), vilket var ungefär lika stor andel som 2017 [33].

Bland barn och unga har användningen av narkotika legat på ungefär samma nivå under hela 2000-talet. År 2024 var det 5 procent av pojkarna och 6 procent av flickorna i årskurs 9, och 16 procent av pojkarna och 14 procent av flickorna i gymnasiets årskurs 2, som någon gång använt narkotika [35]. Däremot har skolelevs användning av icke-förskrivna receptbelagda läkemedel haft en något ökande trend de senaste 20 åren [37]. I årets undersökning ändrades formuleringen av frågan, från ”utan läkarordination” till ”utan recept utskrivet till dig”, och andelen elever som använt narkotikaklassade läkemedel blev då något lägre än tidigare år [35].

---

<sup>21</sup> Enkätundersökningar av narkotikaanvändning är dock behäftade med olika problem, som snedvridet bortfall (personer som använder narkotika svarar i mindre utsträckning) och ofullständiga svar på känsliga frågor (underrapportering av användning av narkotika). En studie visade till exempel en högre användning av cannabis när frågorna ställdes med en annorlunda, indirekt frågeteknik.

## Andel vuxna med problemspelande är oförändrad men fler unga spelar om pengar

Riskabelt spelande förekommer bland omkring 4 procent av befolkningen i åldrarna 16 till 84, och andelen har legat relativt konstant sedan 2014. Spelproblem är vanligare bland män och pojkar jämfört med kvinnor och flickor: 6 procent av männen och 1 procent av kvinnorna har ett riskabelt spelande [38].

Fram till 2023 var även andelen unga med riskabla spelvanor<sup>22</sup> i stort sett oförändrad, med undantag för pojkar i gymnasiets årskurs 2 där andelen ökade något jämfört med 2022. Men efter 2023 har andelen ökat bland pojkar både i årskurs 9 och i gymnasiets årkurs 2. Dessutom har andelen pojkar som har spelat om pengar de senaste 12 månaderna fortsatt att öka [37].

Andelen unga som har problemspelande är högre bland de som köper lootlådor,<sup>23</sup> deltar i skin-betting,<sup>24</sup> tar del av kasinostreaming eller spelar mycket datorspel [39]. Överdrivet datorspelande (*gaming*) ingår till skillnad från spel om pengar (*gambling*) inte i den nationella ANDTS-strategin eller i socialtjänstens ansvar att förebygga eller erbjuda stöd till vuxna. Däremot kan barn och unga bli föremål för frivilliga insatser enligt socialtjänstlagen, om datorspelet riskerar att påverka deras utveckling negativt. Både vuxna och barn kan också söka stöd inom hälso- och sjukvård, och *gaming disorder* finns med som en diagnoskod i WHO:s klassificeringssystem för sjukdomar och relaterade hälsoproblem: ICD-11 (som ännu inte har översatts till svenska eller införts i Sverige).

## Socialtjänstens ansvar för skadligt bruk eller beroende

Kommuner och regioner har ett gemensamt ansvar för förebyggande, behandling och stöd till personer med skadligt bruk eller beroende. Insatser som redovisas i den här rapporten omfattar enbart socialtjänstens stöd till personer med skadligt bruk och beroende. I socialtjänstlagen finns särskilda bestämmelser om socialtjänstens ansvar. Socialnämnden ska arbeta för att förebygga och motverka missbruk av alkohol och andra beroendeframkallande medel, och för att förebygga och motverka missbruk av spel om pengar. Socialnämnden ska vidare genom information till myndigheter, grupper och enskilda och genom uppsökande verksamhet

---

<sup>22</sup> Enligt Problem gambling severity index (PGSI).

<sup>23</sup> Ett virtuellt paket som innehåller ett okänt föremål som kan ge fördelar i datorspel.

<sup>24</sup> Innebär att istället för att använda pengar för att satsa på spel används "skins", det vill säga grafiska effekter eller virtuella föremål som spelarna kan förvärva på ett antal sätt.

sprida kunskap om skadeverkningar av missbruk och om de hjälpmöjligheter som finns.<sup>25</sup> Socialnämnden ska även aktivt sörja för att den enskilde med missbruk får den hjälp och vård som han eller hon behöver för att komma ifrån missbruket.<sup>26</sup> När det gäller barn och unga ska socialnämnden aktivt arbeta för att förebygga och motverka missbruk av alkoholhaltiga drycker, andra berusningsmedel eller beroendeframkallande medel, dopningsmedel samt spel om pengar.<sup>27</sup> Detta kvarstår i den nya socialtjänstlagen som förväntas träda i kraft den 1 juli 2025, med några språkliga ändringar. Bland annat föreslås begreppet ”missbruk” bytas ut till ”skadligt bruk eller beroende”.<sup>28</sup>

## Förebyggande arbete och tidiga insatser

### Det förebyggande arbetet i form av tidig upptäckt kan förbättras

Trots en marginell ökning är det fortfarande få kommuner som uppger att de använder screeningverktygen AUDIT och DUDIT för att identifiera skadligt bruk eller beroende av alkohol samt drogrelaterade problem. De kan hjälpa till att upptäcka beroendeproblem i ett tidigt stadium. Resultaten för 2024 har ökat marginellt med 1–4 procentenheter jämfört med 2023. Fortfarande är det mindre än hälften av alla kommuner som uppger att de använder AUDIT och DUDIT inom samtliga områden, och antalet har generellt minskat sedan 2020 (se figur 19). Det är stora skillnader i användning av verktygen vid jämförelser av socialtjänstens olika områden[40]. Det förslag till ny socialtjänstlag som bereds innebär bland annat att socialtjänsten ska arbeta mer förebyggande och fånga upp behov innan de blivit för stora [4]. Här kan screeningverktygen AUDIT och DUDIT spela en viktig roll.

---

<sup>25</sup> 3 kap. 7 § SoL.

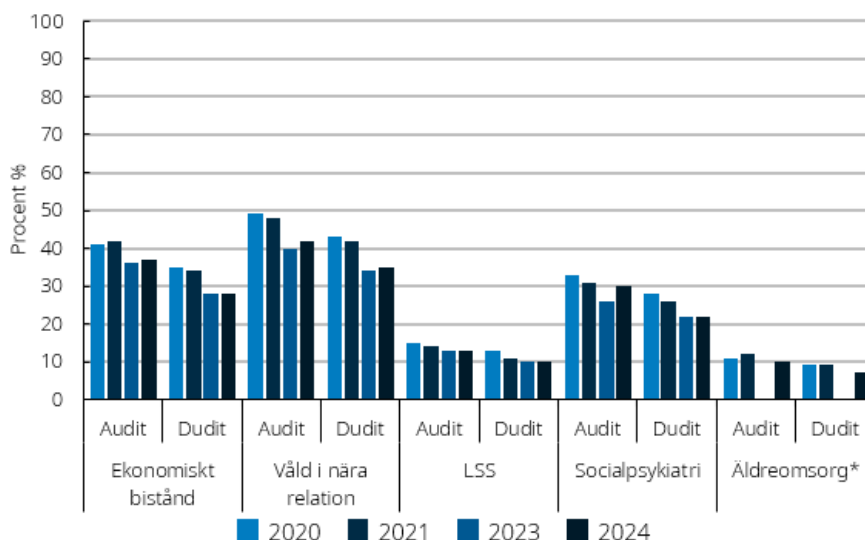
<sup>26</sup> 5 kap. 9 § SoL.

<sup>27</sup> 5 kap. 1 § 4 och 5 SoL.

<sup>28</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 378.

### Figur 19. Användning av AUDIT och DUDIT inom olika områden i socialtjänsten 2020–2024

Andel (%) kommuner och stadsdelar i Göteborg och stadsdelsområden i Stockholm som använder de standardiserade bedömningsmetoderna Audit för att identifiera riskfylld eller skadlig alkoholkonsumtion hos vuxna och Dudit för att upptäcka drogrelaterade problem hos vuxna inom områdena ekonomiskt bistånd, våld i nära relationer, stöd och service till personer med funktionsnedsättning (LSS), stöd till personer med psykisk funktionsnedsättning samt äldreomsorgen, 2020–2024.



\*Frågan ställdes inte i enkäten inom området äldreomsorgen 2023.

Källa: Enkät öppna jämförelser socialtjänst, kommunundersökning, 2020–2024, Socialstyrelsen.

## Användningen av bedömningsinstrument är lägre för barn och unga

I utvärderingen av de nationella riktlinjerna för vård och stöd vid skadligt bruk och beroende [41] har Socialstyrelsen kartlagt användningen av de bedömningsinstrument som ingår i riktlinjerna [40], och i kunskapsstödet avseende problematiskt spel om pengar [42]. Utöver AUDIT och DUDIT, som används för att upptäcka problem, använder många socialtjänstverksamheter instrumentet ASI, för att bedöma hjälpbehov för vuxna. Men användningen av bedömningsinstrument är lägre när det gäller barn och unga. Endast 17 procent (22 av 131 verksamheter) anger att de använder strukturerade bedömningsinstrument för en majoritet av ungdomarna. En förklaring kan vara att ungdomar utreds med stöd av BBIC<sup>29</sup> i socialtjänsten. När det gäller spel om pengar är det 74 procent (97 av 131) av

<sup>29</sup> Barns behov i centrum (BBIC) beskriver ett arbetssätt för socialtjänstens barn- och ungdomsvård. Det innehåller en struktur för handläggning, genomförande och uppföljning av myndighetsutövningen (läs mer på Socialstyrelsens webbplats)

verksamheterna som anger att de använder standardiserade bedömningsinstrument [40].<sup>30</sup>

## Väntetiden för nybesök står still

Väntetiden för nybesök inom socialtjänstens verksamhet för vård och stöd vid skadligt bruk eller beroende minskade något 2024 (se tabell 6). Enligt Socialstyrelsens nationella riktlinjer är det viktigt att snabbt erbjuda hjälp, då det anses vara en framgångsfaktor för vård och behandling [40]. Under 2024 uppgav 19 procent av kommunerna att väntetiden för nybesök var inom tre dagar, vilket är en marginell ökning med 1 procentenhet jämfört med 2023. Andel kommuner vars väntetid för nybesök var inom 4 till 7 dagar var 56 procent 2024. Andel med väntetid till nybesök inom 8 till 14 dagar är lägre 2024, 16 procent, jämfört med 2023 då andelen var 17 procent [43].

**Tabell 6. Väntetid till nybesök 2017 - 2024**

Andel (%) kommuner, socialförvaltningar i Göteborg och stadsdelar i Stockholm, riket, 2017-2024.

Bakgrundsmåttet	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Antal dagar i genomsnitt	Andel (%)	Andel (%)	Andel (%)	Andel (%)	Andel (%)	Andel (%)	Andel (%)	Andel (%)
<b>Väntetid till nybesök</b>								
<b>Inom 3 dagar</b>	15	13	18	19	21	15	18	19
<b>Inom 4-7 dagar</b>	52	61	50	51	47	52	56	56
<b>Inom 8-14 dagar</b>	23	17	22	18	18	24	17	16
<b>Efter 15 dagar eller mer</b>	1	3	2	3	3	2	1	1
<b>Kan inte svara, har inte dokumenterade uppgifter om detta den avsedda perioden</b>	9	6	8	9	11	7	8	9
<b>Antal svarande kommuner</b>	296	289	288	297	290	280	288	291

Källa: Enkät öppna jämförelser Socialtjänst, kommunundersökningen, 2017 - 2024, Socialstyrelsen.

<sup>30</sup> Här handlar frågan om användning överhuvudtaget, och belyser inte hur för hur stor andel av målgruppen instrumentet används.

## Tillgången till vård och stöd inom socialtjänsten

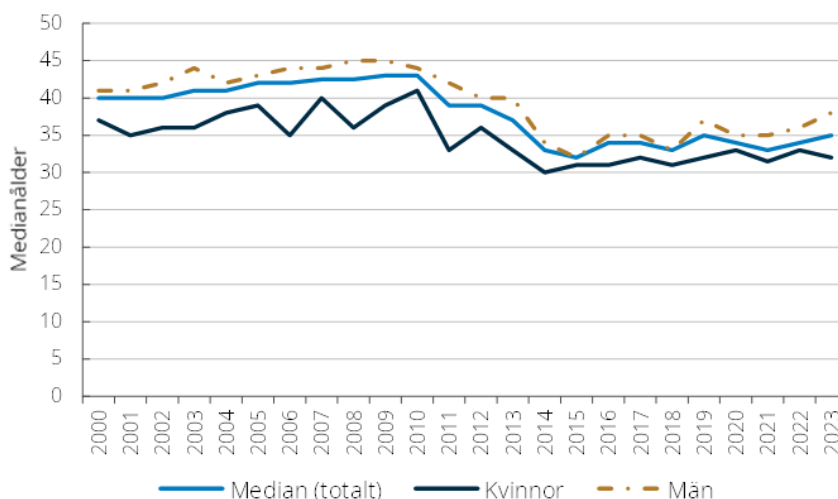
Socialtjänsten erbjuder ett flertal olika insatser anpassade efter behov och problembild. Bland annat erbjuds psykosocial behandling, både i öppenvård och heldygnsvård, samt olika stödinsatser som exempelvis boendeinsatser och arbetsrehabiliterande insatser. Heldygnsvården kan vara frivillig eller under tvång med stöd av LVM. Heldygnsvård under tvång sker på Statens institutionsstyrelses (SiS) LVM-hem.

### Lägre medianålder bland LVM-placerade

Antalet personer som har tvångsvårdats enligt LVM ökade med knappt 2 procent 2023 jämfört med 2022, från 822 till 834 personer (323 kvinnor och 511 män). Sedan millennieskiftet har åldern bland de som skrivits ut från en LVM-placering sjunkit. Från att under perioden 2000–2010 ha legat över 40 år, har medianåldern blivit lägre och mellan 2014 och 2023 har den pendlat i intervallet 32–35 år. År 2023 var medianåldern något lägre bland utskrivna kvinnor medan den ökade något bland män, jämfört med 2022.

**Figur 20. Medianålder av utskrivna personer från institutionsvård enligt LVM 2000–2023**

Medianålder, fördelat på kön, 2000–2023.



Källa: Registret över tvångsvård enligt lagen om vård av missbrukare i vissa fall, LVM, Socialstyrelsen.

Åldersdifferensen mellan könen har varierat mellan 1 och 9 år men typvärdet under perioden är 4 år. Under den senaste tioårsperioden har skillnaden varit mindre men ökade det senaste året till 6 år. Medianåldern bland LVM-placerade män uppgick 2023 till 38 år, och till 32 år bland kvinnor.

## Öppna insatser vanligast bland frivilliga vård- och stödformer

Både individuellt behovsprövade öppna insatser och bistånd som avser boende för personer med skadligt bruk eller beroende minskade något under 2023 jämfört med 2022. De var de vanligaste åtgärderna den 1 november 2023. Över 11 500 personer fick någon form av öppen insats och två tredjedelar av dessa var män. Den första november 2023 gavs boendeinsatser till cirka 6 300 personer med skadligt bruk eller beroende (se tabell 7).

Drygt 1 600 personer fick heldygnsvård enligt SoL, varav tre fjärdedelar var män. Det var en minskning jämfört med året innan. I det längre perspektivet ses även en nedgång av heldygnsvården sedan 2000.

**Tabell 7. Samtliga frivilliga vård- och stödformer den 1 november 2023 för personer med skadligt bruk eller beroende**

Antal och andel (%) kvinnor och män 21 år och äldre, 2023.

Typ av vård eller stöd	Kvinnor	%	Män	%	Total	%
<b>Bistånd som avser boende</b>	1 623	26	4 692	74	6 315	100
<b>Individuellt behovsprövade öppna insatser</b>	3 780	33	7 721	67	11 501	100
<b>Heldygnsvård</b>	403	26	1 167	74	1 570	100
<b>Frivillig institutionsvård</b>	373	26	1 086	74	1 459	100
<b>Familjehemsvård SoL och 27 § LVM</b>	30	27	81	73	111	100

Källa: Mängdstatistik missbruk, Socialstyrelsen.

## En hög andel kommuner erbjuder manualbaserade behandlingsinsatser

Resultatet för öppna jämförelser 2024 visar att en fortsatt hög andel av kommunerna, 94 procent, uppger att de erbjuder minst en manualbaserad insats för personer med skadligt bruk eller beroende. Vilka insatser som erbjuds och i vilken omfattning redovisar vi i tabell 8.

Kognitiv beteendeterapi erbjuds 2024 i större omfattning och har ökat med 4 procentenheter jämfört med 2023. Övriga insatser har minskat med 1 till 4 procentenheter jämfört med samma år. De manualbaserade insatserna kan utföras i egen eller annan regi och erbjudas med eller utan biståndsbeslut.

**Tabell 8. Kommuner med manualbaserade insatser uppdelade på insatser och omfattning**

Andel (%) kommuner, stadsdelsförvaltningar i Göteborg och stadsdelsområden i Stockholm, 2017–2024.

Manualbaserade insatser	2017 n=296	2018 n=289	2019 n=288	2020 n=297	2021 n=290	2022 n=290	2023 n=288	2024 n=291
Motivational Enhancement Therapy (MET)	52	53	54	51	52	53	51	48
Kognitiv beteendeterapi (KBT)	49	54	56	52	54	53	50	54
Community Reinforcement Approach (CRA)	49	59	60	62	64	66	72	71
Tolvstegsbehandling, strukturerad behandling	68	70	71	71	71	70	68	65
Social Behaviour Network Therapy (SBNT)	7	7	11	11	12	14	15	11

Källa: Enkät Öppna jämförelser socialtjänst, kommunundersökning, 2017–2024 Socialstyrelsen.

## Relativt få verksamheter erbjuder psykologiska och psykosociala behandlingsinsatser till unga

Socialtjänsten erbjuder flera av de behandlingsinsatser som rekommenderas för barn och unga i de nationella riktlinjerna men andelen som erbjuder de olika insatserna är förhållandevis låg. MET eller KBT erbjuds av 34 procent av kommunerna, A-CRA erbjuds av 28 procent, kort intervention erbjuds av 22 procent, och ACC erbjuds av 2 procent. Familjebehandlingar redovisas inte separat för ungdomar med alkohol- eller narkotikaproblem utan rapporteras under verksamhetsområdet barn och unga, så där saknas uppgifter [44].

## Insatser vid spelproblem ökar men ligger fortfarande på låg nivå

Kommunernas insatser för personer med spelproblem har ökat sedan 2018 då lagändringen i socialtjänstlagen om socialtjänstens ansvar vid spelproblem trädde i kraft. År 2018 fick knappt 500 personer insatser för spelproblem. År 2023 fick 860 personer insatser inom socialtjänsten som handlade om spel om pengar. 194 av dessa insatser gällde kvinnor, vilket motsvarar en andel på 23 procent [45].



Uppgifter från Folkhälsomyndigheten om hjälpsökande bland personer med spelproblem visar att omkring var femte person har sökt hjälp. Men det är då inte enbart hjälp i form av behandling för spelproblem, utan kan också handla om kontakt med verksamheter som familjerådgivning eller budget- och skuldrådgivning [38]. I oktober 2023 var drygt 99 000 personer avstängda i Spelpaus.se,<sup>31</sup> jämfört med 48 000 personer i januari 2020. Det vanligaste skälet till att stänga av sig var problem med att begränsa sitt spelande. Endast 20 procent uppger sig vilja bli kontaktade för stödsamtal, men närmare 40 procent av dem som stängt av sig på grund av svårigheter att begränsa sitt spelande har tidigare sökt vård eller stöd, i form av spelberoendebehandling, eller kontakt med kamratförening eller Stödlinjen [46].

I utvärderingen av de nationella riktlinjerna anger nästan samtliga tillfrågade socialtjänstverksamheter att de erbjuder någon form av psykologisk eller psykosocial behandling till personer med problematiskt spel om pengar. Behandling erbjuds både till vuxna och ungdomar. De som erbjuder psykosocial behandling gör det främst i form av behandling med MI och KBT. Totalt anger 97 procent (121 av 125) att de erbjuder kort intervention med MI och 68 procent (84 av 125) att de erbjuder KBT till personer med problematiskt spel om pengar. Det framgår också att ÅP används i detta syfte inom de allra flesta verksamheterna [41].

## Låg tillgång till individanpassat stöd till arbete i form av IPS

Ett fåtal kommuner erbjuder personer med skadligt bruk eller beroende individuellt stöd i form av IPS för att finna och behålla ett förvärvsarbete på den reguljära arbetsmarknaden [47]. I 2024 års öppna jämförelser uppger 22 procent av kommunerna på riksnivå, att de erbjuder IPS (Individual Placement and Support).<sup>32</sup> Det är samma resultat som 2023. Resultatet visar att det är många kommuner som inte har tillgång till insatsen. Indikatorn finns sedan ett flertal år inom området socialpsykiatri, och motsvarande resultat där för 2024 är 32 procent [48].

---

<sup>31</sup> Spelpaus.se är ett självavstängningsregister, där man kan stänga av sig från speltjänster på nätet som kräver registrering av spelaren.

<sup>32</sup> Individanpassat stöd IPS (Individanpassat stöd till arbete, en variant av Supported Employment) är arbetslivsinriktade rehabiliteringsinsatser för personer med funktionsnedsättning. Arbetsmodellen Individual placement and support (individpassat stöd till arbete, IPS) är utvecklad speciellt för personer med psykisk funktionsnedsättning. Insatsen kan erbjudas till personer med skadligt bruk, beroende eller psykiska funktionsnedsättningar som också har en svag anknytning till arbetsmarknaden

**Tabell 9. Andel kommuner med arbetslivsinriktad rehabilitering enligt IPS-modellen 2021–2024**

Andel (%) kommuner, stadsdelsförvaltningar i Göteborg och stadsdelsområden i Stockholm, riket.

Indikatorer	2021	2022	2023	2024
Arbetslivsinriktad rehabilitering enligt IPS-modellen, personer med skadligt bruk eller beroende	19	20	22	22
Arbetslivsinriktad rehabilitering enligt IPS-modellen, personer med psykisk funktionsnedsättning	36	33	33	32

Källa: Enkät öppna jämförelser socialtjänst, kommunundersökning, 2021–2024.

## Analys av vård och stöd för flickor och kvinnor med skadligt bruk eller beroende

Användning och skadligt bruk av alkohol och andra droger, samt spelproblematik är generellt sett vanligare hos män än hos kvinnor. Könsskillnaderna varierar dock mellan olika substanser och är i regel mindre i yngre åldrar. Det är fler män än kvinnor som får vård och stöd inom både hälso- och sjukvården och socialtjänsten vid alkohol- och narkotikaproblem. Men på övergripande nivå finns det inte skäl att anta att flickor och kvinnor generellt sett blir utan behövlig vård och stöd i högre utsträckning än pojkar och män. I Socialstyrelsens rapport *Vård efter behov* pekar analysen dock på att det finns begränsad tillgång till vård som är särskilt anpassad till de behov som många flickor och kvinnor med skadligt bruk eller beroende har [49].

## Utsatthet bland kvinnor med skadligt bruk eller beroende

Inom vissa områden är behoven av vård och stöd särskilt utmärkande för flickor och kvinnor, alternativt skiljer sig åt mellan flickor och pojkar, och mellan kvinnor och män. Dessa områden är relaterade till stigma, sexuell och reproduktiv hälsa, psykosociala och relationella faktorer, våldsutsatthet och psykiatrisk samsjuklighet. Fler kvinnor än män har blivit utsatta för våld, särskilt sexuellt våld och våld, hot eller övergrepp av någon närstående. Psykiatrisk samsjuklighet, bland annat i form av posttraumatiskt stressyndrom (PTSD) och ångest och depression, är också vanligare bland kvinnor än bland män. Socialstyrelsens intervjuer med flickor och kvinnor med egen erfarenhet bekräftar den bild som beskrivs inom forskningen. Exempelvis är erfarenheter av olika former av våld vanligt förekommande

bland de flickor och kvinnor som medverkat i intervjuerna, det gäller framförallt sexuella trakasserier och sexuellt våld. Flickorna och kvinnorna beskriver också hur vård och omsorg på olika sätt kan vara villkorad, exempelvis med drogfrihet. Detta är inte specifikt för flickor och kvinnor, men det kan vara särskilt problematiskt i kombination med våldsutsatthet, till exempel vid skyddad identitet eller vid behov av skyddat boende. Ytterligare behov som flickorna och kvinnorna lyfter rör tidigt stöd och bättre tillgänglighet [49].

## Brister i att uppmärksamma och hantera våld

Tidigare erfarenhet av våld och traumatisering kan öka behovet av att vårdas tillsammans med enbart flickor eller kvinnor, och i vissa fall av enbart kvinnlig personal. Vidare kan tidigare trauman försvåra möjligheten att fullfölja en behandling. Insatser som inte tar tillräcklig hänsyn till våldsutsatthet och som enbart tar fasta på beroendet, kan därmed ge sämre resultat än de som även fokuserar på våldet. Trots detta är det få som erbjuds så kallad integrerad behandling, som omfattar både traumabehandling och beroendevård. Möjligheten till könsseparerad vård är också begränsad. Det finns till exempel endast ett par mottagningar inom hälso- och sjukvårdens specialiserade öppenvård som enbart tar emot kvinnor, och som kan erbjuda såväl beroendevård som traumabehandling. Omkring 10 procent av de HVB-hem vars målgrupp inkluderar personer med skadligt bruk, beroende eller samsjuklighet tar emot enbart kvinnor, 20 procent enbart män och 70 procent båda könen. Vidare visar en kartläggning av skyddade boenden att endast 22 procent av boendena kan ta emot våldsutsatta personer med beroendeproblematik. Beroendeproblematik är också det område där lägst andel skyddade boenden anser att de har tillräcklig kompetens [49].

## Stödprogram för vuxna anhöriga

Skadligt bruk eller beroende drabbar också anhöriga, som kan behöva stöd i sin livssituation. 2024 visar resultaten i öppna jämförelser att det är 66 procent av kommunerna som uppger att de erbjuder minst 1 av de 4 rekommenderade stödprogrammen för vuxna anhöriga [40]. Det är en marginell minskning med 1 procentenhet jämfört med 2023 (se tabell 10).

De inkomna fritextsvaren i enkäten till öppna jämförelser visar även 2024 att många kommuner erbjuder annat stöd till anhöriga, både enskilt och i grupp.

### Tabell 10. Andel kommuner som erbjuder minst ett stödprogram för närstående

Andel (%) kommuner, stadsdelsförvaltningar i Göteborg och stadsdelsområden i Stockholm, 2019 - 2024, riket.

Stödprogram närstående	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Andel kommuner	63	65	63	64	67	66

Källa: Enkät öppna jämförelser socialtjänst, kommunundersökning, 2019–2024, Socialstyrelsen.

## Låg andel av kommunerna har brukarinflytande inom socialtjänsten

Genom att ta till vara brukarnas kunskaper, erfarenheter och synpunkter kan socialtjänstens arbete med målgruppen bedrivas effektivare och uppnå bättre resultat. Det är 14 procent av kommunerna som 2024<sup>33</sup> uppger att de har en aktuell rutin att informera enskilda att de kan ta med en stödperson på möten. Att erbjuda enskilda att ta med någon person som stöd på socialtjänstens möten kan öka brukarinflytandet. Om en person av psykiska och/eller fysiska skäl inte själv förmår ta in information som ges vid möten eller själv bidra vid en utredning kan det kännas tryggt att ha någon med sig.

Av kommunerna har 12 procent angett att de har genomfört en brukarstyrd brukarrevision. Brukarrevision är ett verktyg för brukarinflytande, kvalitetsarbete och verksamhetsutveckling och därför ett sätt att förbättra och utveckla verksamheter utifrån ett brukarperspektiv. Däremot har 9 procent av kommunerna uppgett att de använt den brukarstyrda brukarrevisionen för att sedan utveckla verksamheten avseende exempelvis utformning och kvalitet. Det som är speciellt med en brukarrevision är att de som utför revisionen är personer som själva har erfarenhet av verksamheterna [43].

Resultaten från öppna jämförelser visar på låga nivåer av brukarinflytande. Kommunerna behöver därför fortsätta arbeta för att öka detta.

<sup>33</sup> Intervallet för mätperioden för indikatorn har ändrats från 12 till 24 månader vilket kan påverka jämförelser med resultat från tidigare år.

# Hemlöshet och utestängning från bostadsmarknaden

## Sammanfattande iakttagelser

- Fler kommuner bedömer att de har balans på bostadsmarknaden. Trots det uppgav 51 procent av kommunerna att det var underskott på bostäder, i början av 2024. 70 procent av landets befolkning bor i kommunerna med bostadsbrist.
- Skulder är en vanlig orsak till avhysning, och skulderna fortsätter att öka hos Kronofogden. Summan ökade med 19 miljarder, från 119 till 138, senaste året. Mest (25 procent) ökade skuldsumman i åldersgruppen 35 till 44 år. Jämfört med för 2 år sedan har den totala skuldsumman ökat med 36 procent.
- Under 2024 lämnades 7 539 ansökningar om avhysningar till Kronofogden varav 3 042 genomfördes. Motsvarande siffror för 2023 var 6 923 ansökningar och 2 768 genomförda. 40 procent av alla anmälda avhysningar leder till en genomförd avhysning, vilket är samma andel som under 2022 och 2023.
- 711 barn berördes av en genomförd avhysning under 2024. Det är det högsta antalet sedan 2008 då totalt 716 barn berördes av en genomförd avhysning. Andelen genomförda avhysningar där barn är berörda har dock minskat något, från 13,5 procent 2023 till 12,5 procent 2024.

### **Hemlöshet och utestängning från bostadsmarknaden**

I följande kapitel beskrivs socialtjänstens arbete mot hemlöshet och utestängning från bostadsmarknaden. För att förebygga och motverka befintlig hemlöshet behövs stöd och insatser på både individuell och strukturell nivå. Riskfaktorerna är många både för enskilda och på gruppnivå. Att få tillträde på bostadsmarknaden försvåras bland annat av att ha skulder och betalningsanmärkningar, av att ha en låg eller osäker inkomst och efter att ha blivit utsatt för våld i nära relation.

För mer information om hemlöshet, se:

<https://kunskapsguiden.se/omraden-och-teman/ekonomiskt-bistand/hemloshet/>

## Hemlöshet och utestängning från bostadsmarknaden

### Stabilare läge men fortfarande bostadsbrist

I början av 2024 uppgav 51 procent av kommunerna att de hade underskott på bostäder. De senaste åren har allt färre kommuner bedömt att de har bostadsbrist i kommunen som helhet. Sedan toppen 2017 när 88 procent av landets kommuner uppgav att de hade underskott på bostäder har antalet sjunkit varje år.<sup>34</sup> Många invånare berörs dock fortfarande, totalt bor 70 procent av landets befolkning i de kommuner som uppger att de har underskott på bostadsmarknaden. Generellt är det också vanligare att det är underskott på bostäder i kommunernas centralorter, 61 procent av kommunerna gjorde den bedömningen 2024.

3 av 4 kommuner i landet uppger att det främst finns ett behov av bostäder med rimliga boendekostnader. Kommunerna uppger att de främsta hindren för att personer ska få sina bostadsbehov tillgodosedda är att

- det saknas bostäder av rätt hustyp, storlek och rätt plats i kommunen
- hushåll inte har ekonomi att köpa bostäder
- det är långa köer för att kunna få ett hyreskontrakt
- hyresvärdarnas har höga krav för att till ett kontrakt.

Fler kommuner har samtidigt balans på bostadsmarknaden. I början av 2024 bedömde 119 kommuner att deras bostadsmarknad är i balans, vilket är en ökning med 22 kommuner jämfört med 2023. Detta gäller främst i

---

<sup>34</sup> Det var 32 kommuner färre som bedömde underskott på bostäder 2024 jämfört med 2023.

kommuner med färre invånare än 25 000 och i kommuner utanför storstadsregionerna [50].

## Bostadsbristen påtaglig i storstadsområdena

I de tre storstadsområdena är läget på bostadsmarknaden fortsatt ansträngd. I dessa områden bor cirka 41 procent av landets befolkning.<sup>35</sup> I Storstockholm har flertalet kommuner under flera års tid uppgett att det råder underskott på bostadsmarknaden, och 2024 bedömde 24 av 26 kommuner att så var fallet. Storstockholms kommuner har också lägst behovstillfredsställelse på bostäder och det finns främst ett behov av bostäder med rimliga boendekostnader, enligt 21 av kommunerna där.

Liknande mönster finns i Storgöteborgs 13 kommuner. Här uppgav 11 kommuner att det råder underskott på bostäder och att det främst finns ett behov av bostäder med rimliga boendekostnader.

Även Stormalmö har ett ansträngt bostadsmarknadsläge. Att det är underskott på bostäder uppgav 10 av 12 kommuner där. Precis som i de andra storstadsregionerna finns det främst ett behov av bostäder med rimliga boendekostnader, vilket 10 kommuner uppgav till Boverket [51].

## Flera kommuner använder allmännyttan i bostadsförsörjningen

Ägardirektiven är kommunernas främsta verktyg för att säkerställa sitt ansvar för bostadsförsörjning med hjälp av det allmännyttiga bostadsbolaget [52]. I ägardirektiv till de kommunala bostadsbolagen kan kommunen precisera syftet med bolagets verksamhet och vad bolaget förväntas åstadkomma.

74 kommuner uppgav i början av 2024 att de i sina ägardirektiv eller i överenskommelse med de allmännyttiga bostadsbolagen har med att kraven som ställs på de bostadssökande ska sänkas. Det kan till exempel handla om att bolagen ska godkänna försörjningsstöd och etableringsersättning som inkomst [53].

---

<sup>35</sup> Enligt SCB:s befolkningsstatistik 31 december 2023 var drygt 4 300 000 folkbokförda i de sammanlagt 51 kommuner som ingår i de tre storstadsregionerna: (<https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/befolkning/befolkningens-sammansattning/befolkningsstatistik/pong/tabell-och-diagram/folkmangd-och-befolkningsforandringar--helarsstatistik/folkmangd-i-riket-lan-och-kommuner-31-december-2023-och-befolkningsforandringar-2023/>).

## Fortsatt högt intresse för skuldsanering

Personer med så stora skulder att de inte kan betala tillbaka pengarna inom en överskådlig tid kan ansöka om skuldsanering hos Kronofogden. 23 procent fler ansökte om skuldsanering från första halvåret 2022 till juni 2023. Ökningen från 2022 kvarstår, den sista juni 2024 hade cirka 17 500 personer ansökt om skuldsanering, i stort sett samma antal som under 2023 [54].

## Skulderna fortsätter att öka hos Kronofogden

Vid årsskiftet 2024/2025 var 436 996 personer registrerade som skuldsatta hos Kronofogden. Det är en ökning med 5 procent eller nästan 20 000 personer jämfört med föregående år [55]. Även summan av skulderna ökar, från 119 miljarder 2023 till 138 miljarder 2024. Jämfört med för 2 år sedan har den totala skuldsumman ökat med 36 procent [56].

Medianskulden hos Kronofogden per person låg vid årsskiftet 2024/2025 på 85 200 kronor, en ökning med 6400 kronor sedan förra årsskiftet. Den åldersgrupp där skulderna ökar mest är mellan 35 och 44 år. Skuldsumman i den gruppen är 32 miljarder kronor vilket är en ökning med 25 procent jämfört med året innan [57].

## Hyresskuld vanligaste orsaken till avhysning

Hyresskuld är den absolut vanligaste orsaken till att personer blir avhysta. Det gäller både i hushåll där barn är berörda, 91 procent, och i hushåll där barn inte är berörda, 85 procent, av de avhysningar som genomfördes under 2024. Andra mindre vanliga orsaker till avhysningar är störningar, olovlig andrahandsuthyrning och att hyreskontrakt gått ut [58].<sup>36</sup>

## Antalet avhysningar har ökat

Under 2024 lämnades 7 539 ansökningar om avhysningar till Kronofogden varav 3 042 verkställdes. Motsvarande siffror 2023 var 6 923 ansökningar varav 2 768 verkställdes. Antalet avhysningar ökar samtidigt som andelen avhysningar som genomförts av de ansökningar Kronofogden fått är oförändrad. Under 2022, 2023 och 2024 har 40 procent av antalet ansökningar om avhysning verkställts [59]. Av de personer som blev avhysta 2024 var 70 procent män och 30 procent kvinnor. Det är en minskning av andelen kvinnor med 2 procentenheter jämfört med 2023 [58].

---

<sup>36</sup> Andra mindre vanliga orsaker till avhysningar är störningar, olovlig andrahandsuthyrning och att hyreskontrakt gått ut



Både bland de män och de kvinnor som blivit avhysta var störst andel i åldersgruppen 35–44 år. 26 procent av kvinnorna och 28 procent av männen var i den åldern. 9 procent av det totala antalet personer som blev avhysta under 2024 var 65 år eller äldre. I den äldsta åldersgruppen blev en något högre andel bland kvinnorna avhysta (11 procent), jämfört med männen (8 procent) [58].

## Fler barn drabbas av avhysningar

Av de 7 539 ansökningar om avhysning som inkom till Kronofogden under 2024 berörde 1 093 barn. Av dem genomfördes 381 avhysningar vilket innebär att i 12,5 procent av alla genomförda avhysningar var barn berörda, detta är en minskning jämfört med 2023 då 13,5 procent berörde barn [60]. Det var 711 barn som berördes av en genomförd avhysning under 2024. Det är en ökning med 37 barn jämfört med 2023 och det högsta antalet sedan 2008, då totalt 716 barn berördes av en avhysning. Samtidigt återkallades 712 ansökningar om avhysning som totalt berörde 1 375 barn under 2024.

Av de 381 genomförda avhysningar som 2024 berörde barn stod kommunala bostadsbolag för 49 procent av avhysningarna, privata hyresvärdar för 45 procent och Bostadsrättsföreningar för 6 procent [58].

## Hemlöshet och socialtjänstens åtgärder

### Färre bostäder för långsiktiga boendelösningar

Socialtjänsten har ofta mött personer som inte kommer in på den ordinarie bostadsmarknaden och fått ta ett stort ansvar för bostadssociala frågor. I början av 2024 uppgav 262 kommuner att de hyr ut lägenheter i andra hand med biståndsbeslut enligt socialtjänstlagen till personer som inte har blivit godkända på den ordinarie bostadsmarknaden.<sup>37</sup> 17 kommuner uppgav att de *inte* har bostäder för detta ändamål [61].

Samtidigt har antalet bostäder som kommunerna har för uthyrning minskat de senaste åren. I början av 2024 uppgav kommunerna till Boverket att de hade drygt 14 000 lägenheter för andrahandsuthyrning som beviljats med stöd av socialtjänstlagen. Det är en minskning med nästan 1 000 lägenheter

---

<sup>37</sup> Den vanligaste formen är så kallades sociala kontrakt, somt kan benämnas träningslägenhet, försökslägenhet, kommunalt kontrakt, övergångsbostad eller vara en bostad först-lägenhet med andrahandskontrakt.

jämfört med i början av 2023 och med ungefär 6 500 lägenheter<sup>38</sup> jämfört med före pandemin 2020 [62].

## Både vuxna och barn i sociala kontrakt

Drygt 16 900 vuxna personer hade ett långsiktigt boende tack vare ett socialt kontrakt med biståndsbeslut enligt SoL 2023, enligt Socialstyrelsens hemlöshetskartläggning. Även många barn bor i dessa andrahandslägenheter med sina föräldrar, minst 4 000 barn i början av 2023 [63].

I början av 2024 var det minst 12 300 hushåll som hade denna form av boende enligt kommunernas uppgifter till Boverket.<sup>39</sup> Totalt uppgav 149 kommuner att de hade denna boendelösning för 1936 hushåll med hemmavarande barn under 2024. Minst 3 550 barn bodde då i dessa kommuners boendelösningar med andrahandskontrakt [53].

Många kommuner uppger dock att de inte kan lämna uppgifter om hur många hushåll de har som bor i dessa andrahandsboenden, och det gäller både hushåll med och utan barn [64].<sup>40</sup>

## Nästan 2 600 fick eget boende under 2023

Majoriteten av kommunerna uppger att de har som mål att personer som bor i kommunens andrahandsboenden ska få ta över hyreskontraktet och bo kvar, utan tillsyn och utan särskilda villkor eller regler.<sup>41</sup> 22 kommuner uppger att de *inte* har detta som mål.

I 154 kommuner fick andrahandshyresgäster överta sin lägenhet under 2023, vilket innebär att de fick bo kvar med ett vanligt hyreskontrakt. Sammanlagt gällde det drygt 1550 hyresgäster<sup>42</sup> vilket är cirka 150 färre än under 2022. Därutöver kunde minst 1030 av kommunernas andrahandshyresgäster flytta till ett eget boende med förstahandskontrakt<sup>43</sup> under 2023, vilket är drygt 450 fler än under 2022 [64].<sup>44</sup>

---

<sup>38</sup> I början av 2023 hyrdes drygt 15 000 bostäder ut i andra hand med bistånd enl. SoL. 2020 var motsvarande siffra 20 580.

<sup>39</sup> I de 234 av 262 kommuner som uppgav att de hyrde ut med bistånd enligt SoL.

<sup>40</sup> 60 kommuner kunde inte ange antal hushåll med barn eller hushåll utan barn som bor i långsiktiga boendelösningar med stöd i SoL i BME 2024.

<sup>41</sup> Totalt 231 kommuner uppgav att de antingen alltid, 140 kommuner, eller i vissa fall, 91 kommuner, hade detta som mål i Boverkets bostadsmarknadsenkät 2024.

<sup>42</sup> I de 143 kommuner som kunde ange antal övertagna hyreskontrakt.

<sup>43</sup> Det gäller i de 109 kommuner som kunde lämna uppgift i BME 2024. I 67 kommuner hade ingen flyttat till egen lägenhet.

<sup>44</sup> Det var 116 kommuner som svarade att personer flyttat till förstahandskontrakt och 100 av dem uppgav antal hyresgäster det gällde i BME 2023.

## Minst 280 hushåll vräkta från kommunens andrahandsboende

Det förekommer även att hushåll blir avhysta från sina långsiktiga boenden med bistånd enligt SoL. Totalt uppgav 92 kommuner att 231 hushåll utan barn blev vräkta från kommunens andrahandsboenden under 2023 och ytterligare 49 hushåll med barn. Dessa avhysningar skedde i 8 fler kommuner än under 2022 och gällde cirka 30 fler hushåll utan barn jämfört med 2022 [64].<sup>45</sup>

## Fler kommuner har överenskommelser med bostadsbolag och hyresvärdar

Andelen kommuner som uppger att de har aktuella överenskommelser med kommunala bostadsbolag och hyresvärdar har ökat. Under 2024 uppgav 45 procent av kommunerna att de har överenskommelser på övergripande nivå, samverkan gäller tillgång till bostäder för personer som inte kommer in på den ordinarie bostadsmarknaden. Samtidigt uppger 40 procent av kommunerna att de har överenskommelser i enskilda ärenden 2024. Dessa överenskommelser gäller personer som riskerar att bli eller som är utan bostad och kan till exempel, beskriva socialtjänstens och hyresvärdars samverkan för att förebygga en avhysning. Båda formerna av överenskommelser har ökat 9 procentenheter jämfört med 2016 [65].

## Uppsökande arbete – ett sätt att nå ut (och förebygga)

Det uppsökande arbetet riktat till personer som riskerar att bli utan bostad har dock inte ökat på motsvarande sätt som ovan nämnda överenskommelser. 58 procent av kommunerna uppgav 2024 att de har en verksamhet som bedriver uppsökande arbete till personer som riskerar att förlora sitt boende. Det uppsökande arbetet består av att socialtjänsten bedriver ett *utåtriktat och aktivt arbete för att söka upp och stödja personer* som av olika skäl riskerar att förlora sitt nuvarande boende (oavsett boendeform). Andelen kommuner som har denna form av uppsökande arbete har varierat mellan 51 och 62 procent sedan 2016, och har under 2024 minskat något jämfört med 2023 då andelen var 60 procent [65].

Att bedriva uppsökande arbete kan vara en av kommunernas åtgärder för att underlätta för enskilda att komma i kontakt med socialtjänsten. I förslaget till ny socialtjänstlag som bereds, anför regeringen att uppsökande arbete kan ha en särskild betydelse för att öka tillgängligheten för personer som har negativa erfarenheter av myndighetskontakter eller som saknar kunskap om

---

<sup>45</sup> Antalet hushåll med barn som blev avhysta var samma 2022 och 2023.

socialtjänsten och dess uppdrag.<sup>46</sup> Knappt 1 av 4 kommuner har efter pandemin (2022 och 2023) uppgett att de har uppsökande verksamhet till personer som är i akut hemlöshet [65]. Det uppsökande arbetet fyller en viktig funktion för att nå personer som inte själva söker socialtjänsten och som en länk till fortsatt stöd [66].

## Färre får bistånd för hyresskulder

Vid hyresskulder kan socialtjänsten utreda möjligheten att bevilja ekonomiskt bistånd för att undanröja ett avhysningshot. Under 2024 var det totalt 3 517 hushåll<sup>47</sup> som fick ett ekonomiskt bistånd för hyresskuld, varav 965 var hushåll med barn. Den genomsnittliga utbetalda summan per hushåll är knappt 10 500 kronor.

Antalet hushåll som fått ekonomiskt bistånd för hyresskuld har minskat de senaste fem åren. 2019 var det totalt 4 547 hushåll. Minskningen gäller även hushåll med barn och under 2019 var det totalt 1484 hushåll med barn som fick ekonomiskt bistånd för hyresskuld [67].

Att socialtjänsten tidigt söker upp och får kontakt med hyresgäster med hyresskulder underlättar det avhysningsförebyggande arbetet, särskilt när barn är inblandade. I ett nära samarbete med hyresvärdar och Kronofogden kan socialtjänsten förebygga att avhysningar genomförs.

## En tredjedel av kommunerna erbjuder boendeinsatsen Bostad först

I Sverige är det främst personer i hemlöshet med komplexa problem som psykisk ohälsa och/eller skadligt bruk eller beroende som erbjuds insatsen Bostad först.<sup>48</sup> Grundtanken med Bostad först är att personer som befinner sig i hemlöshet först ska få en egen bostad och därefter erbjudas flexibelt och individuellt utformat stöd och behandling. Bostad först minskar hemlöshet, ökar kvarboende och förbättrar livskvaliteten hos de som tar del av insatsen [68].

Fler kommuner uppger att de kan erbjuda insatsen Bostad först till personer i hemlöshet med skadligt bruk eller beroende och/eller med psykisk ohälsa. I början av 2024 kunde 35 procent av kommunerna erbjuda Bostad först. Motsvarande andel har sedan 2016 varit 19 till 22 procent.

---

<sup>46</sup> Se prop. 2024/25:89 s. 219.

<sup>47</sup> Baserat på antalet hushåll som fått ekonomiskt bistånd för hyresskuld per månad under 2024, samma hushåll kan ha fått bistånd mer än en månad.

<sup>48</sup> Bostad först rekommenderas i Socialstyrelsens Nationella riktlinjer för vård och stöd vid missbruk och beroende, 2019 och i Nationella riktlinjer för vård och stöd vid schizofreni och schizofreniliknande tillstånd, 2018.

Under hösten 2024 sökte 132 kommuner statsbidrag i syfte att förbereda inför start, starta, utöka eller förbättra Bostad först under 2025. Motsvarande antal inför 2024 och 2023 var 125 respektive 105 kommuner. Statsbidraget, som omfattar 68,5 miljoner kronor per helår, har gått att söka sedan andra halvåret 2022 och är mycket efterfrågat. Inför både 2024 och 2025 sökte kommunerna bidrag på runt 100 miljoner kronor mer än vad Socialstyrelsen hade att fördela [65].

# Kompetensförsörjning inom individ- och familjeomsorg

## Sammanfattande iakttagelser

- En majoritet av tillfrågade socialchefer inom individ-och familjeomsorgen uppger att de upplever rekryteringen av socialsekreterare som ganska eller mycket svår under 2023.
- Tillgången på handläggare med socionomutbildning och erfarenhet av barnutredningar har under de senaste åren varit relativt stabil. Andelen handläggare med minst ett års erfarenhet har de senaste åren legat på 83 procent, men sjunkit till 82 procent 2024.
- Handläggare med minst 3 års erfarenhet av barnutredningar har de senaste åren ökat och nådde en topp på 71,1 procent under 2022, och sjönk till 65 procent 2024.
- Andelen med socionomutbildning och mer än fem års erfarenhet av barnutredningar minskade med 1 procentenhet, från 47 procent 2023 till 46 procent 2024.
- Tillgången till socionomutbildad personal med erfarenhet av barnutredningar varierar över landet och är störst i kommuner med mellan 70 000 och 200 000 invånare.

### **Kompetensförsörjning inom individ- och familjeomsorg**

I följande kapitel beskriver vi kompetensförsörjningen inom socialtjänsten. För utförande av uppgifter inom socialtjänsten ska det finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet, se 3 kap. 3 § andra stycket SoL. Kommuner i Sverige har olika svårigheter att rekrytera och behålla personal. Svårigheterna kan bestå av bristande tillgång till personal med specifik erfarenhet eller utbildning.

## Tillgång och efterfrågan på socionomer

Med rätt kompetens och erfarenhet ökar förutsättningarna för att handläggare ska kunna bidra till insatser av god kvalitet. Socialtjänstens uppdrag har blivit alltmer omfattande, bland annat genom att ansvarsområdet har förtydligats och utvidgats på flera områden. Det ställer nya krav på handläggares kunskaper [69]. Speciella krav ställs även på dem som handlägger ärenden som berör barn (se nästa avsnitt).

Det finns få inrapporterade siffror som beskriver tillgången och efterfrågan på socionomer i Sverige idag.<sup>49</sup> Dock framkommer det i fackförbundet Visions socialchefsrapport att en majoritet av cheferna inom individ- och familjeomsorgen (IFO) uppgav att de upplevde rekryteringen av socialsekreterare är ganska svår eller mycket svår under 2023 [70].

## Andel handläggare med socionomutbildning och erfarenhet av barnutredningar

Tillgången på handläggare med socionomutbildning och erfarenhet av barnutredningar har under de senaste åren varit relativt stabil. Andelen handläggare med minst ett års erfarenhet har de senaste åren legat på 83 procent, men har sjunkit till 82 procent 2024 (se tabell 11).

Handläggare med minst 3 års erfarenhet har de senaste åren ökat och nådde en topp på 71,1 procent under 2022. Samtidigt visar öppna jämförelser att andelen handläggare med socionomutbildning och minst tre års erfarenhet av barnutredningar har minskat till 65 procent 2024 (se tabell 11).

Andelen med socionomutbildning och mer än fem års erfarenhet av barnutredningar minskade med 1 procentenhet, från 47 procent 2023 till 46 procent 2024 (se tabell 11).

---

<sup>49</sup> Lägesrapporten har årligen hänvisat till SCB:s Arbetskraftsbarometer som redovisade siffror om arbetsgivarnas bedömning av hur antalet anställda kommer förändras och tillgången på arbetssökande. Dessa siffror slutade rapporteras 2023.

### Tabell 11. Andel handläggare med socionomutbildning och erfarenhet av barnutredningar

Andel (%) kommuner, socialförvaltningar i Göteborg och stadsdelsområden i Stockholm, 2021–2024.

	2021	2022	2023	2024
Andel handläggare med socionomutbildning och minst ett (1) års erfarenhet av barnutredningar	83	83	83	82
Andel handläggare med socionomutbildning och minst tre (3) års erfarenhet av barnutredningar	69	71	68	65
Andel handläggare med socionomutbildning och mer än fem (5) års erfarenhet av barnutredningar	44	48	47	46

Källa: Öppna jämförelser av socialtjänst, kommunundersökning, 2021, 2022, 2023 och 2024, Socialstyrelsen.

Tillgången till socionomutbildad personal med erfarenhet av barnutredningar varierar över landet och är störst i kommuner med mellan 70 000 och 200 000 invånare. Mindre kommuner med under 15 000 invånare och kommuner med fler än 200 000 invånare har generellt en lägre andel handläggare med socionomutbildning och mer än fem års erfarenhet av barnutredningar, med respektive 40 procent och 37,3 procent (se tabell 12).

### Tabell 12. Andel handläggare med socionomutbildning och erfarenhet av barnutredningar indelat i kommunstorlek

Andel (%) handläggare med socionomutbildning och minst tre respektive mer än fem års erfarenhet av barnutredningar, indelat i kommunstorlek, 2024.

Kommungrupp 1–5	Andel (%) med socionomutbildning och minst ett års erfarenhet av barnutredningar	Andel (%) med socionomutbildning och minst tre års erfarenhet av barnutredningar	Andel (%) med socionomutbildning och mer än fem års erfarenhet av barnutredningar
1. 0–15 000 inv.	81,3	62,8	40,0
2. 15 000–30 000 inv.	80,6	64,7	47,4
3. 30 000–70 000 inv.	81,6	67,0	48,9
4. 70 000–200 000 inv.	84,3	68,2	51,7
5. 200 000 inv. fler	82,5	62,9	37,3

Källa: Öppna jämförelser av socialtjänst, kommunundersökning 2024, Socialstyrelsen.

## Efterfrågan på socionomer framöver

I rapporten Framtidsutsikter presenterar den fackliga centralorganisationen Saco sina årliga prognoser för arbetsmarknaden fem år framåt. I 2024 års prognos beräknas det om fem år, likt idag, vara en liten konkurrens om jobben för både nyexaminerade och erfarna socionomer. Det uppges dock finnas regionala skillnader för nyexaminerade socionomer, där en hög personalomsättning bland socialsekreterare i kommunerna bedöms vara en anledning. Över ett längre perspektiv är prognosen att det blir balans för



nyexaminerade socionomer. I samma rapport framgår att det om fem år även kommer finnas ett fortsatt stort behov av erfarna socionomer [71].

Samma bild kompletteras i en tidigare gjord prognos sammanställd av Universitetskanslersämbetet (UKÄ) om arbetsmarknadsläget 2035. Arbetsmarknadsläget för socionomer bedöms av UKÄ då vara balanserat. Pensionsavgången beräknas bli måttlig eftersom en tredjedel av arbetskraften är 50 år eller äldre. Därutöver väntas en andel av socionomerna årligen vidareutbilda sig, oftast till psykoterapeuter. Efterfrågan på socionomer beräknas under prognosperioden öka med cirka 30 procent. En tredjedel av denna efterfrågan förklaras av ett ökat behov av arbetskraft inom vård och omsorg, bland annat av socialsekreterare och kuratorer. Dessutom antas en större andel av dem som arbetar som socialsekreterare och kuratorer ha en socionomexamen 2035 än i dag [72].

## Yrkesresan – introduktion och kompetensutveckling för socialtjänstens medarbetare

Flera kommuner är anslutna till Yrkesresan för att erbjuda en kompetensutveckling för medarbetare och chefer inom socialtjänsten. I dagsläget är 276 kommuner anslutna till Yrkesresan. Detta innebär att 95 procent av Sveriges kommuner är anslutna, vilket är en ökning med 1 procentenhet från 2023. Det är viktigt att personalen inom socialtjänsten får möjlighet till fortbildning och kompetensutveckling för att bättre kunna möta de behov som finns. Målet med Yrkesresan är att stärka kompetens och yrkesstolthet samt att bidra med långsiktigt lärande för medarbetare i socialtjänsten [73].

Yrkesresan pågår under en sjuårsperiod och innefattar 5 yrkesresor inom olika verksamhetsområden. Yrkesresan för området barn och unga lanserades under 2022 och har i december 2024 haft totalt 7 307 användare [74]. Resan innefattar 3 steg, *Ny* där nya medarbetare med mindre än 2 års erfarenhet kan delta, *Van* för de medarbetare som arbetat mellan 2 och 5 år inom området, och *Erfaren* som erbjuds till de som arbetat mer än 5 år inom området [75].

I februari 2024 lanserades yrkesresan funktionshindersomsorg för personal i utförarverksamhet. Totalt har 11 888 deltagare tagit del av yrkesresan för funktionshinder, och deltagarna består av medarbetare, chefer, utbildare och administrativ personal [74].

2025 ska ytterligare 2 resor lanseras, en för myndighetsutövare inom skadligt bruk eller beroende samt en för utförare inom äldreomsorgen. Slutligen kommer en resa för myndighetsutövare inom funktionshindersområdet lanseras under 2026 [73].

# Kostnader inom individ- och familjeomsorg

## Sammanfattande iakttagelser

- 2023 uppgick kommunernas kostnader för individ- och familjeomsorg (IFO) till 59 miljarder kronor. Det är en ökning med 0,1 miljarder kronor (0,1 procent) i fasta priser jämfört med året innan (2022). Jämfört med 2019 motsvarar det en ökning på 0,3 procent.
- Kostnaderna för IFO har minskat som andel av den totala socialtjänsten, men har ökat svagt som andel av kommunernas totala kostnader och som andel av BNP.
- Den största andelen av kommunernas kostnader för IFO, 51,6 procent, utgörs av insatser till barn och unga. Dessa insatser kostade 30,5 miljarder kronor 2023. Sett under en femårsperiod har kostnaderna ökat med 13,1 procent, varav den största posten, familjehemsvård, ökat med 19,9 procent.
- Den näst största andelen av kommunernas kostnader för IFO 2023 utgjordes av ekonomiskt bistånd (24,6 procent av kostnader för total IFO). Kostnaderna uppgick till 14,5 miljarder kronor 2023, vilket var en minskning med 1,4 miljarder kronor motsvarande 15,7 procent sedan 2019. Kostnaderna har sjunkit under hela den studerade femårsperioden 2019–2023.
- Kostnaderna för insatser till vuxna med skadligt bruk eller beroende var den tredje största kostnadsposten (15,6 procent av kostnaderna inom IFO) och uppgick 2023 till 9,2 miljarder kronor.
- Kommunernas insatser till barn och unga har ökat för samtliga tre huvudkommungrupper 2019–2023, både totalt och per invånare i åldern 0–20 år. Kostnaderna har ökat minst för kommungruppen *mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner*.
- För ekonomiskt bistånd var kostnadsutvecklingen något blandad över kommungrupperna 2019–2020 men 2021–2023 minskade kostnaderna för alla tre kommungrupper. Detta gäller både totala kostnader och kostnader per invånare.

### **Kostnadsutveckling inom individ- och familjeomsorg**

I det här kapitlet beskriver vi kommunernas kostnader och kostnadsutveckling för individ- och familjeomsorg (IFO). Det bygger främst på kostnadsuppgifter från Statistikmyndigheten SCB, som har en viss eftersläpning i sin rapportering. Därför presenterar vi kostnader till och med 2023, vilket är i enlighet med lägesrapporter publicerade tidigare år. Som kostnadsmått använder vi kommunernas kostnader för det egna åtagandet.<sup>50</sup> För att kostnaderna ska vara jämförbara mellan åren är de fastprisberäknade till 2023 års priser. I kapitlet använder vi ett konsumentprisindex för kommunens insatser för social trygghet exklusive barnomsorg.<sup>51</sup>

## Kommunernas kostnader för individ- och familjeomsorgen ökar igen

Kommunernas kostnader för individ- och familjeomsorg (IFO) uppgick 2023 till 59 miljarder kronor (se tabell 13). Det är en ökning på 100 miljoner kronor (0,1 procent) jämfört med 2022 års kostnader. Sett i ett längre perspektiv, sedan 2019, har kostnaderna ökat med knappt 200 miljoner kronor. Kommunernas kostnader för IFO minskade under 2022 [76]. I 2023 års priser motsvarade det en minskning på cirka 1,5 miljarder kronor.

Även om kostnaderna för individ- och familjeomsorgen har ökat så har dess andel av kommunens och socialtjänstens totala kostnader minskat. Individ- och familjeomsorgen står för strax under en femtedel av socialtjänstens totala kostnader, och utgjorde mellan 2019 och 2023 störst andel under 2020 då den utgjorde 20 procent av alla socialtjänstområden: IFO, funktionshindersområdet och äldreomsorgen. Under 2023 har denna andel minskat till 19,3 procent (se tabell 13). Resterande kostnader inom socialtjänsten bestod av äldreomsorg (51,6 procent) och insatser till personer med funktionsnedsättning (29,0 procent). Fördelningen mellan socialtjänstens olika verksamheter har, på det hela, varit relativt jämt fördelat under tidsperioden.

I förhållande till kommunernas totala egen verksamhet utgjorde IFO 7,4 procent av kostnaderna 2023 vilket motsvarar strax under 1 procent av BNP.

<sup>50</sup> Det egna åtagandet innefattar den verksamhet som kommuner har definierat som sin, och som riktar sig till den egna befolkningen. Den definieras som bruttokostnad exklusive interna intäkter och försäljning till andra kommuner och regioner.

<sup>51</sup> Beställt från SCB. Uppdatering i hur index byggs gör att direkta jämförelser av kostnadsökningar i tidigare publicerade rapporter inte kommer ge exakt samma siffror. Påverkar främst 2021–2022.

IFO har 2022–2023 minskat som andel av både den totala socialtjänsten och BNP, men ökat något som andel av kommunernas totala egna verksamhet

**Tabell 13 Individ- och familjeomsorgens kostnader i förhållande till övriga kostnader i kommunen och BNP 2019–2023**

Miljarder kronor, 2019–2023.

	2019	2020	2021	2022	2023	Förändring 2022–2023 (%)	Förändring 2019–2023 (%)
<b>Totala kostnader individ- och familjeomsorg (miljarder kronor)</b>	58,9	59,5	60,4	58,9	59,0	0,1%	0,3%
<b>Andel av socialtjänsten %</b>	20,0	19,9	19,9	19,4	19,3	-0,4%	-3,4%
<b>Andel av kommunernas kostnader</b>	8,7	7,6	7,6	7,39	7,43	0,6%	-14,6%
<b>Andel av BNP %</b>	1,00	1,04	0,99	0,92	0,95	3,2%	-4,9%

Not: Totala kostnader inom IFO presenteras i fasta priser. Andelar i övriga rader i tabellen baseras på löpande priser.

Källa: Kommunernas räkenskapsammandrag 2019–2023 och prisindex 2024, SCB.

## Kommunernas insatser till barn och unga fortsatt störst i både andel av kostnader och tillväxttakt

Den största andelen av kommunernas kostnader för IFO utgörs av insatser till barn och unga (se figur 21). Posten utgör 30,5 miljarder kronor och 51,6 procent av alla kostnader inom IFO. Det är en ökning på 3,5 miljarder kronor sedan 2019, vilket motsvarar 13,1 procent. Den årliga ökningstakten har varit positiv hela tidsperioden men är störst det senaste året, 2022–2023. Det är framför allt kostnadsutvecklingen för familjehemsvård, som driver kostnadsökningen för insatser till barn och unga. Denna kostnad har ökat med 19,1 procent sedan 2019 (se tabell 15, bilaga 1). Även öppna insatser har haft en förhållandevis hög ökningstakt.

I lägesrapporten för IFO publicerad 2024 analyserades kostnadsutvecklingen för placerade barn och unga. Enligt den analysen kan ökningarna 2018–2022 varken härledas till antal barn eller längd på placeringar. Det är i nuläget fortfarande oklart varför just familjehemsvården ökat mest de senaste åren.

Den näst största posten inom IFO är ekonomiskt bistånd (se figur 21), vilken utgör 24,6 procent (14,6 miljarder kronor) av kostnaderna inom IFO.

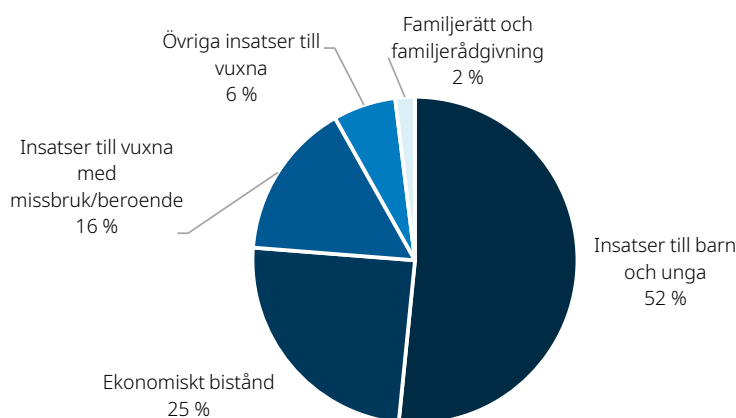
Kostnaderna har minskat varje år under tidsperioden 2019–2023, och har totalt minskat med 2,7 miljarder kronor, vilket motsvarar 15,7 procent (se tabell 14). Kostnaderna för ekonomiskt bistånd delas in i *utbetalt ekonomiskt bistånd* och *verksamhetens kostnader* (se tabell 16, bilaga 1). Den observerade totala kostnadsminskningen i ekonomiskt bistånd kommer ifrån en minskning i *utbetalt ekonomiskt bistånd*, (se mer i kapitel 3 om ekonomiskt bistånd). *Verksamhetens kostnader* är relativt oförändrade och har tvärtom ökat något de senaste tre åren.

Kostnaderna för insatser till vuxna med skadligt bruk eller beroende står för 15,6 procent (9,2 miljarder kronor) av kostnaderna för IFO, vilket är en minskning både i kostnader från föregående år och andel av kostnader inom IFO totalt. Detta följer kostnadsutvecklingen de senaste fem åren, som minskat totalt 6,1 procent från 2019 till 2023.

Kostnaderna ligger på det stora hela stabilt 2019–2023 för övriga insatser till vuxna samt familjerätt och familjerådgivning, vilka är de övriga och minsta posterna inom IFO. Kostnaderna uppgick 2023 till 3,7 respektive 1,2 miljarder kronor.

### Figur 21. Fördelning av kommunernas kostnader för individ- och familjeomsorgen, 2023

Fördelning av totalt 59,0 miljarder kronor, 2023.



Källa: Kommunernas räkenskapssammandrag 2023, SCB.

**Tabell 14. Kostnader för Individ- och familjeomsorgen 2019–2023**

Miljarder kronor i fasta priser, 2023 års priser.

	2019	2020	2021	2022	2023	Andel 2023	Förändring 2019–2023	Förändring 2022–2023
						%	Miljarder kronor (%)	Miljarder kronor (%)
Individ- och familjeomsorg totalt	58,9	59,5	60,4	58,9	59,0	100	0,2 (0,3 %)	0,1 (0,1 %)
Årlig förändring		1,1%	1,5%	-2,4%	0,1%			
Insatser till barn och unga	26,9	27,6	28,7	29,2	30,5	51,6	3,5 (13,1 %)	1,3 (4,4 %)
Ekonomiskt bistånd	17,2	17,5	17,2	15,6	14,5	24,6	-2,7 (-15,7 %)	-1,1 (-6,8 %)
Insatser till vuxna med skadligt bruk/beroende	9,8	9,6	9,7	9,3	9,2	15,6	-0,6 (-6,1 %)	-0,1 (-1,5 %)
Övriga insatser till vuxna	3,7	3,6	3,6	3,7	3,7	6,2	-0,1 (-1,4 %)	0,0 (-0,2 %)
Familjerätt och familjerådgivning	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	2,0	0,0 (-0,3 %)	0,0 (0,3 %)

Källa: Kommunernas räkenskapsammandrag 2019–2023 och prisindex 2023, SCB.

## Samlad utveckling för kommungrupper – insatser för barn och unga ökar medan ekonomiskt bistånd minskar

Insatser till barn och unga respektive ekonomiskt bistånd är de två områden som står för de största andelarna av de totala kostnaderna för IFO. Vi redovisar dessa områden separat och visar hur kostnaderna utvecklades 2019–2023 uppdelat på tre huvudkommungrupper enligt SKR:s indelning [77]:

- storstäder och stadsnära kommuner, benämnt **storstäder**
- större städer och kommuner nära större stad, benämnt **mellanstora städer**
- mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner, benämnt **mindre städer/landsbygd**.

En lista över (huvud)kommungrupperna finns i bilaga 2.

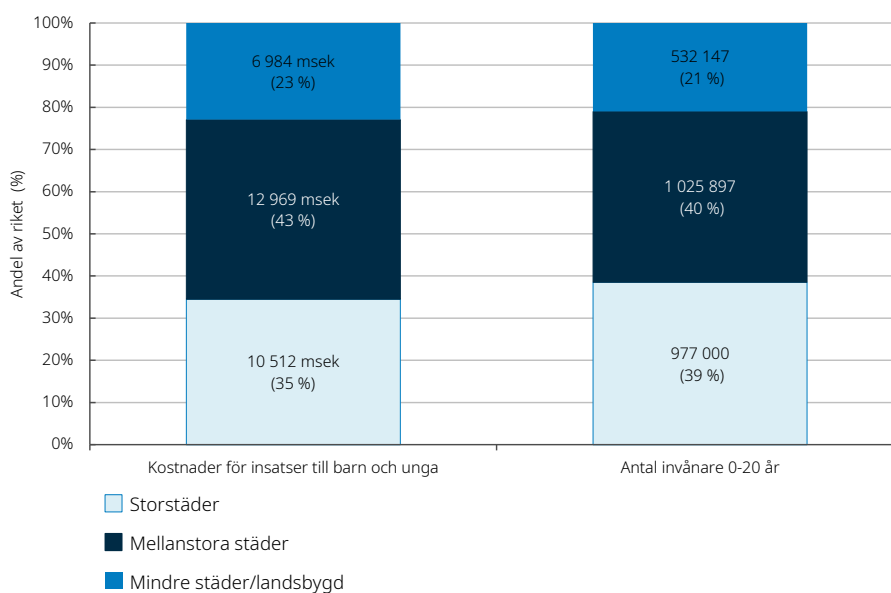
## Insatser till barn och unga ökar bland alla kommungrupper

Av de totala kostnaderna för insatser till barn och unga 2023 utgjorde *mellanstora städer* den största andelen av kostnaderna med totalt 43 procent (se figur 22). *Storstäder* stod för 35 procent och *mindre städer/landsbygd* stod för resterande 23 procent av kostnaderna. Överlag följer detta fördelningen av befolkningsstorleken av barn och unga inom kommungruppen, men kostnaderna är något lägre än andel av invånarna för *storstäder*, och något högre än andel av invånarna för *mindre städer/landsbygd*.

År 2023 var kostnaderna för insatser till barn och unga cirka 10 800 kronor per invånare (barn och ungdom) i *storstäder*, 12 600 kronor per invånare i *mellanstora städer* och 13 000 kronor i *mindre städer/landsbygd*.

### Figur 22. Kostnader för insatser till barn och unga samt befolkningsandel av barn och unga 2023

Kostnader för insatser till barn och unga (vänster) samt antal invånare ålder 0-20 år (höger), fördelat på kommungrupp.



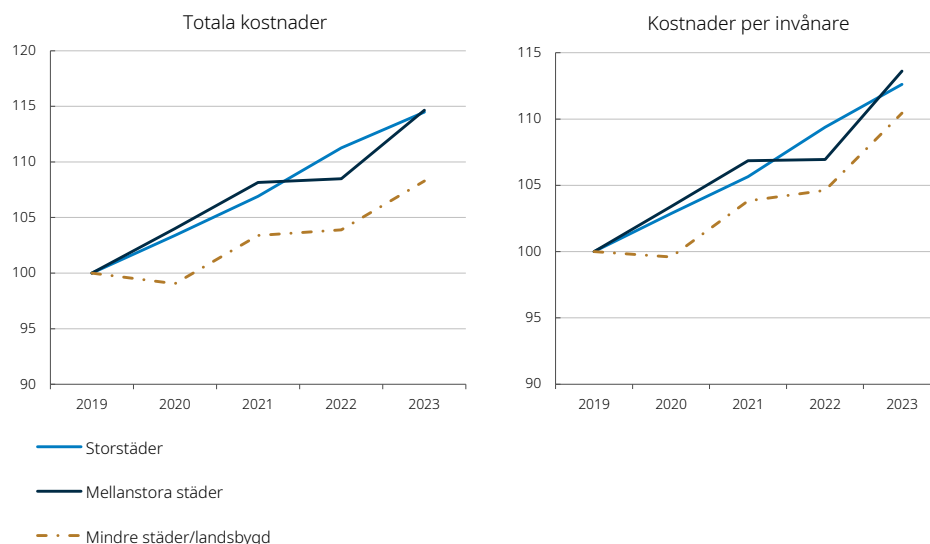
Källa: Kommunernas räkenskapsammandrag 2023, prisindex för 2023, och folkmängd efter region och kommun 2023, SCB.

Det finns flera intressanta mönster i utvecklingen av kostnaderna för insatser till barn och unga. Figur 23 visar volymförändringen i kostnader de senaste fem åren för insatser till barn och unga. Kostnaderna har ökat för alla kommungrupper sedan 2019, men kostnadsökningen är påtagligt lägre för *mindre städer/landsbygd*. Det går också att utläsa att utvecklingen i både totala kostnader och kostnader per invånare följer nästintill samma utveckling. Figuren visar även att kostnadsökningen för *mindre*

*städer/landsbygd* och *mellanstora städer* avstannade mellan åren 2021 och 2022, men har fortsatt öka relativt konstant för *storstäder*.

### Figur 23. Volymförändringar av kostnader för insatser till barn och unga

Indexerat, 2019=100. Volymförändringar i totala kostnader (vänster) och per invånare ålder 0–20 år (höger). Indelat per kommungrupp.



Källa: Kommunernas räkenskapsammandrag 2023 och folkmängd efter region och kommun 2023, SCB. Kommungruppsindelning från SKR (2023).

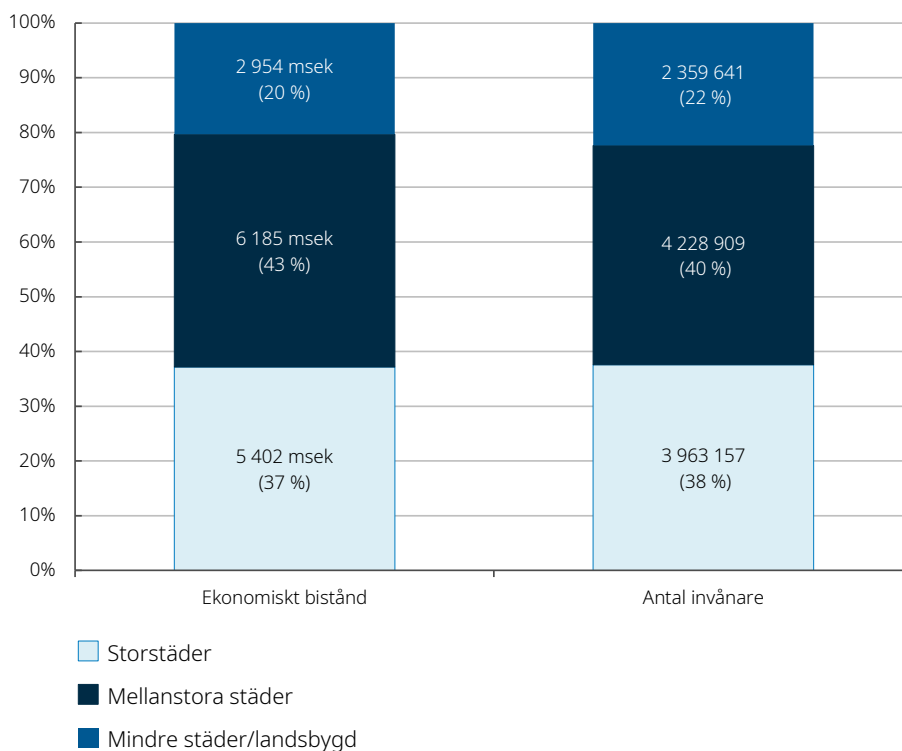
## Sjunkande kostnader för ekonomiskt bistånd bland framförallt storstadskommuner

Av de totala kostnaderna för ekonomiskt bistånd 2023 utgjorde *mellanstora städer* den största andelen av kostnaderna, på totalt 43 procent (se figur 24). *Storstäder* stod för 37 procent och *mindre städer/landsbygd* stod för resterande 20 procent av kostnaderna. Fördelningen av kostnader följer i stort invånarantalet, men *mellanstora städer* är något överrepresenterade i kostnaderna och *mindre städer/landsbygd* något underrepresenterade. År 2023 var kostnaderna för ekonomiskt bistånd cirka 1 360 kronor per invånare (barn och ungdom) i *storstäder*, 1 460 kronor per invånare i *mellanstora städer* och 1 250 kronor i *mindre städer/landsbygd*.



### Figur 24. Kostnader ekonomiskt bistånd

Kostnader för ekonomiskt bistånd (vänster) samt antal invånare (höger), fördelat på kommungrupp, 2023.

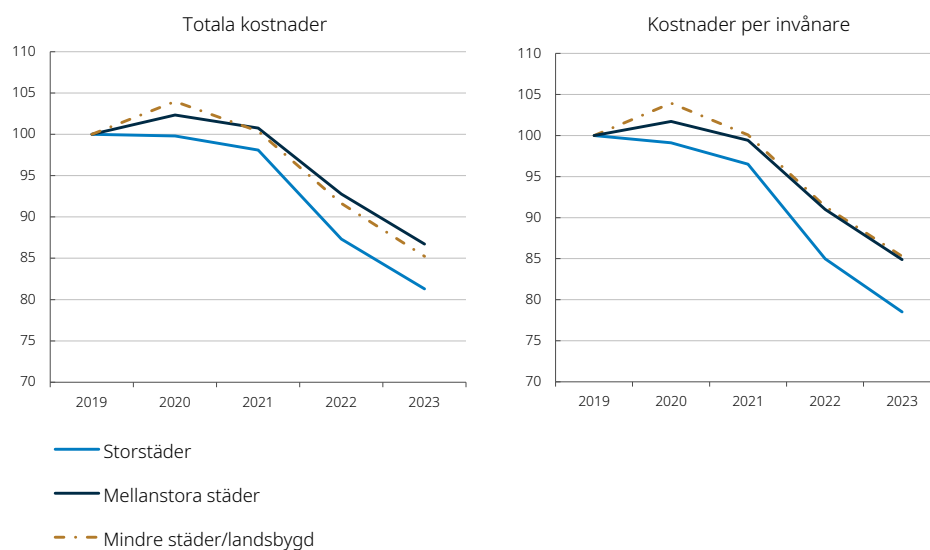


Källa: Kommunernas räkenskapsammandrag 2023 och folkmängd efter region och kommun 2023, SCB. Kommungruppsindelning från SKR (2023). Notera att kostnader inkluderar både utbetalt ekonomiskt bistånd och verksamhetens kostnader för ekonomiskt bistånd.

Sett till volymutvecklingen har kostnaderna för ekonomiskt bistånd sjunkit sedan 2019, med en temporär ökning under 2020. Kostnaderna har minskat för alla tre kommungrupper men mest för *orstäder* (se figur 25). Justerat per befolkningsandel är utvecklingen väldigt lik den för de totala kostnaderna, där det mest anmärkningsbara är en ännu tydligare minskning per invånare för *orstäder* för 2023.

**Figur 25. Volymförändringar av ekonomiskt bistånd**

Indexerat, 2019=100. Volymförändringar i totala kostnader (vänster) och per invånare (höger). Indelat per kommungrupp.



Källa: Kommunernas räkenskapsammandrag 2023 och folkmängd efter region och kommun 2023, SCB. Notera att kostnader inkluderar både utbetalt ekonomiskt bistånd och verksamhetens kostnader för ekonomiskt bistånd.

## Ekonomisk utblick: kostnader för IFO framåt kan både öka och minska

Sveriges kommuner och regioner befinner sig i ett pressat ekonomiskt läge som präglas av stigande kostnader och minskad ekonomisk tillväxt. SKR:s ekonomirapport från oktober 2024 beskriver en sammanhängande bild av lågkonjunktur och kostnadstryck i kombination med ett skatteunderlag som ökar långsammare än utgifterna [78]. Detta resulterar i ett underskott på 8 miljarder kronor för kommunsektorn. Resultatet förväntas öka till 28 miljarder kronor nästa år (2025), med betydande variationer mellan regioner och kommuner.

Enligt SKR:s ekonomirapport från maj 2024 hade ungefär hälften av kommunerna ett underskott i budgeten för IFO under 2023. SKR skriver också bland annat att kostnader för placeringar för barn och unga är särskilt kostnadsdrivande [79], vilket stämmer väl överens med de resultat vi sett i detta kapitel. I ekonomirapporten beskrivs också hur just placeringar för barn och unga är särskilt svårt budgetmässigt eftersom det ligger en osäkerhet i när och hur många placeringar en kommun behöver göra under året.

På längre sikt väntas demografiska förändringar med färre barn per årskull i skola och olika omsorgs- och socialtjänstinsatser för barn och unga, vilket kan minska kostnadsbehovet på volymdimensionen. Demografiska

förändringar gör också att andelen äldre väntas öka och därmed öka behoven inom äldreomsorgen [79]. Detta kan göra att andelen av kostnaden för IFO möjligtvis sjunker ytterligare på lång sikt, men eftersom det framtida behovet av placeringar är okänt är det svårt att avgöra hur andelen kostnader för IFO gentemot annan socialtjänst kommer att se ut framåt.

# Referenser

1. Social rapport. Stockholm: Socialstyrelsen; 2010.
2. Sköld H. 'Myndigheten: "Största påverkanskampanjen Sverige har träffats av"'. SVT Nyheter. 2022-12-12.
3. Socialtjänstens placeringar av barn och unga med svensk och utländsk bakgrund. Stockholm: Socialstyrelsen; 2024.
4. Proposition 2024/25:89 En förebyggande socialtjänstlag – för ökade rättigheter, skyldigheter och möjligheter.
5. Skolsociala team - Delredovisning av regeringsuppdrag 2023 - 2024. Stockholm: Socialstyrelsen och Skolverket; 2024.
6. Enkät öppna jämförelser Socialtjänst, kommunundersökning 2024. I: Socialstyrelsen, red.: Socialstyrelsen; 2024.
7. Individ- och familjeomsorg - Lägesrapport 2021. Socialstyrelsen; 2021.
8. Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten. Socialstyrelsen; 2021.
9. Instruktion för registrering av ekonomiskt bistånd För handläggare av och ansvariga för ekonomiskt bistånd. Stockholm: Socialstyrelsen 2017.
10. E-hälsa och väldfärdsteknik i kommunerna 2024. Uppföljning av den digitala utvecklingen i socialtjänst och komunal hälso- och sjukvård. Stockholm: Socialstyrelsen; 2024.
11. Antalet personer försörjda på sociala ersättningar och bidrag fortsätter nedåt. SCB; 2024.
12. Hyresgästföreningen, Majblomman, Rädda Barnen och Röda Korset. Barnfamiljers ekonomiska svårigheter 2024; 2024.
13. Var fjärde ensamstående med barn har svårt att få ekonomin att gå ihop. SCB; 2024.
14. Våld i nära relationer: nyckeltal. Kolada; 2024.
15. Öppna jämförelser - Våld i nära relationer. Socialstyrelsen; 2024.
16. Kommunernas förutsättningar i arbetet mot mäns våld mot kvinnor. Göteborg: Jämställdhetsmyndigheten; 2024.
17. Nationella trygghetsundersökningen. Om utsatthet, otrygghet och förtroende. Stockholm: Brottsförebyggande rådet; 2024.
18. Regionkoordinatorernas statistik om människohandel och människoexploatering 2023. Göteborg: Nationella samordningen mot prostitution och människohandel vid Jämställdhetsmyndigheten; 2024.
19. Människohandel för sexuella och andra ändamål. Lägesrapport 25 Stockholm: Polismyndigheten; 2024.
20. Civilsamhällets kontakter med utsatta för människohandel 2023. Plattformen civila Sverige mot människohandel; 2024.
21. "Varför tog ni just oss? Alla håller ju på med det!" Slutrapport från Projekt Människohandel. Stockholm: Polismyndigheten; 2023.
22. Prostitution och människohandel. Slutredovisning av uppdrag att stärka arbetet mot barn och unga respektive vuxna utnyttjas i prostitution och människohandel, samt kartlägga omfattningen av prostitution och människohandel. Göteborg: Jämställdhetsmyndigheten; 2021.

23. Ett fortsatt stärkt arbete mot prostitution och människohandel 2023. Slutredovisning av deluppdrag i enlighet med regleringsbrev för budgetåret 2023. Göteborg: Jämställdhetsmyndigheten; 2024.
24. Understanding the role of women in organized crime. Wien: Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa; 2023.
25. "Jag tittade bara, jag gjorde inget elakt". En rapport om barns utsatthet på exposekonton. Stockholm: ECPAT Sverige; 2023.
26. Tillsyn av socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete mot mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Slutredovisning av regeringsuppdrag A2021/01714. . Stockholm: Inspektionen för vård och omsorg; 2024.
27. Samhällets samlade stöd till brottsoffer. Umeå: Brottsoffermyndigheten; 2024.
28. Uppdrag att stärka kommunernas arbete med att hjälpa våldsutsatta att ordna stadigvarande boende 2022–2025. Stockholm: Socialstyrelsen; 2023.
29. Redovisning av 2023 års statsbidrag till kvinno- och tjejjourer (2015:454). Stockholm: Socialstyrelsen; 2024.
30. Statsbidrag till kvinno- och tjejjourer och vissa andra ideella organisationer inom brottsofferområdet Stockholm: Socialstyrelsen; 2024.
31. Redovisning av statliga medel till avhopparverksamhet. Stockholm: Polismyndighet, Nationella operativa avdelningen; 2023.
32. Polismyndighetens årsredovisning 2024. Polismyndigheten; 2024.
33. Folkhälsodata. Folkhälsomyndigheten; 2024.
34. Användning och beroendeproblem av alkohol, narkotika och tobak. En studie med fokus på år 2021 i Sverige. Stockholm: Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning; 2022.
35. CAN:s nationella skolundersökning 2024. Stockholm: Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning 2024.
36. Cannabiskonsumtionens fördelning i befolkningen. Kortfakta 03. Stockholm: Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning; 2023.
37. CAN:s nationella skolundersökning 2023. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN); 2023.
38. Statistik över spelproblem i Sverige bland hjälpsökande. Solna: Folkhälsomyndigheten 2023.
39. Åtterrapporering av befolkningsstudie om spel - Folkhälsomyndighetens åtterrapporering av regeringsuppdrag under 2022. Solna: Folkhälsomyndigheten; 2023.
40. Nationella riktlinjer för vård och stöd vid missbruk och beroende. Stockholm: Socialstyrelsen; 2019.
41. Nationell utvärdering – vård och stöd vid skadligt bruk och beroende. Stockholm: Socialstyrelsen; 2024.
42. Behandling av spelmissbruk och spelberoende. Kunskapsstöd med nationella rekommendationer till hälso- och sjukvården och socialtjänsten. Stockholm: Socialstyrelsen 2018.
43. Öppna jämförelser - Missbruks- och beroendevård. Stockholm: Socialstyrelsen; 2024.

44. Kartläggning av socialtjänstens insatser. Stockholm: Sveriges Kommuner och Regioner; 2022.
45. Statistik om vuxna personer med missbruk och beroende. 2024. Hämtad 2024-11-29 från: <https://www.socialstyrelsen.se/statistik-och-data/statistik/alla-statistikamnen/vuxna-personer-med-missbruk-och-beroende/>
46. Redovisning av uppdrag i Spelinspektionens regleringsbrev, Fi2022/03391: Kunskap om och utveckling av självavstängningsregistret. Stockholm: Spelinspektionen; 2023.
47. Individanpassat stöd till arbete (IPS) för personer med psykisk funktionsnedsättning. Stockholm: Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU); 2020.
48. Öppna jämförelser - Socialpsykiatri. Stockholm: Socialstyrelsen; 2024.
49. Vård efter behov? Om vård- och omsorgsinsatser till flickor och kvinnor med skadligt bruk och beroende. Stockholm: Socialstyrelsen; 2024.
50. Boverket. Läget på bostadsmarknaden i riket. 2024. Hämtad 2024-09-03 från: <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/bostadsmarknad/bostadsmarknaden/bostadsmarknadsenkaten/region-kommun/riket/>
51. Boverket. Fortsatt underskott på bostadsmarknaden i storstadsregionerna. 2024. Hämtad 2024-09-30 från: <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/bostadsmarknad/bostadsmarknaden/bostadsmarknadsenkaten/region-kommun/storstadsregionerna/>
52. Boverket. Ägardirektiv. 2024. Hämtad 2024-11-07 från: <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/bostadsmarknad/bostadsorsorjning/kommunernas-verktyg/allmannnyttan/agardirektiv/>
53. Boverket. Öppna data - Boverkets bostadsmarknadsenkät. 2024. Hämtad 2024-09-30 från: <https://www.boverket.se/sv/om-boverket/publicerat-av-boverket/oppna-data/bostadsmarknadsenkaten/>
54. Sex av tio ansökningar om skuldsanering beviljas inte. 2024. Hämtad 2025-01-28 från: <https://kronofogden.se/om-kronofogden/nyheter-och-press/pressmeddelande/2024-09-23-sex-av-tio-ansokningar-om-skuldsanering-beviljas-inte>
55. Statistik skuldsatta privatpersoner 2010-2024. Kronofogden; 2025.
56. Skuldsättning privatpersoner 2010-2024. Kronofogden; 2025.
57. Skulderna hos Kronofogden ökar snabbt. 2025. Hämtad 2025-01-27 från: <https://kronofogden.se/om-kronofogden/nyheter-och-press/pressmeddelande/2025-01-27-skulderna-hos-kronofogden-okar-snabbt>
58. Uppgifter till Socialstyrelsens lägesrapport 2025. Kronofogden; 2025.
59. Helårsstatistik vräkningar 2022-2024. I: Kronofogden, red.: Kronofogden; 2025.
60. Helårsstatistik vräkningar som berört barn 2021-2024. I: Kronofogden, red.: Kronofogden; 2025.
61. Boverket. Åtgärder för att motverka hemlöshet. 2024. Hämtad 2024-09-30 från: <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/bostadsmarknad/olika-grupper/hemlosa/atgarder-for-att-motverka-hemloshet/>

62. Kommunernas särskilda boendelösningar, bostandsmarknadsenkät, 2024, 2023, 2020, Socialstyrelsens sammanställning. Stockholm: Boverket; 2024.
63. Kartläggning av hemlösheten. Personer i hemlöshet i behov av socialtjänst Stockholm: Socialstyrelsen 2024.
64. Kommunernas särskilda boendelösningar - BME 2024 Karlskrona: Boverket; 2024.
65. Öppna jämförelser - Motverka hemlöshet. Stockholm: Socialstyrelsen; 2024.
66. Uppsökande arbete riktat till vuxna som är eller riskerar att bli hemlösa. Stockholm: Socialstyrelsen; 2025.
67. Statistikdatabas för ekonomiskt bistånd - månadsstatistik. I: Socialstyrelsen, red.: Socialstyrelsen; 2025.
68. Yinan Peng RAH, Ramona K C Finnie, Jamaicia Cobb, Samantha P Williams, Jonathan E Fielding, Robert L Johnson, Ann Elizabeth Montgomery, Alex F Schwartz, Carles Muntaner, Veronica Helms Garrison, Beda Jean-Francois, Benedict I Truman, Mindy T Fullilove. Permanent Supportive Housing With Housing First to Reduce Homelessness and Promote Health Among Homeless Populations With Disability: A Community Guide Systematic Review. J Public Health Manag Pract. 2020:404-11.
69. Social kompetens - Om kompetensförsörjning av handläggare i socialtjänsten. Stockholm: Myndigheten för vård- och omsorgsanalys; 2019.
70. Socialchefsrapporten 2024: Ny socialtjänstlag - från Vision till verklighet. <https://vision.se/opinion/rapporter/2024/socialchefsrapporten-2024-ny-socialtjanstlag-fran-vision-till-verklighet/>; Vision; 2024.
71. Framtidsutsikter: Här finns jobbet för akademiker år 2029. SACO 2024.
72. Prognoser för behovet av högskoleutbildade.: Socialstyrelsen 2021.
73. Yrkesresan – satsning på kompetensutveckling. 2024. Hämtad 2024-11-25 från: <https://skr.se/integrationsocialomsorg/socialomsorg/nationellkunskapsstyrningsocialtjanst/yrkesresan.32120.html>.
74. Uppgifter till Socialstyrelsens lägesrapport 2025. Sveriges kommuner och Regioner; 2024.
75. Yrkesresan Barn och unga. 2024. Hämtad 2024-11-25 från: <https://yrkesresan.se/yrkesresan/yrkesresanbarnochunga.69244.html>
76. Lägesrapport Individ- och familjeomsorg. Stockholm: Socialstyrelsen; 2024.
77. Sveriges Kommuner och Regioners kommungruppsindelning 2023. Stockholm: Sveriges Kommuner och Regioner; 2023.
78. Ekonomirapporten, maj 2024. Om kommunernas och regionernas ekonomi. Stockholm: Sveriges Kommuner och Regioner; 2024.
79. Ekonomirapporten, oktober 2024. Om kommunernas och regionernas ekonomi. Stockholm: Sveriges Kommuner och Regioner; 2024.

# Bilaga 1. Kompletterande kostnadstabeller

**Tabell 15. Kostnader för individ- och familjeomsorgen 2019–2023**

Miljarder kronor i fasta priser, 2023 års priser.

	2019	2020	2021	2022	2023	Andel 2023	Förändring 2019–2023
						%	Miljarder kronor (%)
<b>Individ- och familjeomsorg totalt</b>	58,9	59,5	60,4	58,9	59,0	100,0	0,2 (0,3 %)
Årlig förändring		1,1%	1,5%	-2,4%	0,1%		
<b>Insatser till barn och unga</b>	26,9	27,6	28,7	29,2	30,5	51,6	3,5 (13,1 %)
Institutionsvård/HVB	9,3	9,6	9,8	9,6	10,0	16,9	0,6 (6,9 %)
<b>Familjehemsvård</b>	9,7	10,1	10,8	11,2	11,6	19,7	1,9 (19,9 %)
<b>Öppna insatser</b>	7,9	8,0	8,1	8,4	8,8	15,0	0,9 (12,0 %)
Varav individuell behovsprövad öppen vård	4,9	5,0	5,0	5,2	5,4	9,2	0,5 (9,3 %)
Varav övriga öppna insatser	3,0	3,0	3,1	3,3	3,4	5,8	0,5 (16,5 %)
<b>Ekonomiskt bistånd</b>	17,2	17,5	17,2	15,6	14,5	24,6	-2,7 (-15,7 %)
Varav utbetalt ekonomiskt bistånd	14,0	14,4	13,7	11,7	10,4	17,6	-3,7 (-26,1 %)
Varav verksamhetens kostnader	3,68	3,94	4,12	4,08	4,15	7,0	0,5 (12,8 %)
<b>Insatser till vuxna med skadligt bruk/beroende</b>	9,8	9,6	9,7	9,3	9,2	15,6	-0,6 (-6,1 %)
Varav institutionsvård	3,9	3,8	3,8	3,8	3,6	6,2	-0,2 (-6,2 %)
Varav Familjehemsvård	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3	-0,1 (-30,5 %)
Varav öppna insatser	5,7	5,6	5,7	5,4	5,4	9,1	-0,3 (-5,2 %)
Varav bistånd som avser boende	3,1	3,2	3,2	3,1	3,0	5,2	-0,1 (-1,8 %)
Varav individuellt behovsprövade insatser	1,5	1,5	1,5	1,5	1,4	2,4	-0,1 (-5,6 %)
Varav övriga öppna insatser	1,1	0,9	1,0	0,9	0,9	1,5	-0,2 (-14,4 %)
<b>Övriga insatser till vuxna</b>	3,7	3,6	3,6	3,7	3,7	6,2	-0,1 (-1,4 %)
<b>Familjerätt och familjerådgivning</b>	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	2,0	0,0 (-0,3 %)

Källa: Kommunernas räkenskapssammandrag 2019–2023 och prisindex 2023, SCB.



**Tabell 16. Kostnader för individ- och familjeomsorg 2019–2023**

Miljarder kronor i löpande priser.

	2019	2020	2021	2022	2023	Andel 2023	Förändring 2019–2023
						%	Miljarder kronor (%)
<b>Individ- och familjeomsorg totalt</b>	50,5	52,4	53,8	55,1	59,0	100	8,5 (13,4 %)
<i>Årlig förändring</i>	4%	4%	3%	2%	7%		
<b>Insatser till barn och unga</b>	23,1	24,3	25,6	27,3	30,5	51,6	7,3 (23,6 %)
<b>Institutionsvård/HVB</b>	8,0	8,4	8,7	9,0	10,0	16,9	2,0 (18,1 %)
<b>Familjehemsvård</b>	8,3	8,9	9,6	10,4	11,6	19,7	3,3 (32,5 %)
<b>Öppna insatser</b>	6,8	7,0	7,2	7,9	8,8	15,0	2,1 (19,2 %)
varav Individuell behovsprövad öppen vård	4,2	4,4	4,5	4,8	5,4	9,2	1,2 (15,6 %)
varav Övriga öppna insatser	2,5	2,6	2,8	3,1	3,4	5,8	0,9 (25,1 %)
<b>Ekonomiskt bistånd</b>	14,8	15,4	15,3	14,6	14,5	24,6	-0,3 (2,6 %)
varav Utbetalt ekonomiskt bistånd	11,6	12,0	11,6	10,8	10,4	17,6	-1,2 (-3,8 %)
varav Verksamhetens kostnader	3,2	3,5	3,7	3,8	4,2	7,0	1,0 (26,4 %)
<b>Insatser till vuxna med skadligt bruk/beroende</b>	8,4	8,4	8,6	8,7	9,2	15,6	0,8 (6,2 %)
varav Institutionsvård	3,3	3,3	3,4	3,5	3,6	6,2	0,3 (4,6 %)
varav Familjehemsvård	0,2	0,2	0,2	0,1	0,2	0,3	0,0 (-35,6 %)
varav Öppna insatser	4,9	4,9	5,1	5,1	5,4	9,1	0,5 (9,3 %)
varav Bistånd som avser boende	2,7	2,8	2,9	2,9	3,0	5,2	0,4 (11,1 %)
varav Individuellt behovsprövade insatser	1,3	1,3	1,4	1,4	1,4	2,4	0,1 (17,0 %)
varav Övriga öppna insatser	0,9	0,8	0,9	0,8	0,9	1,5	0,0 (-6,9 %)
<b>Övriga insatser till vuxna</b>	3,2	3,2	3,2	3,4	3,7	6,2	0,5 (9,5 %)
<b>Familjerätt och familjerådgivning</b>	1,0	1,0	1,1	1,1	1,2	2,0	0,2 (12,0 %)

Källa: Kommunernas räkenskapssammandrag 2019–2023, SCB.

## Bilaga 2: Definition av kommungruppsindelning 2023

Den uppdaterade kommungruppsindelningen innebär att 33 kommuner har bytt kommungrupp jämfört med 2017 [77], vilket var den indelning som användes i motsvarande kostnadskapitel i lägesrapporten för IFO publicerad 2024.

### **A. Storstäder och storstadsnära kommuner:**

**A1. Storstäder** – kommuner med minst 200 000 invånare varav minst 200 000 invånare i den största tätorten.

**A2. Pendlingskommun nära storstad** – kommuner där minst 40 procent av den sysselsatta nattbefolkningen pendlar till arbete i en storstad eller storstadsnära kommun.

### **B. Större städer och kommuner nära större stad**

**B3. Större stad** – kommuner med minst 50 000 invånare varav minst 40 000 invånare i den största tätorten.

**B4. Pendlingskommun nära större stad** – kommuner där minst 40 procent av nattbefolkningen pendlar till arbete i en större stad.

**B5. Lågpendlingskommun nära större stad** – kommuner där 25 till 29 procent av nattbefolkningen pendlar till arbete i en större stad.

### **C. Mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner**

**C6. Mindre stad/tätort** – kommuner med minst 15 000 men mindre än 40 000 invånare i den största tätorten.

**C7. Pendlingskommun nära mindre stad/tätort** – kommuner där minst 30 procent av nattbefolkningen pendlar till arbete i annan mindre ort och/eller där minst 30 procent av den sysselsatta dagbefolkningen bor i annan kommun.

**C8. Landsbygdskommun** – kommuner med mindre än 15 000 invånare i den största tätorten, lågt pendlingsmönster (mindre än 30 procent).

**C9. Landsbygdskommun med besöksnäring** – landsbygdskommun med minst två kriterier för besöksnäring, det vill säga antal gästnätter, omsättning inom detaljhandel/ hotell/ restaurang i förhållande till invånarantalet.





Individ- och familjeomsorg – Lägesrapport 2025 (artikelnr 2025-3-9498)  
kan laddas ner från [socialstyrelsen.se/publikationer](https://socialstyrelsen.se/publikationer).